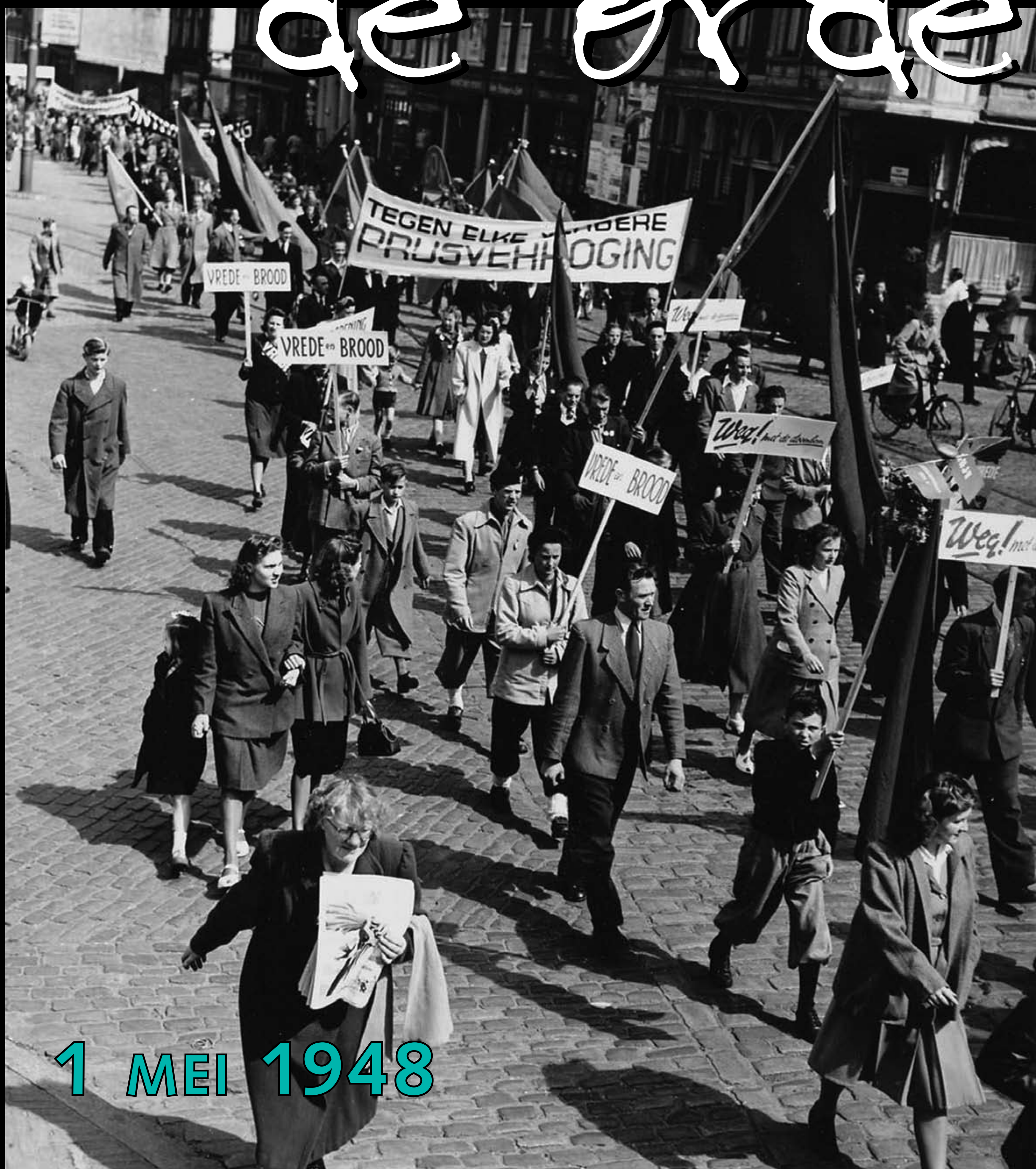
BUITEN de orde

jaargang 22, Ⓐ kwartaalblad Vrije Bond, lente 2011

1 MEI 1948

Chomsky in Leiden
UK Uncut
Freeter Zenpan Rosso

€ 2,50

Colofon Lente 2011

Buiten de Orde is een uitgave van de Vrije Bond, anarchistische zelforganisatie.
Buiten de Orde verschijnt vier maal per jaar. Overname van artikelen met bronvermelding wordt van harte toegejuicht.

Abonnementen
Leden van de Vrije Bond krijgen *Buiten de Orde* gratis thuis. Niet-leden kunnen zich abonneren door € 7,50 (minimumabonnement) óf € 15,00 (kostendekkend abonnement) over te maken op giro 5495473 tnv Vrije Bond te Amsterdam onder vermelding van 'abonnement Buiten de Orde'. Voor mensen in de gevangenis is *Buiten de Orde* overigens gratis. Oude nummers zijn op te vragen bij het secretariaat van de Vrije Bond.

Adressen Vrije Bond

Secretariaat
Postbus 16521
1001 RA Amsterdam
085 877 89 58
vrijebond@buitendeorde.nl
www.vrije bond.nl

Redactie Buiten de Orde
Postbus 16521
1001 RA Amsterdam
085 877 89 58
redactie@buitendeorde.nl
www.vrijebond.nl/buitendeorde

Solidariteitskas
Postbus 1338
3500 BH Utrecht
solidariteitskas@
buitendeorde.nl

ISSN: 09247629

Verkooppunten BdO:

Het Fort van Sjakoo, Amsterdam
Athenaeum, Amsterdam
De Rooie Rat, Utrecht
Rampenplan, Utrecht
Rosa, Groningen
Isis, Groningen
Zwart en Rood, Gent

Redactioneel

Een Vlaamse dichter schreef eens

Dit moet de lente zijn
Dit moet gvd de lente zijn

en inderdaad: het is sinds lang weer aan het broeien in de wereld. We begonnen bijna te geloven dat de meeste mensen in de Arabische wereld en in Europa zich voorgoed hadden neergelegd bij hun treurige situatie. Maar de geschiedenis is een minder somber spektakel dan Westerse intellectuelen doorgaans denken. De wanhoopsdaad van een enkel individu kan de woede en de hoop van honderden miljoenen mensen tot uitbarsting laten komen. En wat er daarna gebeurt is aan de mensen zelf, althans als het aan ons, als anarchisten, ligt.

In dit nummer wordt de nodige aandacht besteed aan deze golf van oproer, hoewel we als kwartaalblad niet bovenop de actualiteit kunnen zitten. Over de laatste ontwikkelingen in Griekenland, waar door de beheerders van het kapitalisme hoog spel wordt gespeeld, hebben we bijvoorbeeld geen uitvoerige analyses meer op kunnen nemen. Verder is er het nodige te zeggen over de protesten in Spanje, die hopelijk zo groot worden dat het volgende nummer over niets anders gaat. Laat nu eindelijk maar komen, die opstand!

Over de opstanden in Noord-Afrika hebben we natuurlijk wel het een en ander te melden, onder meer door Peter Storm, die de ontwikkelingen in het afgelopen half jaar nauwgezet heeft gevolgd. Daarnaast hebben we de afgelopen maanden meer tekenen van opstandigheid gezien, ook in Europa. Denk aan het felle verzet tegen de bezuinigingen in Groot-Brittannië, waarover Jan Bervoets een artikel schreef.

Het is natuurlijk heel goed mogelijk dat al die opstandigheid uiteindelijk weer wegebt en dat we weer overgaan tot de suffe kapitalistische orde van de dag. Maar hoe deze ontwikkelingen ook uitpakken, ze onderstrepen nog eens dat een andere wereld mogelijk is. Deze lente is nog lang niet voorbij.

De redactie

Inhoudsopgave

1 mei in Utrecht, en de verhoudingen stonden weer op scherp!

Over de afgelopen 1 meidemonstratie in Utrecht is veel te doen geweest. Na de verschillende verslagen die al op het internet zijn gepubliceerd, volgt hier een uitgebreide analyse van de hand van Mayday Den Bosch, een van de organistoren van de 1 meidemonstraties in Nederland. Het artikel gaat niet alleen in op de demonstratie in Utrecht, en die in Nijmegen van vorig jaar en die in Den Bosch van het jaar daarvoor, maar blikt vooral ook naar de toekomst. Wat willen we met 1 mei in Nederland en hoe organiseren we dit?

DOOR MAYDAY DEN BOSCH

1 mei in Nederland

Mayday Den Bosch is in 2008 ontstaan. Dat jaar waren we met 1 mei in Aken voor een Euromayday parade ter ere van Sarkozy en Merkel en werden we geïnspireerd om het jaar daarop iets in Nederland te organiseren. We stelden vast dat er weinig gebeurde binnen anarchistische of antiautoritair linkse kringen rond arbeidsstrijd en dus ook niet rond 1 mei. Door middel van een frisse beeldtaal en eenvoudige woordenschat wilden we drempels verlagen en hoopten we dat onze demonstratie ook toegankelijk zou zijn voor alle mensen die het kapitalisme als probleem zien en verzet als de weg naar een oplossing. Met een 1 meidemonstratie pogen we om het verzet tegen het kapitalisme zichtbaar te maken, de verschillende deelstrijden in één context te plaatsen, namelijk die van het antikapitalisme en wilden we meer aandacht vestigen op arbeidsstrijd als een onderdeel van de antikapitalistische strijd.

Na drie demonstraties is het tijd om eens te kijken wat we bereikt hebben en wat niet (en waarom niet) en waar we nog naar toe kunnen/moeten. Eerst zullen we stilstaan bij de demo van dit jaar, geplaatst binnen het perspectief van drie op een volgende edities. Gezien de heftigheid en de dingen die afgelopen 1 meidemonstratie teweeg heeft gebracht, kan dat natuurlijk niet anders. Maar de bedoeling van dit artikel is de lezer te prikkelen na te denken over wat we in 2012 kunnen organiseren en daarbij de nodige achtergrondinformatie en context te verschaffen. Tijdens het 2.Dh5-festival in november zal hierover een discussie gepland staan.

Hoe zijn we te werk gegaan?

Net als de eerste twee keren hebben we een open oproep gedaan, en verschillende groepen uitgenodigd voor een eerste vergadering ter voorbereiding van een antikapitalistische 1 meidemonstratie. Met de mensen die rond de tafel zaten, probeerden we consensus te bereiken over de inhoud en de vorm van de demonstratie. Om een lang verhaal kort te maken: we kwamen niet tot consensus. Er waren mensen die zich liever aansloten bij de demo van het 1 meicomité van Rotterdam, en anderen die liever een eigen demonstratie wilden organiseren. De groep, het '1 mei 2011 collectief' genoemd, die een eigen demo zou organiseren was het al snel eens om verder te bouwen op wat er in Den Bosch en Nijmegen georganiseerd werd.

Een open en strijdbare demonstratie zou het worden. Dit is een ingewikkeld spanningsveld dat zijn oorzaak ook kent in de weinige ervaring die we in Nederland hebben met demonstraties. Het open karakter willen we realiseren door een frisse beeldtaal: geen symbolen, geen subculturele beelden, maar wel catchy en prikkelend. En met leuzen als 'kegel de bezuinigingen van de baan' of '1 mei voor iedereen vrij' zoals vorig jaar in Nijmegen, proberen we ook iets concreets of begrijpelijks voor ogen te houden. Voor de flyerteksten hebben we ons best gedaan om begrijpelijk Nederlands te gebruiken, maar vaak zijn ze nog te lang uitgevallen. Via de website konden de verschillende mensen en groepen die mee organiseerden teksten publiceren als achtergrond- of discussiemateriaal.

Onze demonstratie moest echter ook een zekere impact hebben. We wilden daar waar we naartoe zouden gaan een 'beeld' achtergelaten, iets dat er nog zou zijn na de demonstratie. Het moest als het ware een tijdelijke vrije zone worden, waar mensen zich comfortabel zouden voelen om hun ding te doen. In solidariteit met andere demonstranten natuurlijk, dus zonder dat je mensen in een avontuur stort, waar men zich niet op heeft voorbereid.

Tijdens de demonstratie wilden we een aantal 'interventies' in de publieke ruimte organiseren: bijvoorbeeld het verspreiden van propaganda via flyers of sprekersters, van het achterlaten van spandoeken of een monument, van het creëren van een feestelijke chaos tot het reclaimen van een tunnel waar veel voorkomend seksueel geweld zou worden tegengegaan door de schijnveiligheid van camera's.

Het gekke is dat in Nederland weinig gebruik wordt gemaakt van de vrije ruimte die gecreëerd wordt tijdens een demonstratie, waardoor we genoodzaakt zijn om dit soort dingen centraal te organiseren. Dit komt grotendeels door de lage organisatiegraad van veel anarchisten en antiautoritairen, hoewel daar de laatste jaren toch weer verandering in lijkt te komen. Anderzijds wilden we ook graag dat de interventies iets zouden vertellen over waar we als beweging mee bezig zijn: de verschillende thema's die spelen binnen de antikapitalistische strijd zoals huisvesting, arbeid, migratie, onderwijs en de bezuinigingen.

En de rest ging zoals bij de meeste demo's: praktische dingen regelen, route bedenken, strategieën tegen repressie bedenken en mensen mobiliseren. En dat laatste was lastig. Dit jaar zouden er volgens sommige schattingen weer zo'n 250 mensen zijn gekomen. Dat is ongeveer evenveel als vorig jaar. Er waren veel nieuwe gezichten bij, maar veel mensen die er in Nijmegen wel waren, waren er nu niet. Maar er moet ook wel gezegd worden dat door de snelle ontwikkelingen veel traditionele laatkomers zich niet meer hebben kunnen aansluiten. En de mobilisatie kan natuurlijk altijd beter. En daarvoor moeten we meer tijd nemen, dus voortaan eerder die eerste vergadering plannen.

Repressie

Wat er die bewuste 1 mei rond 15:30 in Utrecht Zuilen gebeurde, hadden we eigenlijk niet voor mogelijk gehouden. We hadden immers meer informatie met de politie gedeeld dan we eigenlijk van plan waren. Naïef misschien, maar om een door de politie opgelegde route te moeten lopen, begeleid door langs elke kant een linie ME met alles erop en eraan, zagen we niet zitten. Als ze ons niet zouden laten lopen, dan zouden we ons compact opstellen, geformeerd om verder te lopen en vervolgens afhankelijk van de sfeer dat proberen af te dwingen. We zouden met zijn allen gaan, niet enkel een twintigtal dapperen, want dan zouden we niet gaan. Dat hadden we bedacht.

De route vormde geen probleem, er was echter wel een verbod op alles wat maar enigszins gebruikt kon worden als wapen. Spandoeken mochten niet groter dan 1 meter bij 1,5 zijn. En de politie stond erop dat erg strikt te handhaven. Het gevolg is bekend en meermaals treffend beschreven. De demo mocht niet vertrekken, en na een eerste keer de linie van de politie te hebben gebroken werden we omsingeld door ME en platte petten, en begon een dag van extreme repressie en buitensporig geweld van de politie.

Meermaals werd de demonstratie door arrestatieteams aangevallen, werden mensen geslagen met knuppels en blote vuisten, werden mensen lukraak uit de demo geplukt, werden omstanders en pers hardhandig aan de kant gezet, werden mensen met geweld niet meer toegelaten zich bij de demo te voegen of er uit weg te gaan en werden vlaggenstokken in beslag genomen. Ondanks dit alles bleef de groep bijeen, liet zich niet provoceren en slaagde er toch in om de route zoals gepland af te leggen. Hierbij werd de demonstratie aan beide kanten geflankeerd door tientallen buurtbewoners die getuige waren van al het geweld en zich uit verontwaardiging bij ons aansloten en luid en duidelijk het optreden van de politie afkeurden en hun solidariteit met ons betuigden.

Dit geweld heeft een grote impact gehad. Hiervan getuigde de oproep om op 12 mei tegen dit politiegeweld te protesteren bij het gemeentehuis in Utrecht en de snelheid waarmee dit initiatief werd overgenomen door tientallen verschillende groepen en blogs. Zowel de mensen in als rond de demo werden misselijk van het geweld. Maar op een zeer getwiste manier voelde de demonstratie als een overwinning op al die repressie. Ze zijn er niet in geslaagd ons uiteen te slaan. En het is nog maar de vraag of ze dat ook enig moment echt van plan zijn geweest. Maar zoals het vaak gaat tijdens charges van ME of arrestatieteams en mensen verschrikt alle kanten uiteen stuiven, bleef de groep deze keer bijeen. Als een hecht blok sloeg de demonstratie aanval na aanval af, beschermden de demonstranten elkaar door klappen die op het hoofd waren gericht op te vangen met handen en armen en probeerden zij zo goed als mogelijk arrestaties te voorkomen. Er bestond een grote solidariteit onder de demonstranten en de vele mensen die langs de kanten mee liepen. En er bestond een grote vastberadenheid om zich niet zomaar weg te laten jagen. Daar ging een grote kracht vanuit. De repressie kreeg in zekere zin geen greep op de demonstranten.

Aan de andere kant hebben ze ons wel helemaal gestript. Alles waarmee we ons maar enigszins konden verdedigen tegen het politiegeweld werd van begin af aan in beslag genomen. Dat hebben we niet kunnen voorkomen. Er zijn ook enkele tientallen mensen gearresteerd, en enkelen hebben ernstige verwondingen opgelopen. Dat hebben we ook niet kunnen voorkomen. We waren een muis die in de handen was gevallen van een sadistische kat met veel te veel testosteron. Maar gezien de machtsverhoudingen op dat moment, hebben we tijdens al dat geweld wel strategisch goed gehandeld. Voor wat het waard is.

En om het stukje over repressie af te ronden, lijkt het wel of er zich een tendens aan het ontwikkelen is om kei hard op te treden als 'antiautoritaire' elementen zich bij een betoging voegen. Het afgelopen jaar hebben er sinds 1 mei in Rotterdam en Nijmegen telkens gewelddadige provocaties plaatsgevonden tijdens demonstraties van radicaal links. Vanaf het moment dat het vermoeden bestaat dat protest niet meer gevoerd wordt volgens de 'regels' of dat 'antiautoritairen' zich zouden mengen, wordt het protest monddood gemaakt. Dit zijn de eerste tekenen van een totalitair systeem.

Drie jaar 1 mei:
wat wel, wat niet en waarom niet

Drie jaar geleden namen we het initiatief om een radicale 1 meidemonstratie te organiseren in Den Bosch. Als doelstelling stelden we het op de radicale kalender zetten van 1 mei als internationale dag van solidariteit en verzet, het zichtbaar maken van het verzet tegen het kapitalisme, de verschillende deelstrijden plaatsen in één context en het vestigen van meer aandacht op arbeidsstrijd als onderdeel van de antikapitalistische strijd.

Hiervoor hebben we gekozen voor strijdbare demonstraties met een open uitstraling, gekoppeld aan het verspreiden van verschillende teksten als achtergrond, analyses, propaganda en aan een inhoudelijk avondprogramma. We geloven niet dat mensen die nog niet actief zijn, of zichzelf niet als antikapitalist (of deel van de socialistische traditie) zien, überhaupt naar een 1 meidemonstratie zullen komen. 1 mei gaat niet perse over concrete zaken, maar heeft een symbolisch karakter. Door 1 mei te vieren plaatsen we onszelf in een lange traditie van sociaal verzet tegen uitbuiting en onderdrukking. Met onze 1 meidemonstraties hebben we niet de illusie dat we 'nieuwe' mensen zullen mobiliseren, maar willen we wel een zo groot mogelijk deel van antikapitalistisch Nederland mobiliseren.

Een demonstratie kan op twee niveaus de zichtbaarheid van de antikapitalistische strijd bevorderen. Ten eerste is er het lokale niveau. De demonstratie loopt door bepaalde buurten en door het centrum van de stad. Telkens hebben we ervoor gekozen om door een volkswijk te lopen, want daar wonen veel mensen die de klappen ontvangen. Die mensen willen we inspireren om in actie te komen tegen hun ketens. Hoe de demonstraties bij de buurtbewoners zijn overgekomen, is moeilijk in te schatten. Maar in deze wijken is merkbaar meer sympathie te voelen dan in de winkelcentra. Misschien voelen de mensen in de winkelcentra zich meer aangevallen op het feit dat ze consumeren, dat ze genieten van de vruchten van het kapitalisme (met dure leningen of op krediet). Terwijl in de volkswijken mensen meer ontvankelijk zijn voor onze kritische geluiden. Het is maar een gevoel, maar het lijkt erop dat in die wijken ook een gezonde aversie bestaat tegen de politie. De lokale pers pikte de demonstraties ook goed op. De verschillende media besteedden aandacht aan de 1 meidemonstratie en in Nijmegen en Utrecht werd ook bericht gegeven of werden open brieven gepubliceerd over het politiegeweld.

Het andere niveau is de landelijke uitstraling. De enige verslaglegging in de landelijke pers ging over het geweld, en dan nam men telkens het persbericht van de politie over. Geen enkele keer slaagden we erin om een persbericht de deur uit te doen, nog voor dat het bericht van de politie al was overgenomen. Op dit punt valt nog veel te winnen. Een of twee persberichten klaar hebben liggen die direct na de demonstratie de deur uit kunnen en het hele jaar door meer investeren in perscontacten en in een niet-aflatende stroom van goed geschreven persberichten zou ons wat terrein kunnen doen terugnemen. Dit is natuurlijk geen hoofddoel voor een 1 meidemonstratie. Maar er zijn niet veel gelegenheden om naar buiten toe te treden, om te zeggen: 'Kijk! Hier zijn we, en hier staan we voor!' We worden ook niet zichtbaar door het lopen van een demonstratie. Daarvoor moeten we heel het jaar door aan de slag gaan, propaganda voeren, overwinningen behalen én claimen. 250 demonstranten in Utrecht heeft wat dat betreft weinig nieuwswaarde.

1 mei staat nu wel op de kalender. Als je kijkt hoe in de afgelopen drie jaar steeds meer mensen, groepen of blogs aandacht hebben besteed aan de 1 meidemonstraties, dan zou je dat kunnen

vaststellen. Het eerste jaar moesten we als collectief zelf alle ruis rond 1 mei veroorzaken, maar dit jaar konden we terughoudend zijn om Indymedia niet te veel te belasten met 1 meipraatjes. Ook de verslagen en analyses achteraf nemen alleen maar toe. Dus dat zit wel goed, zou je denken. Toch lijkt het erop dat we een groot deel van het potentieel niet gemobiliseerd krijgen. 250 mensen is niet verkeerd, zeker niet als je in beschouwing neemt dat een groep mensen niet meer is terug gekomen na het politiegeweld in Nijmegen. Het moet toch mogelijk zijn dat nog meer mensen 1 mei in hun agenda noteren.

In Nederland is de antikapitalistische strijd erg versnipperd. Tegen de verschillende uitwassen van het kapitalisme zoals racisme, uitbuiting, paternalisme, sociale afbraak, enzovoorts, wordt door veel verschillende groepen en mensen strijd gevoerd. Naast verschillende initiatieven die bruggen proberen te bouwen tussen de verschillende thema's en de kwaliteitsvolle discussies die verschillende groepen met elkaar voeren, is er nog te weinig aandacht voor een totaalkritiek, totaalstrijd of laten we het een kader of frame noemen waarbinnen of waarmee verschillende groepen kunnen werken. Zo'n frame of kader hoeft niet alleen een theoretisch kader te zijn, zoals een antikapitalistische analyse, maar moet net zo goed praktisch zijn. Denk daarbij aan het initiatief om 'basisgroepen' te promoten door middel van propaganda en regelmatige momenten van overleg. Ook een 1 meidemonstratie leent zich goed voor zo'n frame.

Daarvoor hebben we geprobeerd verschillende groepen te betrekken in de demonstratie. Zo konden we tijdens de demonstratie aandacht besteden aan de verschillende deelstrijden en uitleggen hoe die zich verhouden tot het kapitalisme. Verder hebben we door middel van het publiceren van teksten en het aanwakkeren van discussies zowel in de aanloop van de demo als daarna, geprobeerd de verschillende speerpunten te verbinden. Discussies als 'connecting the dots' en initiatieven als het 2.Dh5-festival en het basisgroepenoverleg geven aan dat die verzuchting naar een kader of frame breder gedragen wordt. We hebben niet de illusie dat deze demonstraties hieraan ten grondslag liggen, maar we hebben wel de pretentie dat we daaraan onze steen hebben bijgedragen en dat we met de 1 meidemonstratie dit streven in de praktijk proberen uit te werken. Niet als dé manier om dat te doen, maar wel als onderzoek naar een van de vele manieren waarop dat zou kunnen.

Toen we drie jaar geleden besloten om een 1 meidemonstratie in Nederland te organiseren was dat deels ook ingegeven door het gebrek aan aandacht voor arbeidsstrijd. In de laatste decennia van de vorige eeuw is de strijd rond arbeid voornamelijk gevoerd rond het recht op luiheid, en het in vraag stellen van het huidige arbeidsethos. Hierdoor was er maar weinig aandacht voor de strijd voor 'brood en boter', voor de voorwaarden waaronder we onze geest en ons lichaam verkopen. We willen ons lijf en onze geest niet verkopen, maar gezien de huidige machtsverhoudingen en om ons niet te vervreemden van die mensen die ziel en lijf verkopen om zichzelf en hun nageslacht te onderhouden, zijn we ervan overtuigd dat we ons ook moeten mengen in conflicten over die arbeidsvoorwaarden. Voorwaarde is evenwel dat zo'n participatie altijd gebeurd binnen een radicale kritiek op het kapitalisme, en dat niet een radicaal reformisme wordt nagestreefd, maar de onvoorwaardelijke vernietiging van het kapitalisme en de daaruit voortvloeiende sociale relaties.

Ook op het gebied van arbeidsstrijd stellen we vast dat daar de afgelopen jaren steeds meer aandacht aan wordt besteed. En ook hier zou het onjuist zijn om te stellen dat de 1 meidemonstraties daar de grondslag van waren. Net zoals wij vaststelden dat arbeidsstrijd een blinde vlek was binnen de antiautoritaire en anarchistische beweging, hebben verschillende groepen zoals Doorbraak en de Anarchistische Groep Amsterdam gedurende meerdere jaren op dit terrein een eigen actiepraktijk ontwikkeld en is de ASB (Anarcho-Syndicalistische Bond) ontstaan. Daarnaast waren er verschillende discussie- en infomomenten zoals het 2.Dh5-festival in 2009 en de daaruit voortvloeiende infodag met de WSM uit Ierland en de SAC uit Zweden. De 1 meidemonstraties zijn echter een relatief eenvoudige manier om arbeidsstrijd in de belangstelling te zetten. Ze bieden een plaats waar deze groepen zich kunnen profileren en het belang van deze strijd benadrukt kan worden.

We hebben ook gepoogd om deze strijd uit het duffe en oubollige imago te sleuren, geïnspireerd door de Euromayday collectieven. De veranderingen die zich de laatste vijftig jaar hebben doorgezet in de maatschappij en in het arbeidsproces, schreeuwen om een andere aanpak. Er ontbreekt elke vorm van klassenbewustzijn in Nederland en het arbeidsproces is in verre mate geflexibiliseerd waardoor weinig mensen lang op dezelfde werkplek blijven, veel wisselende collega's hebben en weinig binding hebben met hun

werk. Het wordt tijd dat we in Nederland ook werk maken van nieuwe strategieën die een passend antwoord bieden op deze ontwikkelingen.

De afgelopen 1 meidemonstratie krijgt een open evaluatie tijdens de Pinksterlanddagen in Appelscha. Tijdens het 2.Dh5-festival organiseren we discussies over aspecten van demonstreren, zoals het behouden van de regie tijdens de demonstratie. Volgens ons is dit een belangrijke bijdrage aan de manier waarop we tegenwoordig demonstraties lopen in Nederland: betere blokvorming, spandoeken om politie uit de demo te houden en het letten op elkaar. We creëren hiervoor ruimte voor discussie, vervolgens hebben we de praktijk om in te experimenteren en tot slot evalueren we het geheel en kan een nieuwe cyclus beginnen.

Het is belangrijk om te benadrukken dat een 1 meidemonstratie niet meer kan zijn dan een afspiegeling van wat antikapitalistisch links hete hele jaar door realiseert. 1 mei biedt de mogelijkheid om daar een momentopname van te maken, een ontmoetingsplek te creëren voor actievelingen. Zonder een praktijk, is een 1 meidemonstratie een lege doos, een dood omhulsel.

En wat nu?

Volgend jaar zal 1 mei vallen op een dinsdag. Dat wil zeggen dat het lastig zal zijn om minstens evenveel mensen bij elkaar te krijgen voor een demonstratie. Het is zeker de moeite waard om te proberen, maar eerst moeten we toch goed nadenken of dat wel opportuun is. Gezien de repressie die we hebben gekend, moeten we overwegen om naar een ander actiemiddel te zoeken. Hoe vaak achter elkaar willen mensen een demo lopen die helemaal omsingeld is door ME en voortdurend aanvallen moet verduren van arrestatieteams? En zullen we voldoende energie uit deze demonstraties kunnen halen om volgend jaar nog een keer 1 mei te vieren?

Misschien moeten we eens iets anders proberen, en voor de eerstvolgende 1 mei die in het weekend valt, afspreken dat we een 1 meidemonstratie organiseren waar minstens duizend mensen bijeen komen. De komende periode zouden we kunnen aangrijpen – met de bezuinigingen als een van de mogelijke speerpunten – om te groeien. Daarvoor zullen we zichtbaar moeten worden. Door de dingen die we doen, moeten we laten zien dat we ook overwinningen kunnen boeken, en zullen we veel bruggen moeten bouwen en muren moeten afbreken om onze boodschap aan de mens te brengen. Maar dit is stof voor een discussie die ons ver buiten het bestek van dit artikel zou voeren.

Dit is geen oproep om komende jaren niets meer te doen met 1 mei, integendeel. Misschien moeten er nieuwe doelstellingen worden gesteld voor de volgende periode, hoewel dat voor Mayday Den Bosch niet nodig is. Er kan nog meer bereikt worden op het gebied van zichtbaarheid of herkenbaarheid van de antikapitalistische strijd. Vinden we het nog steeds belangrijk om de verschillende deelstrijden tegen het kapitalisme in een totaalplaatje te vatten en denken we dat er nog veel werk aan de winkel is voor de strijd rond werk en inkomen? De vraag die ons wel interessant lijkt is hoe we dat, gezien de omstandigheden de komende jaren, het beste vorm kunnen geven, met andere woorden welke actievormen zijn er geschikt om dit doel te dienen.

In het verleden of in het buitenland zijn er mooie voorbeelden te vinden van krachtige acties. Het lastige met een blik naar het buitenland, is dat in Nederland 1 mei geen of weinig maatschappelijke betekenis heeft, en dat het polderen tot nationale volkssport nummer 1 is verheven. Hierdoor ontbreekt de context van acties uit het buitenland, waardoor deze in Nederland betekenisloos zouden worden. Desalniettemin valt er veel inspiratie te putten uit deze acties.

Tijdens het volgende 2.Dh5-festival zullen we een discussie organiseren over de mogelijkheden voor 1 mei 2012. Wat zijn de doelstellingen en welke middelen zijn er voor handen? Deze discussie zal de start zijn van een nieuwe voorbereiding voor de volgende 1 mei. Met de mensen die graag mee willen werken aan de volgende antikapitalistische 1 meiviering zal er dan een datum worden geprikt voor de eerste bijeenkomst ter voorbereiding van 1 mei 2012.

De foto's bij dit artikel zijn afkomstig van de weblog van Ramon Mosterd: *http://blog.ramonmosterd.nl.*

Waarom wij anarchisten zijn

Maar waarom zich haasten? Zeggen zij, die alles van de tijd verwachten zonder zelf iets te doen. De langzame ontwikkeling der dingen is hun genoeg, de omwenteling jaagt hen schrik aan. Tussen hen en ons heeft de geschiedenis uitspraak gedaan. Nooit heeft enige vooruitgang, hetzij gedeeltelijk, hetzij in zijn geheel, plaats gehad langs de weg der eenvoudige vreedzame evolutie, deze is altijd door plotse revolutie ontstaan. Zo het voorbereidingswerk plaatsvindt in de hersenen, de verwezenlijking der gedachten geschiedt plotseling: de evolutie heeft plaats in de koppen, de armen maken de revolutie. En hoe deze revolutie te helpen, die we langzaam in de maatschappij zien vormen en aan wier verwezenlijking wij met al onze kracht arbeiden. Is het door ons op dezelfde wijze in te richten als de bourgeois die wij bekampen, hebben de verantwoordelijke meesters en onverantwoordelijke onderdanen, werktuigen in handen van een leider? Neen, want wij zijn anarchisten, dit is te zeggen: mensen die de volle verantwoordelijkheid hunner daden willen dragen, die handelen uit recht en persoonlijke plicht, die aan een wezen zijn natuurlijke bestemming laten, die niemand tot meester hebben en over niemand meester zijn.

Wij willen ons van de dwang van de staat vrijmaken, niemand boven ons hebben als meerderen, die ons kunnen bevelen, en hun wil in plaats van de onze zetten. Wij willen alle uiterlijke wetten vernietigen en ons houden aan de bewuste uiterlijke wetten der innerlijke wetten van onze gehele natuur. Door de staat af te schaffen, schaffen wij alle offici le moraal af, wetende dat geen zedenleer gelegen is in gehoorzaamheid van onbegrepen wetten, in gehoorzaamheid aan dingen waarvan men zich geen rekenschap zoekt te geven. Er is geen moraal dan in vrijheid. Het is ook alleen door de vrijheid dat de vernieuwing mogelijk is. Wij willen onze geest openhouden, hem op voorhand ontvankelijk maken voor alle vooruitgang, voor iedere nieuwe gedachte, voor elk edelmoedig besluit. Maar indien wij anarchisten zijn, vijanden van iedere meester, zo zij wij ook internationale communisten, want wij begrijpen dat het leven onmogelijk is zonder maatschappelijke vereniging. Afgezonderd kunnen wij niets, terwijl wij door innige vereniging, de wereld kunnen hervormen. Wij verenigen ons als vrije en gelijke mensen, arbeidende aan een gemeenschappelijk werk, en regelen onze onderlinge betrekkingen door wederkerige welwillendheid en recht. Godsdiensthaat en rassenhaat kunnen ons niet verdelen, omdat de studie van de natuur onze enige godsdienst is, en omdat wij de gehele wereld voor vaderland hebben. Wat de grote oorzaak betreft van beestigheden en laagheden, zij zal ophouden onder ons te bestaan. De aarde zal gemeenschappelijke eigendom worden, de grenzen zullen verdwijnen en de grond, aan allen behorende, kan voor het genot en welzijn van allen worden bewerkt. De gevraagde voortbrengselen zullen juist die zijn welke de grond het gemakkelijkst kan voortbrengen en de opbrengst zal juist aan de behoeften beantwoorden, zonder dat iets verloren gaat, zoals nu met de verwarde huidige arbeid. Ook zal de verdeling van al de rijkdommen onder de mensen niet meer door een of ander ondernemer plaats vinden, maar geschieden door normale werking van de gehele maatschappij.

Wij moeten niet op voorhand de toekomststaat schetsen. Het behoort aan de spontane werking van alle vrije mensen die te scheppen en die te vormen, daarbij zich onophoudelijk veranderend, zoals alle uitingen van het leven. Maar wat wij weten is dit, dat alle onrechtvaardigheid, alle mensonterende misdaad, ons vaardig zal vinden om ze te bekampen. Zolang ongelijkheid bestaat, blijven wij, internationale anarchisten-communisten in staat van voortdurende revolutie.

Vrije groep Mechelen en Antwerpen, 1904

De onafhankelijke stoelmakersbond tijdens een staking in Mechelen. Vele leden van de vrije groep Mechelen waren actief op syndicaal gebied. De bond was opgericht door de mensen van de vrije groep en was zeer anarchistisch geïnspireerd.

Waarom wij anarchisten zijn

Hoewel de tekst 'Waarom wij anarchisten zijn' reeds meer dan honderd jaar geleden verscheen, heeft dit artikel nog steeds niets van z'n kracht verloren. Vanonder het stof klinkt diezelfde drang naar vrijheid die nog steeds de vrije geesten aanzet en beroert om ook vandaag, nog duidelijker dan ooit, te zeggen... en dat is waarom wij anarchisten zijn!

Door Job Van Klyt (A.K. Gent)

'Waarom wij anarchisten zijn' verscheen in april 1904 in de Belgische (Nederlandstalige) anarchistische krant *Recht door zee*, die werd uitgegeven door de vrije groep Mechelen in samenwerking met de vrije groep van Antwerpen. Hierin wilden de anarchistische 'vrije groepen' duidelijk maken waarom ze niet geloofden in geleidelijke hervormingen zoals deze door de toenmalige BWP (Belgische Werklieden Partij; heden SP-A) in 1904 werden gepredikt. De dissidentie en agitatie tegen de BWP door de vrije groepen startte in 1893 in Mechelen toen zich daar onder impuls van de (Nederlandse) gebroeders Bus een grote groep dissidenten van de BWP verenigden in de vrije groep Mechelen. Het Nederlandse anarchistische blad *De Anarchist* dat via Jan Bus in Mechelen terechtkwam was hierbij van groot belang. Deze anarchistische oppositie verspreide zich snel naar Antwerpen en Gent waar in korte tijd ook vrije groepen ontstonden. Deze vrije groepen zouden samen verantwoordelijk zijn voor verscheidene kranten en publicaties (waarvan *De Fakkel* en *Vrijheid* de bekendste zijn geworden) en zouden nog jaren van zich laten horen. Geregeld zetten ze meetings op poten waar honderden toehoorders op afkomen.

De Mechelse vrije groep zou tussen 1893 en het begin van de Eerste Wereldoorlog zowat de drijvende kracht van het anarchisme in Nederlandstalig België blijven. Berucht werden ze vooral om hun constante agitatie tegen de BWP en vanwege hun publicatie 'Het socialisme verloochend door de socialistische kamerleden in België' waarin ze aantoonden hoezeer de BWP z'n eigen socialistische ideeën opzij schoof om mee te kunnen doen aan het parlementaire spel. Voor de BWP-leiding moest de stembus de sociale revolutie vervangen. De brochure veroorzaakte binnen de socialistische gelederen heel wat ophef en zorgde ervoor dat het anarchisme in Mechelen en daarbuiten een periode van serieuze heropleving doormaakte. De vrije groepen trokken van stad tot stad met de brochure, organiseerden meetings en gingen in discussie met de socialistische leiders en militanten. De vrije groep Mechelen bleef gedurende z'n ganse bestaan agiteren tegen het verraad van de BWP en kwam hierdoor geregeld in conflict met de reformistische leiding van de BWP en het Belgische politieapparaat die hen streng in de gaten hield. Bovendien kwam het na verloop van tijd meermaals tot fysieke confrontaties met BWP militanten toen de vrije groepen socialistische meetings gingen verstoren om de BWP-leden te wijzen op het klassenverraad dat door de leiding werd gepleegd. De Mechelse vrije groep kon enkel monddood worden gemaakt met de invasie van het Duitse leger in 1914.

Bronnen:

Dirk Wouters, *De Mechelse anarchisten* (1981).
Jan Moulaert, *Rood en zwart. De anarchistische beweging in België* .
Recht door zee, Anarchistische krant van de vrije groepen Mechelen, Gent en Antwerpen (1904).

Chomsky in Leiden

Op 14 maart jongstleden was de bekende Amerikaanse intellectueel Noam Chomsky in Leiden en sprak daar met een klein gezelschap van activisten en mensen uit de alternatieve media. Buiten de Orde *was erbij en doet verslag.*

DOOR MICHEL KOPPELAAR

Noam Chomsky behoeft natuurlijk geen introductie, maar het kan geen kwaad om nog eens wat bekende feiten op een rijtje te zetten. Avram Noam Chomsky werd geboren in 1928 in Philadelphia als zoon van Joodse immigranten uit Oost-Europa. Na studies filosofie en taalkunde werd Chomsky hoogleraar aan het Massachusetts Institute of Technology (MIT), waar hij nu emeritus is.

Zijn doorbraak als taalkundige kwam met het boek *Syntactic Structures* (1957). Hierin gebruikte Chomsky de wiskundige theorie van formele talen om menselijke taal te beschrijven en dit boek markeert het begin van een revolutie in de taalkunde die ook inderdaad bekend staat als de 'chomskyaanse revolutie'. Deze omwenteling leidde overigens ook tot een explosieve groei van de taalkunde als academische discipline. Zijn resultaten op het gebied van de formele talen vind je ondertussen niet alleen terug in de taalkunde, maar ook in de informatica en de wiskunde. Het is, kortom, lastig om de betekenis van Chomsky als taalkundige te overdrijven.

Als intellectueel werd Chomsky bekend door zijn essay 'The responsability of intellectuals', dat in 1967 verscheen in *The New York Review of Books*. Dit essay ging over de onderdanige houding van intellectuelen tegenover het gezag, in het bijzonder in het geval van de Vietnam-oorlog, en zette daarmee de toon voor een omvangrijk politiek oeuvre waarin de analyse van propaganda en de buitenlandse politiek van de VS een hoofdrol spelen. Zijn bekendste werk op dit gebied blijft waarschijnlijk *Manufacturing Consent* (1988), dat hij samen met Edward S. Herman schreef. Dit boek leidde in 1989 nog tot een vermakelijk debat met Frits Bolkestein in Groningen dat voor deze laatste nogal rampzalig verliep.

Het is dus, gezien zijn staat van dienst, niet verwonderlijk dat de lezing die Chomsky op 13 maart jongstleden gaf in de Westerkerk in Amsterdam binnen een dag uitverkocht was. Ik geef toe dat ik me bevoorrecht voelde dat ik een dag later in een klein gezelschap dit beroemdste lid van de Industrial Workers of the World nog eens aan de tand kon voelen.

Anarchisme en irrationalisme

Het interview begon met een paar vragen over de huidige relevantie van het anarchisme en het anarcho-syndicalisme en de invloed van irrationele stromingen op radicaal-links. Deze vragen werden door Chomsky niet zozeer van een antwoord als wel van een uitgebreid commentaar voorzien. Hij begon met de opmerking dat in de jaren 1930 onderwijs en wetenschap in de arbeidersbeweging heel belangrijk waren. Linkse intellectuelen en wetenschappers schreven bijvoorbeeld boeken gericht op een arbeidersklassepubliek. Wetenschap werd gezien als iets waardevols en rationaliteit werd gezien als een wapen in de sociale strijd.

Het anarchisme heeft zijn wortels dan ook in de Verlichting. De idealen van het klassieke achttiende-eeuwse liberalisme op het gebied van arbeid en opvoeding gaan naadloos over in de latere ideeën van de anarchisten. Zo vond de Duitse klassieke liberaal Wilhelm von Humboldt dat een ambachtsman die louter in opdracht werkte, in plaats van gedreven door zijn eigen creatieve behoeften, onze verachting verdiende, hoe bewonderenswaardig het resultaat ook mocht zijn.

De band tussen verlichtingsidealen en wetenschap enerzijds en de arbeidersklasse anderzijds werd vanaf de jaren 1960 echter minder hecht. Er waren twee ontwikkelingen die linkse intellectu-

elen en activisten vervreemdden van de gewone werkende mensen. Ten eerste verdween de klassenstrijd naar de achtergrond en kwam het activisme rond zaken als feminisme, ecologie, antimilitarisme op de voorgrond. Hoewel dit activisme belangrijk was en veel resultaten heeft geboekt, beroerde het het dagelijkse leven van de gewone mensen nauwelijks. Een tweede ontwikkeling was het loslaten van de verlichtingsidealen die tot ver in de twintigste eeuw zo belangrijk waren geweest voor de arbeidersbeweging. Onbegrijpelijk postmodernistisch proza begon onder linkse intellectuelen de toon aan te geven. Wetenschap en rationaliteit werden verdacht.

Volgens Chomsky kan de opkomst van die irrationalistische stromingen, die grotendeels uit Parijse intellectuele milieus afkomstig zijn, verklaard worden uit het culturele isolement van Frankrijk. Toen het stalinisme en maoïsme in de jaren 1970 zelfs onder Franse intellectuelen onhoudbaar bleken, ontstond er behoefte aan nieuwe opwindende ideeën. Aangezien het ontkrachten en deconstrueren van wetenschap en rationaliteit in die dagen nog nieuw en fris was, veroverde dit postmodernisme binnen de kortste keren de harten van de Franse intellectuelen, om vervolgens de faculteiten van letteren en sociale wetenschappen overal ter wereld in te palmen.

Dit Franse irrationalisme is volgens Chomsky heel schadelijk geweest, met name in de arme delen van de wereld, waar het ervoor zorgde dat sociale wetenschappers niet betrokken raakten bij de strijd voor een fatsoenlijk bestaan voor gewone mensen, maar juist verstrikt raakten in onbegrijpelijke woordspelletjes.

Chomsky wees er tenslotte op dat die wederzijdse vervreemding van sociale bewegingen en de arbeidersklasse voor een groot deel de opkomst van rechtse bewegingen als de PVV kan verklaren. Zij wekken de indruk oplossingen te hebben voor problemen op het gebied van werk, inkomen, huisvesting, terwijl wij zaken propageren die voor een deel zelfs in strijd lijken met de belangen van gewone mensen. Zouden we ons niet vooral op die ‘bread and butter issues’ moeten richten en hopen dat de vertrouwdheid die het gevolg is van een gezamenlijke strijd ertoe zal leiden dat onze ideeën over zaken als migratie en feminisme door meer mensen gedeeld zullen worden?

Vrijheid van meningsuiting

Een andere vraag die aan de orde kwam was die naar de vrijheid van meningsuiting. In Europa lijken uitbreidingen van de vrijheid van meningsuiting vooral in het voordeel van extreemrechts te werken. De bekende antifascistische tactiek om demonstraties van neonazi’s onmogelijk te maken leidt steeds weer tot discussies over vrijheid van meningsuiting. Kortom, vrijheid van meningsuiting lijkt een lastige politieke waarde.

Chomsky wees erop dat de vrijheid van meningsuiting ook in de VS niet zo’n lange geschiedenis heeft als wel wordt gedacht. Het Eerste Amendement zegt bijvoorbeeld wel dat de overheid een meningsuiting niet kan tegenhouden, maar niet dat een meningsuiting niet bestraft kan worden (bijvoorbeeld in het geval van opruiing), hetgeen ook vaak genoeg gebeurd is. Pas door concrete strafzaken in de jaren 1960, onder meer tegen de burgerrechtenbeweging, is in de jurisprudentie vast komen te liggen dat de vrije meningsuiting (‘free speech’) daadwerkelijk beschermd is. De VS kent inmiddels als één van de zeer weinige landen in de wereld zelfs geen wet tegen opruiing meer.

Toch komt de vrijheid van meningsuiting ook in de VS steeds opnieuw onder vuur te liggen. Bijvoorbeeld nu, onder de Obamaregering, is alle communicatie met organisaties die op de terroristenlijst staan strafbaar gesteld. Zo’n maatregel heeft direct gevolgen voor de vrijheid van meningsuiting, omdat hij het onmogelijk maakt om van gedachten te wisselen met organisaties die op die lijst staan.

Volgens Chomsky is de vrijheid van meningsuiting een waarde waaraan we onvoorwaardelijk vast moeten houden, alleen al uit tactische overwegingen. We moeten niet proberen om neofascistische groeperingen het zwijgen op te leggen, want daarmee geven we ze een stok waarmee ze ons kunnen slaan: we beknotten hun vrijheid van meningsuiting. We moeten het debat gewoon winnen, als er al sprake is van een debat. Immers, als je ze geen strobreed in de weg legt, krijgen ze ook minder aandacht en zullen ze overkomen als randfiguren. Denk maar aan het geval van de Holocaust-ontkenners: in de VS worden ze niet vervolgd en krijgen ze geen aandacht, terwijl ze in Europa uiterst serieus genomen worden, omdat ze vervolgd worden.

Racisme in de arbeidersklasse

Vervolgens ging het gesprek over het probleem van racisme in de arbeidersklasse en de vraag werd opgeworpen of de jaren 1960 in de VS met de burgerrechtenbeweging in dit opzicht niet veel hoopvoller waren dan de huidige tijd in West-Europa.

Chomsky merkte op dat de VS tot die tijd dan ook wel een heel erg beroerde situatie kenden. Feitelijk was de slavernij niet afgeschaft na de Burgeroorlog. Het leven van de Afro-Amerikanen werd kort na de Burgeroorlog zozeer gecriminaliseerd dat grote delen van de mannelijke zwarten in de gevangenis belandden en daar slavenarbeid moesten verrichten voor Amerikaanse bedrijven. Na de Tweede Wereldoorlog kwam daar enige verbetering in en kwamen veel Afro-Amerikanen terecht in de industriële sector – totdat in de jaren 1970 de industriële productie meer en meer naar het buitenland verdween en de gevangenissen weer volstroomden met zwarte Amerikanen. Deze situatie duurt zoals bekend voort tot vandaag en ook in andere opzichten zijn de Afro-Amerikanen er nog steeds slecht aan toe.

Deze stand van zaken is natuurlijk niet los te zien van klasse. Niet voor niets ging Martin Luther King zich vanaf 1965 steeds meer met kwesties van arbeid en klasse bezighouden. Vlak voor zijn dood was hij nog betrokken bij stakingen en bij de oprichting van een beweging van armen. Klassenbelangen vormen dan ook de sleutel in de strijd tegen racisme: als mensen gaan samenwerken op grond van klasse dan wordt het een stuk eenvoudiger om vooroordelen over huidskleur en hoofddoekjes te bestrijden. Iets soortgelijks geldt voor de strijd tegen onderdrukking van vrouwen en homoseksuelen.

Onderwijs

Ook over onderwijs is het nodige gezegd tijdens het gesprek. Een eerste thema dat ter sprake kwam, was de relatie tussen democratie en onderwijs. Chomsky wees erop dat de golf van studentenactivisme en andere sociale onrust in de jaren 1960 de bestuurselite (van de conservatieven tot de sociaal-democraten) erg nerveus maakte. Men had het gevoel dat er 'te veel democratie' was. Het is opvallend dat juist in die tijd de collegegelden in de VS scherp omhoog gingen. Het is niet te bewijzen dat hier sprake was van een bewuste disciplineringsmaatregel, maar zo pakte het wel uit: studenten kregen minder tijd voor activisme en na hun studie hadden ze een hoge schuld, zodat ze bijvoorbeeld voor een duur advocatenkantoor moesten gaan werken in plaats van in de sociale advocatuur.

Die hoge collegegelden hebben in ieder geval geen economische onderbouwing. In Mexico, dat een stuk armer is dan de VS, heeft de regering tien jaar geleden ook geprobeerd om hogere collegegelden in te voeren. Dit voornemen leidde tot massale studentenstakingen en bezettingen. Het verzet was zo grootschalig dat de regering de plannen moest intrekken, met als resultaat dat de Nationale Universiteit van Mexico, één van de belangrijkste universiteiten van Latijns-Amerika, nog altijd gratis is.

Plaats daartegenover Berkeley, Californië, in de VS, één van de rijkste regio's ter wereld, waar de universiteiten alleen nog betaalbaar zijn voor de rijken en de rest van de bevolking genoegen moet nemen met het beroepsonderwijs. Kennelijk gaat het bij die hogere collegegelden niet om economische, maar om ideologische redenen: privatisering van het onderwijs en disciplinering van de studentenpopulatie zijn de achterliggende doelen. En in Europa is dat niet anders.

De ideale universiteit

Op de vraag hoe volgens Chomsky de ideale universiteit eruitziet, antwoordde hij dat zijn werkgever, MIT, van de universiteiten die hij kent het meest in de buurt komt. Dit is opvallend, omdat de grootste geldschieter van MIT tot voor kort het Pentagon was. Maar het Pentagon wilde dat MIT een vrije en open universiteit was; daar zou de economie van de VS op de lange termijn het meest baat bij hebben. Chomsky citeerde een fysicus van MIT die altijd aan het begin van het semester tegen zijn eerstejaars zei: 'It doesn't matter what we cover, it matters what you discover.' Geen les afdraaien dus, maar op een betrokken en ontdekkende manier leren.

Helaas is de invloed van private financiering ondertussen ook op MIT toegenomen. De vernauwing in het onderzoek en onderwijs die daarvan het gevolg is, is duidelijk merkbaar. Er is veel meer nadruk op toepasbaarheid en er is steeds vaker sprake van geheimhoudingsplicht, omdat er directe economische belangen gemoeid zijn met onderzoeksresultaten.

Latijns-Amerika

Het laatste onderwerp dat aan bod kwam was Latijns-Amerika. Zoals we nu in de Arabische wereld veel hoopvolle ontwikkelingen zien, zo is Latijns-Amerika de afgelopen vijftien jaar het toneel geweest van dramatische veranderingen. De vraag was of Chomsky tevreden was over deze ontwikkelingen en wat sociale bewegingen elders ervan kunnen leren.

Chomsky riep in herinnering dat Latijns-Amerika de afgelopen vijf eeuwen gekenmerkt werd door grote sociale ongelijkheid (waarbij de onderlaag steeds grotendeels samenviel met de inheemse bevolking). Bovendien waren de landen in de regio geïsoleerd: de landen hadden meer te maken met vreemde mogendheden waardoor ze overheerst werden (Spanje, Portugal, en later de VS) dan met hun buren; vaak waren er niet eens fatsoenlijke wegen tussen buurlanden.

De afgelopen vijftien jaar heeft de regio voor het eerst in vijfhonderd jaar weer zijn lot in eigen hand genomen. Er is een begin gemaakt met het terugdringen van de sociale ongelijkheid, met het erkennen van de rechten van de inheemse volkeren en met de verbetering van de samenwerking tussen de Latijns-Amerikaanse landen onderling. De Amerikaanse militaire aanwezigheid is fors teruggedrongen en er is sinds kort een organisatie van landen van het westelijk halfrond waarvan de VS en Canada geen deel uitmaken: een moeilijk mis te verstaan signaal.

Er is natuurlijk nog heel veel te wensen over en Chomsky liet weten dat hij nooit tevreden is, maar de ontwikkelingen in Latijns-Amerika zijn nog niet tot stilstand gekomen en wat we tot nu toe hebben gezien is een mooi begin.

Zie voor meer achtergrond bij Chomsky's bezoek aan Nederland en andere Nederlandstalige informatie over Chomsky: www.chomsky.nl.

De Vrije Bond en de strijd tegen OTTO Workforce

Naar aan aanleiding van klachten van twee Poolse werknemers over uitzendbedrijf OTTO Workforce is de Vrije Bond samen met de ZSP uit Polen en Priama Akcia uit Slowakije een campagne gestart tegen de wantoestanden bij deze uitzendmultinational, gespecialiseerd in het uitbuiten... uuuh uitzenden van Oost-Europese werknemers in Nederland. De klachten gingen niet alleen over achterstallig loon, maar ook over de 'hotels' waarin de werknemers worden ondergebracht en het boetesysteem dat het bedrijf hanteert. De campagne is tot op heden in zoverre succesvol geweest dat vijf werknemers inmiddels het geld waar ze recht op hadden, ook daadwerkelijk van OTTO hebben gekregen.

DOOR DENNIS DE LANGE

De zaak P. en A.

Begin februari kwamen enkele mensen van de Anarchistische Groep Amsterdam in contact met twee Poolse jongens uit de Zaanstreek. Zij hadden drie maanden lang uitzendwerk verricht voor OTTO Workforce. En hoewel zij tijdens een eerste gesprek al niet meer voor OTTO werkten, zaten zij nog steeds te wachten op een deel van hun loon. Omdat de telefoontjes die zij zelf naar het hoofdkantoor in Venray gepleegd hadden niets opleverden, besloten ze actie te ondernemen. Het ging de jongens echter niet om het geld, maar om het beschadigen van het imago van OTTO en vooral om het informeren en waarschuwen van huidige en toekomstige uitzendwerkers van OTTO.

Behalve het achterstallig loon, was er volgens hen namelijk nog veel meer mis met OTTO Workforce. OTTO betaalde namelijk wel het in de uitzend-CAO afgesproken minimum uurloon voor uitzendkrachten, maar keerde behalve een voorschot van 150 euro per week vrijwel niets meer uit. Van het maandsalaris werden namelijk verschillende bedragen en boetes ingehouden. Naast de maandelijkse standaardbedragen voor de huur van het 'hotel' en de reiskosten van en naar de werkplaats (samen 290 euro per maand), werden voor de meest absurde dingen boetes uitgedeeld, waardoor er van het eigenlijke salaris vaak niets meer overbleef.

Zo werden P. en A. en hun twee kamergenoten beboet voor het vernielen van de rookmelder in hun kamer. En hoewel de rookmelder al kapot was voordat zij de kamer betrokken, werd er per persoon 166 euro in rekening gebracht. Ook werden alle kamergenoten beboet (70 euro per persoon) omdat de security moest worden gebeld, nadat een andere bewoner met A. wilde vechten en een bord op zijn hoofd kapot sloeg. A. was uitsluitend slachtoffer in deze vechtpartij en P. lag op dat moment te slapen, maar toch werd de hele kamer beboet.

De jongens werden uiteindelijk ontslagen omdat ze geklaagd hadden bij de bedrijfsleiding van het bedrijf waar OTTO hen had geplaatst over de hoogte van het salaris dat OTTO betaalde in vergelijking met de overige werknemers daar. Ze kregen een kleine beetje salarisverhoging, maar hun contract werd niet verlengd. Enkele weken nadat zij uit het hotel en weg bij OTTO waren, hadden zij nog steeds niets ontvangen van de ongeveer 1000 euro waar ze beiden nog recht op hadden.

De campagne tegen OTTO

Van P. en A. hoorde de AGA nog veel meer schandalige verhalen over OTTO. Zo werden in het 'hotel' in Hazerswoude waarin zij zaten regelmatig boetes uitgedeeld voor de meest absurde zaken: voor roken/blowen op het terrein van het hotel, voor het niet opruimen van de kamer, voor het niet tijdig klaarstaan bij het busje dat de werknemers naar de werkplaats bracht, etc. Het hotel was smerig en slecht onderhouden, had te weinig toilet- en douchemogelijkheden, geen voorzieningen voor ontspanning, te kleine en vieze keukens voor de bewoners, etc. De 'hotel'kamers waren te klein voor vier personen, met alle gevolgen van dien: gebrek aan privacy, gespannen situaties, etc.

De eisen van de campagne die Poolse ex-werknemers, de ZSP en de Vrije Bond aan OTTO Workforce stellen:

* stoppen met het straf- en boetesysteem;
* mondelinge en contractuele beloftes moeten worden nagekomen;
* betere huisvesting voor een lagere huur;
* reiskosten moeten betaald worden door OTTO Workforce en niet door de werknemers zelf;
* salarissen moeten op tijd betaald worden;
* stoppen met de 500 euro boete voor voortijdige beëindiging van het contract;
* stoppen met het beboeten van werknemers die over hun ervaringen bij OTTO praten met derden.

Na het horen van deze verhalen besloot de AGA/Vrije Bond samen met P. en A. tot een actiecampagne tegen OTTO. De AGA nam meteen contact op met mensen van de ZSP, een anarcho-syndicalistische vakbond uit Polen en aangesloten bij de AIT/IAA, met wie de AGA al eerder had samengewerkt in de Groenflex-zaak.[1] Via de ZSP kwamen er meer klachten over OTTO boven water. Samen met het verhaal van P. en A. leidde dit tot een eerste informatieve tekst over OTTO.[2]

Vervolgens hebben de ex-werknemers samen met de AGA en de ZSP twee informatieve picketlines gehouden bij twee verschillende OTTO-hotels in Koog aan de Zaan en Diemen, waarbij flyers werden uitgedeeld aan de bewoners. In de flyers werden de werknemers op hun rechten gewezen en werd hun duidelijk gemaakt dat ze de misstanden bij OTTO niet moesten pikken. In de flyer stond ook het speciaal daarvoor aangemaakte emailadres (ottoslaveforce@gmail.com), waar mensen hun klachten over OTTO konden melden. Op 17 februari werd er tijdens de opening van het nieuwe OTTO-kantoor in Den Haag nog een picketline gehouden.

Ook de ZSP hield op verschillende plekken in Polen een aantal picketlines en Priama Akcia deed hetzelfde in Slowakije. De ZSP was ondertussen ook nog in contact gekomen met twee andere Poolse werknemers die bij OTTO hadden gewerkt en ook zij beweerden nog geld van OTTO te krijgen, onder meer voor achterstallig loon, een boete vanwege zogenaamde contractbreuk en een gevolgde cursus waarvoor ze financieel beloond zouden worden.

Waarschijnlijk naar aanleiding van de picketlines en de teksten over de misstanden bij OTTO die op het internet werden gepubliceerd, werd de Vrije Bond continu bestookt met e-mails en berichten op het antwoordapparaat door Paul 't Lam, de perswoordvoerder van OTTO. De Vrije Bond moest binnen 24 uur het geparodieerde OTTO-logo van zijn website halen, omdat er anders gerechtelijke stappen zouden worden ondernomen.[3]

Naar het hoofdkantoor in Venray

Op 21 maart besloten verschillende activisten, waaronder leden van de Vrije Bond, de AGA, de ZSP en verschillende sympathisanten, naar het hoofdkantoor van OTTO in Venray af te reizen. Het was de bedoeling om het bedrijf te blokkeren om zo de eisen van P. en A. en de twee andere Poolse werknemers kracht bij te zetten. Op de avond ervoor kwam men er helaas achter dat A. (die inmiddels weer naar Polen was vetrokken) zijn achterstallig loon en de boetes terug had gekregen. De directeur van OTTO Workforce – Frank van Gool – was daarvoor speciaal naar Polen gevlogen en had in een individueel gesprek met A. de terugbetaling van dit geld toegezegd, om zo A. het zwijgen op te leggen en de angel uit het conflict te halen. Er waren echter nog drie ex-werknemers over die een appeltje met OTTO te schillen hadden, dus nog genoeg reden tot actie.

In de vroegte van maandag 21 maart vertrok er een de bus met zo'n twintig Vrije Bond'ers, ZSP'ers, ex-werknemers van OTTO en sympathisanten vanuit Nijmegen naar Venray. Maar al in Nijmegen voelde men nattigheid nadat er politie was gesignaleerd bij de garage van de bus en bij het verzamelpunt in het centrum. Eenmaal in Venray aangekomen was het industrieterrein, waar het hoofdkantoor van OTTO zich bevindt, bezaaid met politieauto's. Toen de bus wilde parkeren op een nabijgelegen parkeerterrein, arriveerde onmiddellijk de politie, die de activisten sommeerde in de bus te blijven. Toen zij toch de bus verlieten, werden verschillende kameraden meteen gearresteerd. De rest lukte het echter toch om te voet bij het hoofdkantoor te komen, waar de security van OTTO hen samen met de politie stond op te wachten. Met spandoeken en veel lawaai werd er een gesprek geëist met Van Gool, die zich echter niet liet zien. Na een half uur lawaaien werd uiteindelijk vrijwel iedereen gearresteerd, omdat men de politie weigerde de identiteitspapieren te tonen. In tegenstelling tot de eerder gearresteerde activisten werd deze groep niet mee naar het bureau genomen, maar in de bus voorgeleid voor de officier van justitie en daarna teruggestuurd naar Nijmegen.

Diezelfde middag is het echter toch nog gelukt om een gesprek af te dwingen met Van Gool. Opnieuw ging er een auto met P. en een paar Vrije Bond'ers naar Venray, maar naast P. mocht er maar één persoon het gebouw in. Tijdens dat gesprek werden alle misstanden aan de kaak gesteld en werden eisen aan OTTO voorgelegd, niet alleen de terugbetaling van het geld waar de drie ex-werknemers recht op hadden, maar ook algemenere eisen

aan de leef- en werkomstandigheden bij OTTO [zie kader], die inmiddels het speerpunt van de campagne waren geworden. Het gesprek duurde ruim een uur, waarbij Van Gool P. en de Vrije Bond uitgebreid aan het woord liet, maar bij alle misstanden beweerde dat het om incidenten ging. Daarnaast ontkende hij ronduit dat het bedrijf een boetesysteem hanteert. OTTO zou zich aan alle regels houden. Van Gool zei tijd nodig te hebben om uit te zoeken wat er precies was misgegaan in het geval van P. en de twee andere ex-werknemers en wilde een vervolggesprek. In dat tweede gesprek, zo'n drie dagen later, bleef hij de mistanden bij OTTO ontkennen, maar zei ook dat hij ondertussen het geld waar P. recht op had, had overgemaakt op zijn rekening. Ook de twee andere ex-werknemers zouden het geld waar ze recht op hadden terugkrijgen, al hebben zij in werkelijkheid daarvan slechts een deel gekregen.[4]

Wat is OTTO Workforce?

Maar wat is OTTO Workforce nu eigenlijk voor een bedrijf? OTTO is zo'n tien jaar geleden opgericht als uitzendbureau dat zich specialiseert in het uitzenden van Poolse werknemers, maar zich inmiddels ook op andere Oost-Europese landen heeft gestort. Het bedrijf uit Venray is in die tien jaar uitgegroeid tot een kleine multinational met zo'n veertien kantoren in Nederland, Engeland, Polen, Tsjechië, Slowakije, Bulgarije en Hongarije[5]. Onlangs heeft OTTO ook de Duitse uitzendketen Olympia opgekocht en daarmee is zijn marktaandeel met 50% vermeerderd. Het bedrijf heeft dagelijks meer dan 10.000 Polen, Tsjechen en Slowaken aan het werk (waarvan zo'n 4.000 in Nederland) en had in 2010 een omzet van zo'n 160 miljoen euro. De directie van OTTO bestaat onder meer uit Frank van Gool (directievoorzitter), zijn vrouw Karolina Swoboda (operationeel directeur) en Guido Vreuls (Midden- en Oost Europa directeur). In de Raad van Advies zitten onder meer de (oud-)politici Hans Wiegel, Frank de Grave en René van der Linden. OTTO is aangesloten bij de Algemene Bond van Uitzendorganisaties (ABU), een werkgeversorganisatie van ondernemers in de uitzendbranche, en OTTO voldoet naar eigen zeggen dan ook aan alle eisen die door de ABU aan uitzendbedrijven worden gesteld.

Zo betaalt OTTO zijn werknemers het in de ABU-CAO gestelde minimum uurloon van 8,64 euro. Maar zoals we hebben gezien in de gevallen van P. en A. verdient OTTO zijn geld op een andere manier. Door de hoge kosten voor huisvesting en vervoer en de boetes die lukraak worden uitgedeeld weet het bedrijf het minimumloon toch te ontduiken. Wanneer het, zoals bij P. en A. blijft bij een voorschot van 150 euro per week, komt het uurloon bij een werkweek van 38 uur uit op 3,95 euro per uur. Behalve op de werknemers zelf verdient OTTO dus ook flink aan het boetesysteem en de huisvesting van zijn werknemers in zogenaamde 'Polen-hotels'.

Het imago van OTTO in de media

OTTO doet er van alles aan om zijn eigen imago als goed uitzendbureau hoog te houden. Het bedrijf zou zich inzetten voor werkloze en dakloze Polen in Nederland. Tijdens de afgelopen honderdste viering van Internationale Vrouwendag heeft OTTO naar eigen zeggen al zijn vrouwelijke werknemers in het zonnetje gezet door ze onder de leuze 'brood en rozen' een boeket bloemen te geven, volgens OTTO 'geheel in stijl van de oorspronkelijke betekenis van deze dag'.[6] En om de geschiedenis nog meer geweld aan te doen, organiseerde OTTO afgelopen 1 mei een speciale kerkdienst in Amsterdam vanwege de zaligverklaring van Paus Johannes Paulus II, die werd bezocht door zo'n 450 mensen. Op de nieuwspagina van de website van OTTO vinden we vooral nieuws over hoe goed OTTO wel niet is, en hoe slecht andere uitzendbureaus wel niet zijn. Ook heeft OTTO een eigen YouTube-kanaal op internet, voor de verspreiding van zijn propagandafilmpjes.

De 'Polen-hotels'

OTTO heeft zo'n 22 grootschalige wooncomplexen waar buitenlandse werknemers worden gehuisvest, voornamelijk in het Zuiden en Westen van Nederland.[7] Zo is er ondermeer 'OTTO World' een omgebouwde militaire kazerne in Laarbruch, waarvan prachtige propagandafilmpjes zijn met vrolijke werknemers, flipperkasten, fitnessapparatuur en een eigen supermarkt met Poolse producten, iets dat overigens weer riekt naar gedwongen winkelnering. Hoe leuk 'OTTO World' er op de filmpjes ook mag uitzien, het blijft een barakkencomplex, geïsoleerd van de Nederlandse samenleving. 's Avonds en in het weekend zit men dus meestal 'thuis' en doordat OTTO zowel werkgever als huisbaas is, wordt de scheiding tussen wonen en werken nogal vaag.

Volgens OTTO voldoet echter alle huisvesting aan het ABU-keurmerk voor huisvesting van arbeidsmigranten. Maar gezien de positie van de ABU als werkgeversorganisatie, moeten we dat keurmerk ook maar niet al te serieus nemen. Zo stelt de ABU bijvoorbeeld dat elke werknemer recht heeft op 10m2 woonruimte per persoon. Los van het feit dat niemand het leuk vind om voor lange tijd een kleine kamer te delen met drie vreemden, wordt de 10m2 per persoon in de praktijk lang niet altijd gehaald, en dat voor een bedrag van 290 euro per maand.

De omstandigheden in het 'hotel' in Hazerswoude waar P. en A. logeerden, waren ronduit slecht. Het hotel zag er zoals gezegd behoorlijk vervallen uit. Het pand werd voorheen ook gebruikt als hotel, maar stond vermoedelijk al lang leeg (aan het interieur te zien al sinds begin jaren tachtig), voordat OTTO het, waarschijnlijk voor een prikkie, kon huren. Uit de posters op de ramen van de buurtbewoners bleek dat zij ook niet zo blij waren met het 'Polen-hotel' van OTTO, of misschien vooral wel niet met de Polen zelf, die immers wel eens een waardedaling van het lokale vastgoed zouden kunnen veroorzaken.

Niet alle hotels zien er zo slecht uit als dat in Hazerswoude. Het 'Labourhotel' in Diemen (gebouwd door de Amsterdamse woonstichting De Key) zag er beter uit, maar dan moet je wel in een container willen wonen. Een gedeelte van de containerwoningen op het terrein wordt overigens ook aan studenten verhuurd, die waarschijnlijk geen betere en betaalbare woonruimte konden vinden in Amsterdam. Werknemers van OTTO mogen niet zelf op zoek naar betere of goedkopere woonruimte, want dan kunnen de OTTO-busjes ze niet meer ophalen.

Overigens is het 'OTTO-hotel' (een camping met caravans en vakantiehuisjes) in Zeist ondertussen op last van de rechter gesloten, omdat een camping niet voor permanente bewoning mag worden gebruikt. Inmiddels is OTTO zijn huisvestingspoot aan het afstoten. De huisvesting zal uitbesteed worden aan Work en Stay, een bedrijf uit Maasbree (Limburg) dat gespecialiseerd is in het huisvesten van arbeidsmigranten. Van OTTO krijgt Work and Stay er nu zo'n 4400 arbeidsmigranten bij, die ook gehuisvest zullen worden in huisjes op campings en in vakantieparken, voormalige kantoren etc.

De strijd tegen OTTO gaat door

Over OTTO zelf zijn er bij de Vrije Bond en de ZSP inmiddels al weer nieuwe klachten binnengekomen van Poolse ex-werknemers van OTTO. De strijd tegen OTTO gaat daarom nog wel even door. OTTO is een van de grootste uitzendbureaus die zich specialiseren in Oost-Europese arbeidsmigranten, maar is ook zeker niet het enige uitzendbureau dat buitenlandse werknemers uitbuit. De verhalen over sommige, veel kleinere uitzendbureaus, zijn soms nog veel schrijnender. Gek genoeg zijn er de afgelopen maanden ook verschillende uitzendbureaus die contact hebben opgenomen met de ZSP en de Vrije Bond met het verzoek om de door OTTO uitgebuite werknemers maar naar hen door te verwijzen, omdat zij wel goed voor hun werknemers zouden zorgen. Uiteraard werken de Vrije Bond en de ZSP daar niet aan mee. Zij strijden immers niet alleen tegen malafide uitzendbureaus, maar tegen alle moderne koppelbazen en flexibilisering en precariteit in het algemeen.

Wil je meer weten over de campagne tegen OTTO Workforce? Kijk dan op de website van de Vrije Bond: http://www.vrijebond.nl/ottoslaveforce.

Noten:

1 http://agamsterdam.wordpress.com/2009/03/18/acties-tegen-groenflex-in-nederland-en-polen; http://agamsterdam.wordpress.com/2009/02/06/poolse-uitzendkracht-vecht-terug-groenflex-zal-boeten; http://www.solidariteit.nl/extra/2009/poolse _ uitzendkracht _ vecht _ terug.html.

2 http://www.vrijebond.nl/problemen-met-otto-uitzendbureau.

3 http://www.vrijebond.nl/otto-workforce-probeert-vrije-bond-te-intimideren.

4 http://www.vrijebond.nl/persbericht-nav-repressie-en-geboekte-resultaten/#more-1159.

5 Er zijn kantoren in Venray, Warschau, Olomouc, Den Haag, Wroclaw, Banska Bystrica, Rugby, Opole, Presov, Gdynia, Gliwice, Budapest, Poznan en Krakau.

6 De leus 'brood en rozen' werd vermoedelijk gebruikt in de Lawrence Strike (1912): een staking in Lawrence, Massachusetts (VS) van vooral (vrouwelijke) immigranten die in opstand kwamen voor hoger loon en werd aangevoerd door de IWW – een vrouw zou met een bord hebben gelopen waarop stond 'We want bread, but we want roses too.'

7 OTTO heeft 'hotels' in Laarbruch, Oss, Uddel, Diemen, Vaals, Vorstenbosch, Aalden, Noordwijk, Hapert, Boerdonk, Assen, Hazerswoude, Rijen, Lunteren, Koog a/d Zaan, Gouda, Den Bosch, Zeist, Wijk aan Zee en Hoogvliet.

UK Uncut,
het spook van de economische ontregeling

Sinds de herfst van 2010 kent het Verenigd Koninkrijk een nieuwe beweging die tot de verbeelding spreekt met ijzersterke en veelal ludieke directe acties tegen de bezuinigingen: UK Uncut. De zere plek waarop UK Uncut de vinger legt is dat het bedrag van de bezuinigingen ongeveer even groot is als het bedrag dat door grote bedrijven als Vodafone aan belastingen wordt ontdoken en ontweken.

DOOR JAN BERVOETS

Waarom en hoe ontstaan?

Vanaf oktober 2010 is in Engeland een autonome beweging op gang gekomen, die voor de strijd tegen staat en kapitaal van grote betekenis kan zijn. Het begon tijdens een pubgesprek in het noorden van Londen, waarin een tiental mensen propageerden dat zij actie zouden voeren tegen Vodafone, omdat die de belastingen ontdook. Aanleiding was een artikel in het blad *Private Eye*, waarin werd aangetoond dat deze telefoonmaatschappij zijn geld naar Luxemburg had weggesluisd, en toen de belasting daar achter kwam, had klaargespeeld dat zij van de zes miljard pond belastingschuld maar 1,6 miljard hoefde te betalen en dus vijfzesde mocht behouden...

Dit was voor de Engelse massa's het zoveelste bewijs dat de crisis door de politieke instanties niet op de veroorzakers, de banken en de speculanten werd afgewenteld, maar op de arbeiders en de zwakkeren van de samenleving. Dezelfde banken en speculanten en grote bedrijven die met hun beleggingsbubbels de crisis hadden veroorzaakt bleken nu ook met succes belasting te kunnen ontduiken – in totaal gaat het om 25 miljard pond, wat ongeveer gelijk staat aan het bedrag waarvoor de Britse regering belangrijke bezuinigingsmaatregelen wil doorvoeren. De verschraling van de openbare voorzieningen, de bezuinigingen en de privatiseringen bij de gezondheidszorg en het onderwijs zouden onnodig zijn als de regering maar bereid zou zijn geweest die belastingen alsnog op te vorderen.

UK Uncut, die volgens zijn benaming de bezuinigingen in Engeland ongedaan wil maken, heeft dus als een razende documentatie verzameld over banken en ondernemingen die hun belastingen hebben ontdoken of onderhands vrijstellingen hebben bedongen of kapitalen bezitten in belastingparadijzen, zoals in Ierland en Zwitserland. Dat zijn met name de drogisterijketen Boot's Pharmacy, de telefoonmaatschappij Vodafone, de supermarktketen Tesco, grossier van o.a. het chocolademerk Cadbury en het whiskymerk Johnny Walker, de banken Barclays, Lloyd's en Royal Bank of Scotland, en de winkelmagnaat Sir Philip Green, eigenaar van Topshop, Topman, Dorothy Perkins, Burton, Miss Selfridge and British Home Stores (Marks and Spencer, Burtons, Fortnum and Mason). Philip Green zelf is berucht om zijn uitbuiting van Aziatische arbeiders die in continubedrijven dagen van twaalf uur maken tegen een hongerloon. Zelf drukte hij in 2005 1,2 miljard pond achterover, dat op naam van zijn in Monaco wonende vrouw werd gestort. Dochterondernemingen als de Association of British Food (ABF) geven in plaats van belastingen liever geld uit aan de verkiezingskas van de Tories.[1]

Het begin

Vanaf 27 oktober 2010 zijn er dus overal in Engeland groepen actievoerders actief, meestal op zaterdagen, waarin zij warenhuizen binnendringen en daar opvallend aanwezig zijn: 'Als de economie ons leven verstoort, dan moeten we de economie verstoren'. Dat dit zich zo snel kon verspreiden kwam door Twitter en de opzet van een website waarop plannen konden worden opgegeven en waar mensen hun ervaringen uitwisselden.[2]

Verkleed als belastinginspecteurs spreken zij klanten aan met de mededeling dat zij beslag leggen op de waren, zij blokkeren de ingang en delen pamfletten uit. Op 30 oktober werden winkels van Vodafone door demonstranten gesloten verklaard, die voor de deur gingen staan met grote aanklachten over belastingontduiking, en de volgende zaterdagen werd deze actie herhaald.

Maar naarmate de kersttijd naderde, kwamen ook warenhuizen en supermarkten in zicht: nepkerstmannen opereerden als dieven. Omdat soms hele winkelcentra in handen waren van grote belastingontduikende concerns werden vanaf 4 december soms hele passages op stelten gezet, zoals Bull Ring en Dorothy Parks in Brighton, allemaal eigendom van Top Shop-baas Philip Green, Piccadilly Gardens in Manchester, Oxford Street en Oxford Circus in Londen, Drake Circus Mall in Plymouth... Op 18 december waren er in meer dan zestig Britse steden acties, meest lawaaidemo's die in de passagegewelven natuurlijk behoorlijk effect hadden, maar ook opnieuw blokkades. In Manchester werden winkels gesloten. Tegelijkertijd werden nieuwe bezuinigingsvoorstellen van de regering Cameron aanleiding tot protest, zoals het voorstel tot verhoging van de BTW.

Meer en meer werden de acties creatiever en direct afgestemd op de plannen van de regering Cameron. Ook werden actiedagen gepland voor specifieke filialen en banken. Op 30 januari was Boots Stores aan de beurt. In Londen bezetten actievoerders het filiaal in Oxford Street, waar ze een ziekenhuis inrichtten. Hiermee protesteerden ze tegen de uitkleding en privatisering van de National Health Service, die onnodig zou zijn geweest als Boots de belasting op de winsten voor hun geneesmiddelen niet in eigen zak had gestoken! Bij die gelegenheid werd Oxford Street bestormd door zes overvalwagens en de agenten bestormden de winkel en bespoten de – geweldloze – bezetters zonder waarschuwing met peperspray. Een vrouw werd gearresteerd voor 'vernieling van eigendommen'. Oxford Street zou voortaan een bijzonder slagveld worden tussen de Uncutters en de politie.

Op 19 februari werden over heel Engeland vijfendertig filialen van de Barclays Bank bezet, in het kader van een nationale actiedag tegen de banken, die of belasting hadden ontdoken, of ondanks staatssteun doorgingen met het uitbetalen van bonussen aan de directie. De ruimten werden door actievoerders bezet en voor andere doeleinden gebruikt: zij organiseerden er een ontbijt met kinderen om te protesteren tegen bezuinigingen op de kinderopvang, plaatsten er ziekenhuisbedden om er ter plaatse de gezondheidszorg te regelen of openden er een bibliotheek waar men de krant kon lezen. De hele buurt kon meedoen! Werden ze er door de bewaking en de politie uitgezet, dan zetten ze hun acties op straat voort. In Manchester werden de acties toegelaten door de politie en werd klanten zelfs ontraden zaken te doen. Ook waren er acties in kleinere plaatsjes, zoals Grimsby, Hastings en Shrewsbury.

Op 26 februari was landelijk de Royal Bank of Scotland met Natwest aan de beurt om tot een instelling van openbaar nut te worden omgeturnd, een bibliotheek of zo. In Londen-Islington werd het bankgebouw bezet door mensen met vuile was en zeep, omdat er werd bezuinigd op huiselijke hulpdiensten bij de was. In Regent Street werden er schoolbanken neergezet, omdat daar de bezuinigingen op het onderwijs zich deden gevoelen. De schooljeugd kon een lesje krijgen over hoe banken werken. In een bankfiliaal in Liverpool werden door verpleegsters op brancards slachtoffers gebracht van financiële aderlatingen die volgens 'geprivatiseerde artsen' alleen met 'cash injections' konden worden genezen. En ook in Redhill zag men bloedende patiënten. Helaas waren niet alle acties – er waren er bijna vijftig over het hele land gepland – zo succesvol. In Birmingham trad de beveiliging van de Big Society Job Centre op met knokploegen, die ook toekijkende klanten aanvielen.

De grote dag van 26 maart

Het voorlopige hoogtepunt was tijdens de massale protestmars van de Britse vakbond TUC van 26 maart tegen de crisis. De actievoerders van UK Uncut hadden de deftige delicatessen- en geschenkenwinkel Fortnum and Masons en de modezaak BHS in Oxford Street bezet. 138 bezetters, die om te protesteren tegen kunstbezuinigingen samen met Art Uncut Fortnum and Masons in cultuurcentra hadden omgevormd, werden door de politie onder voorwendsel van een maatregel voor eigen veiligheid naar buiten gepraat en daar opgepakt wegens 'betreden van verboden terrein', en dat moet ook gegolden hebben voor de bekende zangers die zich daarbij hadden aangesloten. Tegen dit 'politiek politieoptreden' zou later ook *The Guardian* hebben geprotesteerd. Het is deze onrechtmatige arrestatie geweest, die geleid heeft tot de verontwaardigde reacties van omstanders en demonstranten van de 'radicale arbeiders' en het 'zwarte blok', die de ruiten van de winkels in Oxfordstreet ingooiden en de winkels bespoten met verf, wat door de media over de gehele wereld werd vertoond. Ondertussen werd door Uncut zelf nog straattheater gehouden op Soho Square, waarbij het geweldloze karakter van de burgerlijke ongehoorzaamheid nog werd benadrukt.

Als protest tegen de mediaberichten bezette UK Uncut de volgende dag Radio Merseyside van de BBC in Liverpool, om daar een 'teaparty' te houden. Een week later zou Uncut bij diverse vestigingen van Fortnum and Masons in andere steden tegen de inmiddels geformuleerde aanklachten demonstreren.

De acties zijn ook daarna doorgegaan. Zo werd op 16 april in Londen-Chiswick een Vodafone-winkel bezet door een groep bejaarden, waarvan het wijkcentrum dreigde te worden gesloten.

Uncut overzee: US Uncut pakt General Motors aan

Op 18 april publiceerden US *Today* en de Associated Press het bericht dat General Electric bereid was een bedrag van 3,2 miljard dollar terug te geven aan de staatskas van de Verenigde

Staten, omdat het belastingen waren die ze tot dan toe ontdoken hadden. Daarmee zouden zij gaten dichten, die er in de belastingregelingen bestonden. Helaas was het bericht te mooi om waar te zijn: het werd verspreid door US Uncut samen met het *Yes Lab van The Yes Men*, die al jarenlang een soort mediaguerrilla voeren tegen asociaal management en graaipraktijken door zelf in congressen en andere openbare gelegenheden in bobo-kostuum namens bekende media openlijk schuld te betuigen voor landroof, uitbuiting en andere aan de kaak te stellen vormen van graaicultuur.

'Eventjes geloofden de mensen dat de grootste belastingontduikende b.v. was bekeerd en eindelijk het goede ging doen. Maar de enige manier waarop dergelijke zaken werkelijk gebeuren lukt als we de wetten veranderen die de grote ondernemingen nu in staat stellen belastingen te vermijden.'

Als gevolg van het bericht daalden de aandelen General Electric met 6% op de beurs, maar dat was van korte duur. Om de discussie uit te breiden die nu door belastingontwijking is ontstaan, organiseert US Uncut in het weekend tussen 15 en 18 april ongeveer honderd acties tegen belastingontwijkende of -ontduikende grote bedrijven, met als voornaamste doelwit de Bank of America.

Intussen sloeg in Londen de politie terug op een wijze die veeleer doet denken aan Minsk of Athene. Op 28 april deed de politie invallen in diverse kraakpanden en een sociaal centrum in Londen, terwijl er ook in Edinburgh en Cambridge mensen van hun bed werden gelicht. Men veronderstelt dat het 'administratieve' veiligheidsmaatregelen waren bij het prinselijk huwelijk van William en Kate. Ook werden er vijftig Facebook-pagina's verstoord, maar de sites van Uncut bleven online.

Evaluatie?

De Britse anarcho-syndicalistische vakbond Solidarity verklaarde zich solidair met UK Uncut en bood haar juridische bijstand aan voor de arrestanten. Ofschoon de protesten van UK Uncut er niet toe leiden dat de Engelse staat wordt opgeheven en het kapitalisme erdoor zal verdwijnen, wordt de actie toch gezien als een daad van burgerlijke ongehoorzaamheid waarbij mensen van onderaf het illegale handelen van het kapitalistische systeem aan de kaak stellen en laten zien dat massaal protest door directe actie loont. Het eerste resultaat is een parlementair onderzoek in opdracht van de minister van Financiën naar de grote belastingontduikingen en de aankondiging van nieuwe belastingregelingen door de farmaceutische industrie. Dat zou wel eens argumenten kunnen opleveren om de beweging tot zwijgen te brengen.

Daarom kan men tegen deze autonome beweging bedenkingen aanvoeren, zoals Jon Gaynor naar aanleiding van de gebeurtenissen op 26 maart heeft gedaan. Vooreerst dat de Uncutters een beroep doen op de bestaande wet, dus ageren binnen het systeem van de bestaande legaliteit. We hebben ze immers ludiek zien acteren als wetshandhavers zoals belastinginspecteurs of douanebeambten? Jon mist dus de expliciete kritiek tegen een staat die überhaupt belastingen heft voor het eigen systeem en onderdrukt wat niet in het systeem past. Het is ook niet duidelijk of UK Uncut in beginsel tegen een kapitalistisch marktstelsel is en dus wat het verder gaat doen wanneer het scoort. Gaat dan iedereen naar huis, omdat het parlement gesproken heeft?

Daarnaast treft de beweging misschien het verwijt dat vroeger ook andere thematisch gerichte actievoerders heeft getroffen: hun leuzen gaan niet verder dan de oppositiebanken van de bestaande politieke partijen. Het argument dat de belasting vermijdende multinationale bedrijven horen tot de parasieten, die het land uitzuigen, met name het 'eigen volk' dat altijd zijn belastingen betaalt – zou ertoe kunnen leiden dat populistische partijen à la Wilders zich ook bij de bondgenoten gaan scharen, zoals we dat eerder bij Franse milieubewegingen hebben gezien…

Maar het ziet ernaar uit dat deze laatste bedenking louter theorie is. In de praktijk van directe actie, van economische ontregeling en in het direct propageren van alternatieven, waarvoor UK Uncut zelf aanzetten geeft, krijgen de massa's voorbeelden van directe actie te zien en ontstaat er een begin van een strijd tegen de staat als zodanig. En de manier waarop de politie optrad tegen de bezetting van Fortnum and Masons op 26 maart maakte dit keihard duidelijk. De mensen die zich achter de acties scharen keren zich nu ook tegen het blauw op straat en het sterkere gezag waarom populisten zo graag schreeuwen. Het is te hopen dat door de samenwerking van Solidarity en UK Uncut ook de actiebereidheid van onderop zich uitbreidt. Want dan zou de beweging van UK Uncut ook andere onderwerpen en nieuwe wegen met revolutionaire perspectieven kiezen. De eerste voorbereidingen zijn getroffen voor acties tegen het particuliere bedrijf Atoa Origin, dat keuringen verricht voor arbeidsongeschiktheidsuitkeringen. Dat heeft al terminale kankerpatiënten naar het werk willen sturen. 40% van hun beslissingen zijn in hoger beroep ongedaan gemaakt. Maar wanneer daar de bezettingen plaatsvinden, is dit blad bij de drukker.

Noten

1 Uitgebreide details op de www.ukuncut.org.uk/targets
2 Alle geplande en uitgevoerde acties staan op een lijst op www.ukuncut.org.uk/actions/list. Op de lijst staat aangegeven van welke acties er oproepen, verslagen en foto's of video's zijn.

Rise Against - Typewriter Distro

European Tour March 2011

Een blik achter de schermen van het tourleven van een mega-punkrock-band met een boodschap

DOOR YVO KOUWENHOVEN

Rise Against is een van de grootste punkrock bands van dit moment, een punkrock band met politiek beladen teksten bovendien. De anarchistische infostand Typewriter Distro mocht mee om bij de shows van de Europese Tour boeken, magazines en dvd's te verkopen. Twee weken van gigantische zalen, eindeloze snelwegen, interessante discussies en het sluiten van nieuwe vriendschappen.

Soms word je verrast door een mailtje. In januari kreeg ik een mailtje van de manager van Rise Against of ik 'met onze infostand (Typewriter Distro) mee kon op tour met Rise Against door Europa'. Ik werd er even stil van. Ik had de band inderdaad maanden geleden al een mailtje gestuurd met dit voorstel. Nu, maanden later, heb ik iets voor elkaar gekregen waarvan ik dacht dat het nooit zou lukken. Nu moet ik de daad bij het woord voegen. Wat heb ik me op de hals gehaald!? Waar haal ik de boeken vandaan? Hoe moet ik het vervoer verzorgen? We gaan nooit uit de kosten komen... Waar gaan we slapen?

Ik ben snel over deze twijfels en onzekerheden heen gestapt en ben aan de slag gegaan. Er waren nog een paar weken voor de tour zou beginnen. Werk aan de winkel! Met heel veel hulp van Etjen (Just Like Your Mom, Toursupport), het Fort van Sjakoo, de Vrije Bond en Fairtrade Merch hebben we het vervoer, de boeken en de financiële hulpmiddelen bij elkaar gesprokkeld. (Bedankt iedereen!)

Typewriter Distro

Voor alle duidelijkheid: Typewriter Distro zijn Suzette en ikzelf, Yvo. Ooit zijn we begonnen omdat we geïnspireerd waren door de infostands op punk/hardcore concerten. Die standjes zagen we echter steeds minder en dus besloten we het heft in eigen handen te nemen. We kochten via het Fort van Sjakoo wat boeken in en zo stonden we op verschillende festivals. Bovendien nam ik altijd de boeken mee op als ik met mijn band (Antillectual) op tour ging.

De reden waarom we dit doen is simpel: we brengen informatie over die ons ooit heeft geïnspireerd om ons leven (terug) in onze eigen handen te nemen. De bands zingen over onderwerpen die ons interesseren. De boeken gaan over dezelfde onderwerpen. We hopen anderen ook te inspireren met de boeken die we verkopen op de shows.
Ik zie deze punk/hardcore beweging als een potentiële tegenbeweging. Ik ben zelf geraakt door de teksten van bands als Bad Religion, Propagandhi en Catharsis. Ik weet dat er velen met mij

zijn. Dit is echter geen vanzelfsprekendheid: de Do-It-Youself-mentaliteit (waar de punkbeweging op gebouwd is) houdt op te bestaan als de persoonlijke input verdwijnt. Vandaar onze bijdrage aan de punkbeweging.

Het begint in Tilburg

De eerste dag van de tour waren we in zaal 013 in Tilburg. Rise Against speelde in de grote zaal en het concert was al maanden uitverkocht. We maakten er kennis met Buck (de merchandiseman van Rise Against) die ons een beetje wegwijs maakte. Met de nadruk op 'een beetje': we merken direct dat we niet heel veel aan de man hebben wat betreft informatie; we moeten veel zelf uitzoeken. Het wordt ook snel duidelijk dat dit niet de kleine punkshows zijn die ik gewend ben. Dit zijn grote rockconcerten, met security aan de deur, gillende fans die met slaapzak voor de deur wachten. Dit is de wereld van managers, stagemanagers, venue-managers. Waar zijn we in beland...?

Gelukkig zijn Etjen en ik samen vaak op tour geweest en we bleken goed ingespeeld te zijn op onvoorziene situaties. Etjen verloor geen moment tijd en schoof wat tafels bij elkaar, draaide wat spotjes in de goede richting en begon nonchalant onze infostand in te richten alsof heel 013 zijn tweede thuis was. De infostand zag er goed uit, al zeg ik het zelf. Niet lang daarna gingen de deuren open voor het publiek...

Honderden jonge fans renden gillend (letterlijk gillend!) naar binnen, langs ons heen. Niemand leek ons zelfs maar te zien staan. Na vijf minuten liepen twee pubers langs, wierpen een blik naar de boeken waarop er een zei: 'Pfff, boeken!? Dat is voor oude lui!' Ik begon me zorgen te maken en vroeg me hardop af of we dit wel hadden moeten doen... Gelukkig waren er bekenden en oude vrienden die ons kwamen 'troosten', anderen die vroegen of ze flyers van de Vrije Bond neer konden leggen (maar natuurlijk!) en er was iemand die voor meer dan vijftig euro aan boeken kocht.

En dan was de show afgelopen. De eerste zwetende fans strompelen naar buiten met rode wangen en voldoening op hun gezicht. Een paar zagen de boeken, stopten, keken. Meer publiek waggelt onze kant op. Iemand wilde graag *Chomsky On Anarchism* kopen. Weer iemand vroeg of we ook *Days Of War, Night Of Love* hadden. Nog iemand wilde een 'Animal Liberation'-shirt kopen: hij was nu een maand veganist. Kortom: het liep storm. Een beter begin van de tour konden we ons niet wensen!

Antwerpen

Bij de tweede show (Antwerpen) maakten we kennis met de bandleden van Rise Against. We merkten dat ze onze aanwezigheid op de tour zeer welkom vonden. Tim (zang) beloofde op het podium aan te kondigen dat er een boekenstand mee was op tour. Ik merkte dat we veel gemeen leken te hebben. We leken ongeveer van dezelfde leeftijd en hadden allebei hetzelfde pad bewandeld met betrekking tot onze politieke idealen.

Ook de rest van de crew was vriendelijk, stelde zich voor, maakten praatjes en was geïnteresseerd in onze bezigheden. Allemaal kwamen ze vanuit de punk/hardcore beweging en hebben door middel van Rise Against een inkomen zodat ze bezig kunnen zijn met hun passie: muziek.

Een indrukwekkend gesprek in Londen

In Londen raakte ik aan de praat met een stelletje dat bijzonder enthousiast was over de boeken die we op de tafel hadden liggen. Met name in de boeken rond dierenbevrijding. Aangezien de dierenbevrijdingsbeweging vrij 'single-issue' kan zijn (met name in Engeland), was ik benieuwd hoe zij er tegenover zouden staan. We voerden een interessant gesprek waaruit bleek dat deze beste meneer en dame vijf jaar hebben vastgezeten voor 'property damage': ze hebben op vrij militante wijze actie gevoerd om dierenleed te stoppen. Zij zagen het dierenleed in de Westerse samenleving als het directe gevolg van het kapitalistische systeem. Dieren worden als producten gezien waar een prijskaartje aan hangt. Het (onnodige) leed is irrelevant, zolang de industrie maar financieel rendabel is. Het stel had een aantal jaren op legale wijze actie gevoerd maar raakte gefrustreerd en gedesillusioneerd over deze methodes. Zij vonden hardere en meer efficiënte acties noodzakelijk. Die hebben zij gevoerd tot ze gepakt werden. Uiteindelijk hebben zij vrienden verloren in de strijd en hebben ze jaren vast gezeten. Ze staan nog altijd achter hun acties. Het enige waar ze spijt van hadden is dat zij zich te veel in 'de scene' begaven op het moment dat zij ook bezig waren met illegale directe acties. De man gaf aan dat ze beter een 'normaal' leven hadden kunnen leiden, met een dubbel leven.

Voordat Rise Against het laatst nummer van de avond speelde, kondigde de zanger aan dat er vrienden mee waren met boeken, dvd's en andere informatie. 'Als deze muziek je inspireert, dan is de volgende stap educatie, ontplooiing en vervolgens verandering. Dus neem alsjeblieft een kijkje.' Met als gevolg dat we het erg druk kregen! Gelukkig sliepen we die avond bij Jon en Marta van 'Active Distribution' zodat we wat boeken konden aanvullen. Sommige titels waren na drie shows namelijk al uitverkocht.

Boeken op shows!?

Over het algemeen waren veel mensen verbaasd over het feit dat er boeken aanwezig waren bij een concert. Veel mensen legden totaal niet de link tussen de inhoud van de band en de muziek. Zij kwamen omdat ze het een leuke band vonden. Voor die mensen was onze aanwezigheid al een persoonlijke revolutie.

Dan waren er veel fans die eindelijk de boeken konden kopen waar ze al zo lang naar op zoek waren. Het publiek van Rise Against is over het algemeen jong, maar daar is verder alles mee gezegd. Ik heb veel jongens en meiden gesproken die door bands als Rise Against gemotiveerd raakten om actief te worden. Een dergelijke band is voor deze fans het startblok om zich verder te ontplooien en de samenleving van alledag eens kritisch onder de loep te nemen.

Ik herinner me twee jongens in Stockholm die op hun gemak alle boeken aandachtig doorbladerden. Uiteindelijk viel hun keuze op *Stencil Pirates*; een boek over (politieke) street-art. Hun ogen flonkerden en ik stelde me voor dat Stockholm in die nacht er anders uit kwam te zien...

Afstanden en andere dilemma's

Op deze tour legden we grote afstanden af. Van Londen naar Stockholm. Van Kopenhagen naar Frankfurt. Van Keulen naar Berlijn. We reden om de beurt. Ik vond het heerlijk om grote afstanden af te leggen. We zagen niets van de steden die we bezochten omdat vrijwel alle zalen op industrieterreinen lagen. Bovendien kwamen we altijd in de middag aan, waarna we begonnen met het opbouwen van de stand. Vervolgens een hapje eten en dan gingen de deuren open voor het publiek. Werk aan de winkel voor ons dus.
Je kunt je (terecht) afvragen of het de moeite is om met zo'n band mee te gaan. Er gaat veel tijd in zitten, het kost veel geld en deze afstanden zijn niet bepaald goed voor het milieu. De redenen waarom we het wel doen heb ik hierboven uitgelegd. Het is niet te meten of we hiermee bijdragen aan het uitbreiden van de internationale anarchistische beweging, de tijd zal dat leren.

RISE AGAINST

Rise Against - Architects

Are there no fighters left here anymore?
Are we the generation we've been waiting for?
Or are we patiently burning, waiting to be saved?

Our heroes, our icons have mellowed with age,
Following rules that they once disobeyed.
They're now being lead when they used to lead the way.

Do you still believe in all the things that you stood by before?
(That you stood by before.)
Are you out there on the front lines, or at home keeping score?

Do you care to be the layer of the bricks that seal your fate?
(Bricks that seal your fate.)
Or would you rather be the architect of what we might create?

(Go!)

They laid out the blueprints,
They poured down a base
Concrete solutions to slow our decay.
But when they are gone
Who the fuck's gonna take their place?

Yeah, will it be the cynic, the critics galore?
The cliché apathetic passed out on the floor.
The trusting complicit who collectively ignore.

Do you still believe in all the things that you stood by before?
(That you stood by before.)
Are you out there on the front lines, or at home keeping score?
Do you care to be the layer of the bricks that seal your fate?
(Bricks that seal your fate.)
Or would you rather be the architect of what we might create?

Don't you remember when you were young, and you wanted to set the world on fire?
Somewhere deep down, I know you do.

(Hey!, hey!, hey!, hey!)

And don't you remember when we were young, and we wanted to set the world on fire? (hey!, hey!, hey!, hey!)
'Cause I still am, and I still do.

Make no mistake, we're not afraid
To bear the burden of repeating
What they're thinking anyway.
Let's raise the stakes
On the bet we made.
Let's decide to be the architects,
The masters of our fate.

Yeah, we still believe in all the things that we stood by before.
(That we stood by before.)
And after everything we've seen here, maybe even more.
I know we're not the only ones and we were not the first. (We were not the first.)
And unapologetically we'll stand behind each word.

Nog een ander dilemma waar ik deze tour mee zat: de band zit op een major label (Geffen). Het is een multinational waarbij het alleen maar draait om poen. Er wordt ontzettend veel geld verdiend aan deze band en ik weet zeker dat het niet gedoneerd wordt aan het Anarchist Black Cross of de Solidariteitskas van de Vrije Bond. Is het te verantwoorden om met zo'n band mee te gaan?

Ik krijg mijn antwoorden gedeeltelijk gedurende de tour. Ik leer de bandleden persoonlijk kennen en ik merk dat zij met volle passie achter de onderwerpen staan waar zij over zingen. Zij proberen zoveel mogelijk hun boodschap over te brengen, hoewel dat niet lukt zonder concessies te doen. Het is jammer, maar het is de realiteit. Zij hebben wel het geluk dat zij kunnen leven van hun passie zonder dat zij te veel gebukt gaan onder de loonslavernij.

De moeite waard

Om mijn eigen vragen dan maar voor mezelf te beantwoorden: ja, ik vond het de moeite waard. We weten dat we veel boeken hebben verkocht. We hebben veel contacten opgedaan en de interesse was enorm. Er komen op deze concerten letterlijk duizenden mensen. Deze mensen hebben misschien nooit van Noam Chomsky of Michael Bakoenin gehoord. Wellicht zijn ze nog nooit naar een demonstratie geweest. Er waren talloze mensen die ons vertelden dat ze infostands misten bij concerten. Daaruit kon ik concluderen dat het wel de moeite waard was.

Ik heb hier slechts enkele facetten van een tweewekelijkse tour aangehaald. Alle shows waren vergelijkbaar en tegelijk toch uniek. We hebben ontzettend veel mensen ontmoet die met geweldige projecten bezig zijn. Daarmee wordt weer bevestigd dat de drang naar een andere samenleving en het verzet overal zijn. Ik wil bij deze alle (voorheen onbekende) mensen bedanken waarbij we gelogeerd hebben! De band heeft gevraagd of we op iedere Europese tour aanwezig kunnen zijn. Ook zij waren blijkbaar van mening dat een stapeltje boeken bij de show gewenst is...

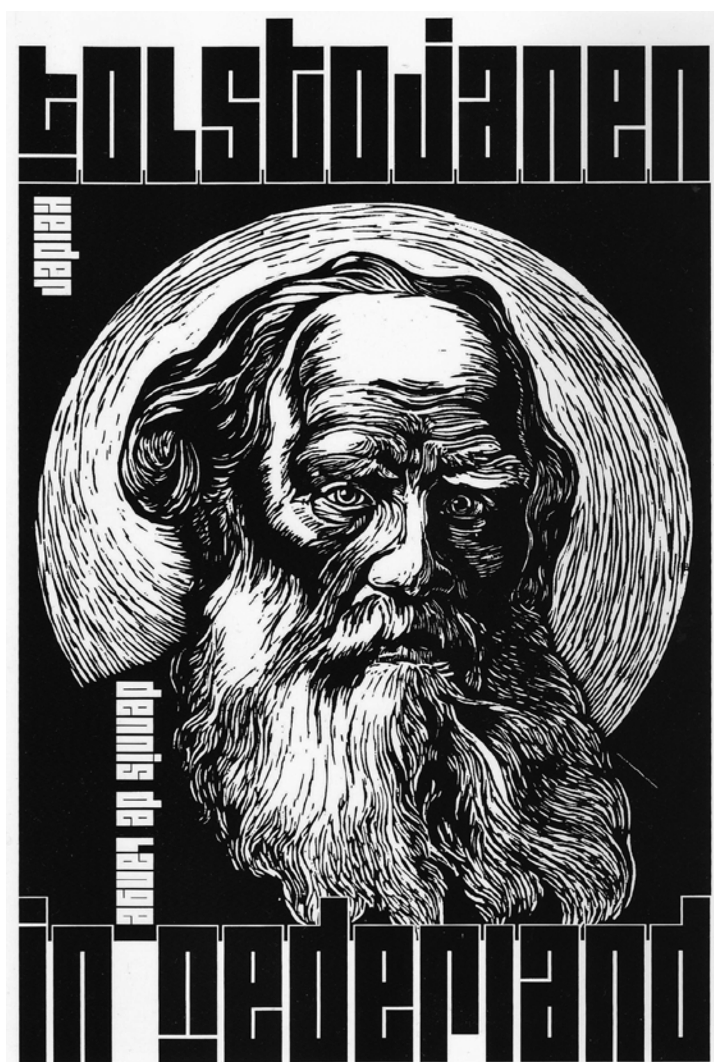
See you somewhere on tour!

Voor meer info:
http://www.riseagainst.com
http://www.typewriterdistro.nl

boekbespreking

boekbespreking

Tolstojanen in Nederland

Tolstojanen in Nederland

Dennis de Lange schreef met Tolstojanen in Nederland *een geschiedenis van een onderbelichte stroming in het christen-anarchisme. Rymke Wiersma bespreekt het boek voor* Buiten de Orde.

DOOR RYMKE WIERSMA

Bij het woord 'tolstojanen' zie ik lange baarden voor me. Mannen dus vooral, misschien niet allemaal oud, maar wel rustig en nadenkerig. Sober gekleed, sandalen. Tolstoj had over de hele wereld volgelingen en mensen die van hem onder de indruk waren. Zo ook in Nederland. Dat wist ik wel, maar hoewel de tolstojanen anarchisten zijn, heb ik er binnen de anarchistische beweging altijd weinig over gehoord. Mooi dus dat er nu een boek over ze is: *Tolstojanen in Nederland – Het tolstojanisme als sociale beweging* door Dennis de Lange. Fraai uitgegeven door Kelderuitgeverij, met op de voorkant een zwart-witprent van de anarchistische kunstenaar Chris Lebeau: de felle en bebaarde kop van Tolstoj. Deze sierde in september 1928 het omslag van het blad *Bevrijding* (het blad van de Bond van Religieuze Anarcho-Communisten).

Na wat bladeren in dit boek, dat verrijkt is met foto's van diverse tolstojanen, blijkt mijn hierboven geschetste beeld redelijk te kloppen. Het waren inderdaad voornamelijk mannen, in elk geval degenen van wie de naam bekend bleef. De idealen waren hooggestemd. Het waren, zoals Dennis schrijft, 'mannen van het ernstig levensbesef'. Wijs, maar ook eigenwijs waren zo te lezen deze tolstojanen zonder uitzondering. Die eigenzinnigheid maakt ze interessant (zoals anarchisten over het algemeen als persoon kleurrijker en boeiender zijn dan socialisten of communisten die een strikte partijlijn volgen). Het maakte helaas ook dat samenwerking snel strandde, al dan niet met ruzie of onenigheid.

Tolstoj is een van mijn lievelingsschrijvers. Dan denk ik vooral aan zijn meesterwerk *Oorlog en Vrede*, aan *Anna Karenina*, aan *Kinderjaren* en al die andere romans, novellen en verhalen die ik van hem gelezen heb. Dat de schrijver die hier zo mooi literair en met groot psychologisch inzicht aan het woord was, een anarchist was, gaf alles wat ik las een extra waarde. Later bleek dat hij, toen hij eenmaal tot zijn (christen-anarchistisch-achtige) inzichten gekomen was, het schrijven van die grootse literatuur zonde van de tijd vond. Hij ging op het land werken, gaf les aan boerenkinderen en beperkte het schrijven tot boeken en artikelen over zijn ideeën. Ik kan me er soms het hoofd over breken: had hij niet beter, met dat uitzonderlijke talent van hem, nog wat van die literaire meesterwerken erbij kunnen schrijven? Is beroemdheid niet een buitenkans om je anarchistische ideeën te verspreiden? Iedereen zou zijn nieuwe romans toch hebben willen lezen. Maar het lijkt bijna of de erkenning van het grote publiek niet samen kan gaan met een anarchistische 'moraal'. Hij schreef namelijk nog de roman *Opstanding*, die terecht of niet, veel minder bekend is gebleven. Ik zou het boek moeten herlezen om erover te kunnen oordelen. Schreef Tolstoj hier echt minder goed, of houden mensen er gewoon niet van als er een andere moraal dan de min of meer gangbare in een boek verweven zit? Op Wikipedia lees ik over *Opstanding*: 'Het werk heeft een sterk moralistische inslag en mede daardoor niet de grootsheid van zijn twee eerder genoemde romans.' De christen-anarchisten dachten daar natuurlijk heel anders over.

Tolstojanen in Nederland is een mooi boek geworden, prettig vormgegeven, en het valt lekker open. Het belangrijkste: het is leuk en interessant om te lezen. Vele foto's en illustraties geven naast de tekst een goed beeld van de verschillende personen en hun activiteiten. Over de Nederlandse tolstojanen en christen-anarchisten als stroming of beweging blijkt verder weinig te vinden te zijn. In andere studies is vooral aandacht gegaan naar de (uiteindelijk mislukte) koloniën, waardoor christen-anarchisten vaak gezien worden als een stel naïeve wereldverbeteraars.

boekbespreking

Lodewijk van Mierop en Louis Bähler

Hiermee doet men ze geen recht, vindt Dennis de Lange. In de literatuurlijst staan tientallen boeken en artikelen genoemd van en over de verschillende woordvoerders van deze beweging, maar geen overzichtswerken. (Van André de Raaij is er overigens een eveneens interessante maar ongepubliceerde scriptie over christen-anarchisten uit 1989, 'Onze god is een arbeider', gratis te downloaden via http://www.anarchist-studies-network.org.uk/documents/ASIRA _ documents/ARBGOD.pdf.)

Het boek van Dennis de Lange is gebaseerd op de scriptie die hij schreef ter afronding van zijn studie geschiedenis. Als aanvulling op deze bespreking stelde ik hem wat vragen.

Waarom ging je je verdiepen in de tolstojanen?
Dennis: 'Ik wilde graag iets doen met de geschiedenis van het Nederlandse anarchisme, liefst met een beweging of groep waarover nog niet zo veel bekend was. Verder ben ik altijd al geïnteresseerd geweest in religie en vooral in de geschiedenis van het anarchisme, dus dit was eigenlijk wel een goede combinatie. Over de tolstojanen had ik wel eens wat gelezen, en ik vond het altijd fascinerend hoe je nu tegelijkertijd christen én anarchist kon zijn, dus dat wilde ik graag uitzoeken – want meestal gaan die twee toch niet echt samen. Maar het kan dus wel, zoals ik heb geprobeerd te laten zien.'

Tolstojanen zou je kunnen zien als een bepaalde stroming binnen de grotere stroming van christen-anarchisten. Het hele boek door worden de termen tolstojanen en christen-anarchisten door elkaar gebruikt, en soms vond ik dat verwarrend. 'Zelf gaven zij (...) de voorkeur aan de term christen-anarchisten; de grote Rus werd immers niet in alles nagevolgd', lees ik op bladzijde 8. Waarom is het boek dan toch 'Tolstojanen in Nederland' en niet 'christen-anarchisten in Nederland' genoemd?
Dennis: 'De tolstojanen waren zelf tegen het gebruik van de term 'tolstojanen', omdat zij het niet op alle vlakken met Tolstoj eens waren. En daarnaast haalden ze hun inspiratie uit de 'geest van Christus' en die zagen ze niet alleen bij Tolstoj en Christus zelf, maar ook bij anderen... Krishna, Boeddha et cetera. Toch gebruik ik zelf wel de term tolstojanen, omdat die naam het meest wordt gebruikt voor volgelingen van Tolstoj, ook internationaal. En je moet, denk ik, onderscheid maken tussen de tolstojanen die ik in mijn boek beschrijf en latere christen-anarchisten, zoals bijvoorbeeld de Bond van Religieuze Anarcho-Communisten. Die laatste zijn ook christen-anarchisten, maar de curieuze samenstelling van ideeën die we bij de tolstojanen tegenkomen, zien we daar niet terug.'

Tolstojanen streden tegen militarisme, tegen alcohol, tegen roken, tegen vivisectie en vaccinatiedwang, waren voor vegetarisme en voor het vrije huwelijk. (Dat laatste betekende niet dat ze voor de vrije liefde waren. Ze waren tegen 'ongebreideld seksueel genot', en ongebreideld was het in hun ogen al snel.) De geschiedenis van de tolstojanen/christen-anarchisten valt samen met de geschiedenis van een aantal bladen en organisaties, van eind negentiende eeuw tot aan de Eerste Wereldoorlog. Vooral het tijdschrift *Vrede, Orgaan tot de bespreking van de praktijk der liefde* is kenmerkend voor de beweging, het bestond van 1897 tot 1909, met in de goede jaren een oplage van 1200. Tolstojanen zagen de mens als van nature goed, opvoeding en kennis waren dus van groot belang; ze richtten eigen scholen op, stichtten landbouwkoloniën en tal van ideële organisaties, waarvan een aantal nog steeds bestaat, zoals de Nederlandse Vegetariërs Bond (nog steeds zonder subsidies), de Algemene Nederlandse Geheelonthouders Bond en de Nederlandse Bond tot Bestrijding der Vivisectie (die nu Proefdiervrij heet en in tegenstelling tot vroeger nu wel streeft naar wettelijke regelingen). De Humanitaire school in Laren, opgericht door de tolstojaan Jacob van Rees, is later omgezet in een montessorischool waar zijn portret nog steeds hangt. Maar de namen van degenen die hun schouders onder deze organisaties zetten zijn niet bijster bekend meer voor de jonge niet-christen-maar-wel-anarchisten onder ons: Louis Bähler, Anne de Koe, Lodewijk van Mierop, Jacob van Rees. De naam Felix Ortt, onder andere oprichter van de Nederlandse Vegetariërs Bond, zal echter nog heel wat mensen bekend in de oren klinken.

Het boek is moeilijk samen te vatten, door de vele individuen, met ieder hun verschillende activiteiten, opvattingen en accenten. Er was geen sprake van een vaste groep, de geschiedenis verloopt grillig. Dennis schrijft: 'deze diversiteit aan organisaties maakt het lastig om daar één tolstojaanse beweging achter te zien. Maar dit is nu juist het kenmerk waarin anarchistische groeperingen zich doorgaans onderscheiden van sociaal-democratische en andere burgerlijke verenigingen.' Zeker voor Nederland geldt het volgens De Lange, daar doet het anarchisme zich sinds Domela Nieuwenhuis eerder voor als een netwerk van individuen dan als een goed georganiseerde sociale beweging.

boekbespreking

Tolstojanen in Nederland

Juist door hun 'dubbele pet' (christen én anarchist) werden christen-anarchisten noch binnen de kerk, noch binnen de arbeidersbeweging serieus genomen. Dat ze weinig aansluiting vonden bij socialisten kwam vooral doordat ze tegen de klassenstrijd waren. Dat is natuurlijk vloeken in de (linkse) kerk. Jan Romein vond dat een reden om ze op één hoop te gooien met andere 'kleine geloven', samen met homeopaten, spiritisten, theosofen, astrologen en magnetiseurs. Als echte anarchisten hadden de tolstojanen geen parlementaire ambities. Anders dan veel andere anarchisten streefden ze niet naar een revolutie; veel te grote kans op gewelddadigheden. Volgens de tolstojanen kon maatschappelijke verbetering alleen vanuit het individu zelf komen en niet van staatswege worden afgedwongen. 'Het veroveren van de politieke macht werd daardoor zinloos.' Daarom waren ze actief met het stichten van kolonies, eigen scholen en allerlei organisaties waarin ze hun ideeën konden doorgeven maar ook praktisch aan de slag konden.

Dat ze zich solidair verklaarden met de spoorwegstakers in 1903 kwam de kolonisten in Blaricum duur te staan: de jeugd kwam pesten en daarna kwamen volwassenen uit de omgeving de boel vernielen. Dennis: 'Dit betekende het einde van de kolonie. Dat de kolonisten moesten schuilen in het huis van de burgemeester en door soldaten beschermd moesten worden, ging de meeste beginselvaste kolonisten te ver. Er ontstond een discussie over het aanschaffen van wapens om zichzelf te verdedigen, maar de meeste kolonisten wilden dat niet en vertrokken.' Buiten de kolonie gingen ze los van elkaar door met vele activiteiten.

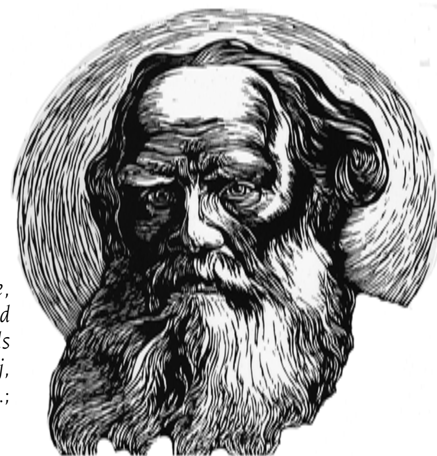
Met andere bewegingen is nog het meest samengewerkt op het vlak van antimilitarisme. In 1904 werd de Internationale Antimilitaristische Vereniging opgericht, waar ook Domela Nieuwenhuis bij betrokken was, en in 1915 werd er gezamenlijk een dienstweigeringsmanifest opgesteld. Maar ook daar stuitte de samenwerking op grenzen. De christen-anarchisten waren geheel pacifistisch terwijl voor de vrije socialisten het antimilitarisme meer een (belangrijk) middel was om het kapitalisme ten val te brengen. Het dienstweigeringsmanifest was echter een groot succes. Dat was geen vrijblijvende petitie. Tussen 1915 en 1918 hebben 460 mannen geweigerd in dienst te gaan. Ondertekenaars riskeerden een zware boete of zelfs gevangenisstraf. Ambtenaren werden ontslagen.

Frederik van Eeden, met zijn kolonie Walden komt in het boek maar zijdelings voor. Jammer, maar in een scriptie moet je je natuurlijk beperken. Hoe was de relatie tussen Van Eeden en de tolstojanen?
Dennis: 'De relatie van de tolstojanen met Frederik van Eeden was zeker niet slecht, maar hij werd wel een beetje als concurrent gezien, omdat zijn kolonie in de buurt stond van die van de tolstojanen, maar op andere principes was gebaseerd. Van Eeden was geen christen en zijn kolonie was niet op christen-anarchistische beginselen gefundeerd. De tolstojanen hebben vanaf het begin willen samenleven en -werken zoals de eerste christenen dat deden en zij werkten dus op communistische grondslag. Zij woonden in eerste instantie in één huis, hadden een gemeenschappelijke kas waaruit iedereen naar behoefte mocht nemen et cetera. In de kolonie Walden van Van Eeden was dat veel minder het geval, de eerste kolonisten werkten daar aanvankelijk gewoon in loondienst. Maar in de praktijk werd er wel samengewerkt; er werden bijvoorbeeld gezamenlijke oogstfeesten gehouden. Van Eeden en de tolstojanen hebben zelfs nog samen een organisatie opgericht: de Vereniging voor Gemeenschappelijk Grondbezit, met een eigen blad (*De Pionier*) om propaganda te maken voor de 'binnenlandse kolonisatie' zoals het vormen van communes toen werd genoemd. Maar omdat Felix Ortt, die redacteur was van *De Pionier* in zijn artikelen te veel nadruk legde op het geloof, had Van Eeden er geen zin meer in.'

Had je voordat je ging schrijven een beeld van de tolstojanen, en is dat beeld door je onderzoek veranderd?
Dennis: 'Ja, ik had wel een klein beetje een beeld van de tolstojanen, en dat was vooral het beeld dat in de meeste literatuur over hen naar voren komt, namelijk dat van enigszins naïeve, zweverige wereldverbeteraars, van wie de ideeën eigenlijk te goed waren voor de tijd waarin zij leefden. Dat beeld is wel veranderd. Hoewel ik zelf helemaal niet religieus ben, ben ik ze wel een stuk serieuzer gaan nemen. Het blijven anarchisten en ze horen dus gewoon thuis in de geschiedenis van het anarchisme. Het waren zeker geen blinde volgelingen van Tolstoj, ze hadden oprechte ideeën over hoe de samenleving eruit moest zien en ze probeerden oplossingen te verzinnen voor de problemen in hun tijd. Ze waren bovendien heel consequent in het praktiseren van hun ideeën en gingen daar heel ver in… Consequenter dan menig anarchist van nu.

Wat ik goed vind aan de tolstojanen is dat zij hebben laten zien dat je als beweging niet groot hoeft te zijn om 'succes' te hebben. De actieve kern van tolstojanen was op een hand te tellen, maar als je dan ziet wat zij allemaal gedaan hebben dan is dat echt ongelofelijk. En het belangrijkste vind ik misschien nog wel dat zij vooral de mens wilden veranderen, wat immers aan het veranderen van de samenleving vooraf moest gaan – vandaar ook hun nadruk op onderwijs en de scholen die zij gesticht hebben. Interessant aan de tolstojanen is dat zij een totaalvisie op de samenleving ontwikkeld hebben, al dan niet rechtstreeks gebaseerd op Tolstoj. Ze hadden veel aandacht voor zaken als vegetarisme en anti-vivisectie en waren daarmee hun tijd ver vooruit.'

De conclusie in het laatste hoofdstuk van het boek, dat het tolstojanisme niet thuis hoort in de categorie 'kleine geloven van het fin de siècle', zoals Jan Romein had geschetst, lijkt mij al met al geheel terecht. Goed dat dit boek er is om deze interessante beweging met haar markante woordvoerders opnieuw naar voren te halen.

Dennis de Lange, Tolstojanen in Nederland – Het tolstojanisme als beweging (*Kelderuitgeverij, Utrecht* 2010); 165 *pag.*; *geïll.*; €15,00 (*www.kelderuitgeverij.nl*).

Over de vakbond Freeter Zenpan Roso in Japan

Sinds 2004 zoeken precaire arbeiders in Japan naar nieuwe manieren om zich te organiseren en herontdekken daardoor het anarcho-syndicalisme. De crisis en het neoliberalisme hebben Japan al jaren geleden bereikt en in hun kielzog is het aantal precaire banen explosief toegenomen. Sinds 2004 is een deel van de precaire beroepsbevolking georganiseerd in de vakbond van de freeters, die in de traditie van het Japanse anarcho-syndicalisme zoeken naar strategieën tegen het hedendaagse Japanse kapitalisme. Deze bijdrage werd al eerder gepubliceerd in The Industrial Worker *van de* IWW, *en vervolgens op de website van de* FAU *in Duitsland.*

DOOR SABU KOHSO

Freeters

De Japanse naoorlogse droom van de totstandbrenging van een maatschappij die door de middenklassen bepaald wordt, ligt tegenwoordig begraven onder het puin van de overal aanwezige bouwplaatsen. In Japan moet het merendeel van de jonge mensen zich redden met tijdelijke banen zonder uitzicht ooit een vaste arbeidsplaats te krijgen. Bij deze jongeren hoort ook het merendeel van universitair afgestudeerden, die eigenlijk ooit voor leidende functies voorbestemd waren.

Freeters[1] zijn een nieuw verschijnsel in het Japanse dagelijkse leven, waar de belofte van een baan voor het leven voor de gehele natie vandaag niets meer is als een legende uit het Toyota-verleden.[2] Freeters zijn mensen die gedwongen worden zich voortdurend met ellendige baantjes in hun levensonderhoud te voorzien; wat men tegenwoordig dus 'precaire arbeid' noemt.

Ondertussen kun je overal – in de parken, op de oevers van de rivieren en op andere vrije plekken – steeds meer mensen vinden die daar onder de blote hemel wonen. De meeste daklozen zijn mannen alle leeftijden, die hun baan tijdens de recessie in het midden van de jaren negentig zijn kwijtgeraakt. Sommigen brengen de nacht door achter een computer in een internetcafé, waar zij de volgende dag weer op zoek gaan naar een baan. Wat is hen overkomen?

De neoliberale hervormingen

De oorzaken van de huidige situatie moeten worden gezocht in de neoliberale herstructurering van de maatschappij tijdens de jaren tachtig, die samenviel met een periode van sterke economische groei. In overeenstemming met de principes van een zuivere markteconomie werden de sociale en openbare sectoren afgebroken. Het welvaartsstelsel werd uitgehold en het resultaat was een brute splijting van de klassen. De vakbonden van de door de staat gecontroleerde ondernemingen – inclusief Kokuro, de machtige vakbond van de nationale spoorwegen – werden als gevolg van privatiseringen ontbonden. Zij werden min of meer door pseudo-vakbonden opgeslokt, die zichzelf ondergeschikt maakten aan de belangen van de keiretsu (concerns). Tot dan toe bleef de precaire arbeid – het 'industriële reserveleger' zoals Marx het noemt – voornamelijk beperkt tot de bouwnijverheid. Dagloners (hiyatoi) leefden in getto's in vervallen woon- en rekruteringscomplexen (yosebas) van de grote steden: Sanya in Tokyo, Kamagasaki in Osaka, Kotobuki-cho in Yokohama en Sasajima in Nagoya.

Het waren deze arbeiders, die met bloed en tranen de naoorlogse welvaart van Japan tot stand hadden gebracht.[3] Maar hoe hard zij ook werkten, zij werden voortdurend naar de marges van de Japanse maatschappij verdrongen. Ten tijde van explosieve groei in de bouwsector nam de zwijnerij van de koppelbazen (tehaishi) alleen maar toe. Verantwoordelijk hiervoor waren de gangsters (yakuza), die door dreigementen of gewoon door geweld niet slechts een deel van het dagloon opstreken, maar alles wat zij in handen konden krijgen. Vandaag staan veel yosebas leeg, omdat

de bouwsector is gestagneerd de wervingsmethoden veranderd zijn. Dagloners worden niet meer met kleine busjes uit de yosebas opgehaald, maar kunnen op elk uur van de dag gebeld worden als er mensen nodig zijn. Tegelijkertijd ontstonden er ook in andere sectoren steeds meer precaire banen. Omdat ze uit hun fabrieken en hun getto's zijn gezet, hebben de precairen zich in de loop der tijd steeds meer over de verstedelijkte gebieden verspreid, zonder dat er nog sprake is van een centrale verzamelplaats.

De Freeters vormen netwerken, nog voor zij zich organiseren

In deze sociale context werd in 2004 de Algemene Freeter Bond (Freeter Zenpan Roso, FZR) opgericht. Het begon met de PAFF, een netwerk van baantjeszoekers, 'arbeiders'[4] freeters en arbeidsmigranten, die met enkele actieve studenten begonnen samen te werken. De oproep van PAFF om een vakbond van freeters op te richten maakte duidelijk hoe wijd verbreid de precaire omstandigheden, veroorzaakt door de strategieën van de financiële kringen en het sociale beleid van de regering, waren geworden. De problemen van de freeters raakten immers niet alleen de freeters zelf, maar de gehele beroepsbevolking.

Het hoofdkantoor van de Freeter Bond zit nog altijd in Tokio, maar ondertussen zijn er in andere steden ook vestigingen en groepen die met de bond verbonden zijn. Formeel heeft de bond zo'n honderd geregistreerde leden, maar de invloed van de Freeter Bond is duidelijk groter. Ze heeft veel sympathisanten en een groot aantal groepen in verschillende sectoren steunt op de Freeter Bond. Er zijn groepen onder de dagloners, groepen die daklozen ondersteunen en weer andere groepen die uit arbeidsmigranten bestaan. Dan is er nog de antikapitalistische beweging, bestaande uit voornamelijk anarchisten en andere antiautoritairen, zoals het Sanya Strijdcomité en het Sanya Arbeiderscentrum. Er zijn bovendien nauwe banden met de Managersbond van Tokio [5], opgericht in 1993, die de jonge Freeter Bond ondersteunt en haar een deel van haar kantoorruimte laat gebruiken. Hoe zeer de situatie in Japan veranderd is, kan men zien aan het feit dat zelfs filiaalleiders, verenigd in de Managersbond, onder de dreiging van ontslag tot steeds meer werk in toenemend precaire omstandigheden worden gedwongen.

De doelen

De campagnes van de Freeter Bond richtten zich voor een groot deel op de Japanse arbeidswetgeving. Op de werkplek worden echter overal ook vormen van directe actie toegepast, waaronder het uitdelen van pamfletten en het houden van picketlines. Er worden strijdliederen gezongen en optredens gehouden, steeds gepaard met muziek en acties.

Er zijn heel wat bedrijven, die de Freeter Bond wil aanpakken vanwege hun praktijken. Daaronder vallen ook de werkbemiddelaars, die zich voornamelijk inspannen om de dagloners naar de pijpen van de inlenende bedrijven te laten dansen. Tegenwoordig zien de bemiddelaars er niet meer uit als de duistere yakuza, maar eerder als hippe, veelzijdige bedrijven. Een typisch voorbeeld is de Goodwill-groep (www.goodwill.com). Daar is het personeel ondertussen dank zij de steun van de Freeter Bond in vakbonden georganiseerd. De vakbond vecht ook tegen wetsvoorstellen van het Ministerie van Gezondheid en Welzijn, waardoor volgens de Freeter Bond de lonen lager zullen worden en precaire arbeid alleen maar zal toenemen.

Na hun werkdag ontmoeten de leden van de Freeter Bond elkaar in hun kantoor in het district Shinjuku in Tokyo en beantwoorden zij telefonische vragen. Ze luisteren zorgvuldig naar de klachten en vragen van arbeiders, die naar het kantoor komen om hun problemen te bespreken. Aangezien een groot deel van het werk van de bond voornamelijk bestaat uit het voorlichten van de arbeiders over hun rechten, geeft de Freeter Bond het voortdurend bijgewerkte *Freeter Handboek* uit.[6]

Om de aandacht te vestigen op de omstandigheden van de Freeters, organiseerde de vakbond in het jaar 2004 voor het eerst een '1 mei van de freeters'. Ondertussen hebben andere groepen zich daarbij aangesloten en de demonstratie wordt nu '1 mei, dag voor vrijheid en overleving' genoemd.[7] Op 1 Mei 2006 trok de demonstratie met een geluidswagen door de straten van Tokyo. Het aantal deelnemers was niet groot, maar de belangstelling van voorbijgangers en de pers voor de actie des te groter.

Nieuwe arbeiders, nieuwe identiteit?

Op deze wijze is in Japan een vakbond ontstaan die zich als onderdeel beschouwt van het netwerk radicale antiautoritaire bewegingen. Men kan ook zeggen, dat ze is herrezen, want in het begin van de vorige eeuw waren er al anarcho-syndicalistische vakbonden in Japan, zoals Shinyûkai (een bond van drukkers) en Seishinkai (een bond van werknemers in de journalistiek). De gemeenschappelijke basis van de leden is hun anti-neoliberalisme en bijgevolg hun antikapitalisme, zoals dat ook in de beginselverklaring van de Freeter Bond wordt geformuleerd. Sommige leden van de bond werken ook samen in een vereniging voor stedelijke gemeenschap en wederzijdse hulp, die zich 'Dame-ren' (verbond van de verliezers) noemt. Zij begon in het begin van de jaren negentig in Tokio als reactie op het 'ieder is zichzelf het naast'-individualisme van de jaren tachtig. De bond zet zich bijvoorbeeld in voor de wederzijdse samenwerking (koryusuru). Zij beschouwt alleen al het samenkomen van elementair belang, waarbij gediscussieerd wordt over dagelijkse problemen, dus ook over de vraag waarom men eigenlijk tot 'de verliezers' behoort. Het gaat de Dame-ren er echter niet om dat enkelen daardoor naar de kant van de 'winnaars' zullen overgaan, maar om de collectieve groei van alle 'verliezers'.

De leden van de Freeter Bond hebben geen eenvormige wereldbeschouwing. Zij volgen echter één lijn: afwijzing van zelfbenoemde voorhoedes, van elke manier van controle door geweld en het komen tot een beslissing op basis van democratische (horizontale) structuren. Deze cultuur bestond al vóór de oprichting van de vakbond. Zij ontwikkelde zich uit een nieuwe culturele en politieke identiteit, die bij vele jongeren ontstond als gevolg

van het barsten van de economische luchtbel in de jaren negentig. In het naoorlogse Japan werd aan de gehele natie een reeks idealen opgedrongen, waarbij het normaal was dat je een goede universitaire studie voltooide, een leidende positie bereikte, een auto en een huis in de voorstad kocht, twee kinderen zou krijgen, et cetera. Het bereiken van deze doelen diende als maatstaf voor je plaats in de sociale hiërarchie.

Vandaag zijn deze verwachtingen in een algemeen crisisklimaat domweg absurd geworden en komen ze de jeugd voor als afschuwelijke ketenen. De nieuwe generatie van freeters stelt dit waardesysteem, waarbinnen zij als verliezers worden gebrandmerkt en naar de marges worden weggedrukt, steeds meer ter discussie. Terwijl zij op dit waardesysteem kritiek uitoefenen, zoeken ze met hun politiek en hun cultuur tegelijkertijd naar een middel om aan de oude waarden te ontsnappen. De generatie van de freeters zou de geest van de wederzijdse hulp tot leven willen brengen en koestert een esthetica van een zelfgekozen afkeer van het waardesysteem. Uitgaande van de collectieve discussie zijn de freeters begonnen te experimenteren met nieuwe samenlevingsvormen en wederzijdse hulp. Dit is de mentale context waarin in Japan nieuwe vakbond is ontstaan om het kapitalisme te bestrijden.

Noten:

1 Arubaito: het Japanse woord voor deeltijdbaan of daglonersbaan is rechtstreeks aan het Duitse woord 'Arbeit' ontleend. 'Freeter' is een samengesteld woord uit het Engelse 'free' of 'freelancer' en 'arubaito'.

2 Kaizen, 'de voortdurende verbetering' is een component van het Toyotisme. Men verstaat daaronder een bepaalde vorm van werkorganisatie, die in Japan werd ontwikkeld. Deze viel samen met verregaande garanties voor de carrière van het kernpersoneel in sommige strategische sectoren van de economie, zoals bijvoorbeeld de auto-industrie.

3 Hiroshi Teshigahara geeft in zijn fantastische film O*toshiana* (de Valkuil) uit het jaar 1962 een indrukwekkend beeld van deze tijd vanuit het perspectief van dode mijnwerkers.

4 De auteur gebruikt het woord 'arbeiders' in de originele tekst. In Japan wordt daar iemand mee bedoeld die in een deeltijdbaan of een tijdelijke baan moet werken.

5 De Managersvakbond van Tokio is een kleine vakbond van kantoorpersoneel, waarin zich werknemers uit het lagere management hebben georganiseerd, die lijden onder de sociale achteruitgang of de druk om voor de redding van de eer van de firma zelfmoord te plegen.

6 Het F*reeter* H*andboek* kan van de website van de bond worden gedownload: http://freeter-union.org/resource/freeter-handbook.pdf. Een actuele versie is slechts in het Japans beschikbaar.

7 Informatie over de '1 mei voor de vrijheid en het overleven' staat onder andere op:
http://mayday2007.nobody.jp/index en.html.

'Zonder land zijn we niemand'

123 families keren terug naar hun grondgebied in Las Pavas (Colombia)

DOOR MORITZ TENTHOFF

Ontheemd in eigen land

Colombia is na Soedan het land met de meeste binnenlandse vluchtelingen ter wereld. Volgens de Colombiaanse regering zijn er in de afgelopen twintig jaar rond de 3 miljoen mensen van hun grondgebied verdreven. Volgens Colombiaanse mensenrechtenorganisaties ligt dat aantal zelfs rond de 5,2 miljoen, waardoor meer dan 10% van de Colombiaanse bevolking op de vlucht zou zijn.

De Colombiaanse regering heeft het probleem van de binnenlandse vluchtelingen lang niet in zijn totale omvang willen erkennen. Zo verklaarde presidentieel adviseur van ex-president Uribe (2002-2010), José Obdulio Gaviria, dat er helemaal geen binnenlandse ontheemden in Colombia bestaan, maar slechts economische vluchtelingen. Tegelijkertijd probeert de Colombiaanse regering het probleem van de binnenlandse vluchtelingen te bagatelliseren, alsof het slechts een bijproduct van het binnenlandse gewapende conflict zou zijn en niet een bewuste strategie van nationale en internationale bedrijven, die met steun van het Colombiaanse leger en paramilitaire structuren mensen van hun land verdrijven om toegang te krijgen tot waardevolle grondstoffen. De nationale ombudsman schat dat kleine boeren, inheemse volkeren en Afro-Colombianen sinds 1997 bijna 7 miljoen hectare hebben moeten verlaten, waarbij hun traditionele grondgebied heeft plaatsgemaakt voor de winning van onder andere olie, goud, steenkool, suikerriet en oliepalm, deze laatste twee als grondstof voor o.a. biobrandstoffen.

Beloftes van de nieuwe regering

De nieuwe regering, onder leiding van president Juan Manuel Santos, liet bij haar inauguratie in augustus 2010 weten dat ze het probleem van de binnenlandse vluchtelingen en de ongelijke landverdeling voor het eerst in de Colombiaanse geschiedenis bij de wortel wilde aanpakken door 2,5 miljoen hectare terug te geven aan haar rechtmatige eigenaars. Ze zou naar eigen zeggen met een noodplan komen, waarin gemeenschappen en families binnen afzienbare tijd weer naar hun land konden terugkeren. De hoop die de woorden van de nieuwe president in eerste instantie opriepen veranderde al snel in scepticisme toen het wetsvoorstel dat het landverdelingsprogramma moest reguleren werd gepresenteerd. Zo mogen binnenlandse ontheemden in het voorstel bijvoorbeeld slechts onder begeleiding van de Colombiaanse staat (lees: het Colombiaanse leger) naar hun grondgebied terugkeren. Daarnaast mogen de gewassen die tijdens het vertrek door derden op het grondgebied worden aangeplant niet zomaar gekapt worden. De kleine boeren mogen dus terugkeren naar duizenden hectares oliepalm- en andere monoculturen, die niet van hen zijn, maar die ze wel voor een habbekrats moeten onderhou-

den. Het zogenaamde revolutionaire landverdelingsprogramma dat zeer waarschijnlijk in mei dit jaar door de senaat goedgekeurd zal worden, heeft als resultaat dat kleine boeren op hun eigen grondgebied slaven worden van grote nationale en internationale agro-industriële bedrijven. Gelukkig zijn er ook ontheemden die het wetsvoorstel niet afwachten en besluiten zonder begeleiding van de staat naar hun grondgebied terug te keren, zoals het geval is bij de families van boerderij Las Pavas.

Las Pavas en de Body Shop

Las Pavas is een boerderij van 1200 hectare in het zuiden van het departement Bolivar, dat sinds 1993 braak ligt en in 1997 is gekraakt door een groep boerenfamilies, die zich hebben georganiseerd in de Geassocieerde Boeren van Buenos Aires (ASOCAB). In 2003 werden de families van ASOCAB onder druk van paramilitaire bedreigingen gedwongen om Las Pavas te verlaten. Tussen 2004 en 2006 keerden de boeren langzaam terug en in 2006 dienden ze bij het Nationale Instituut voor Landhervorming (INCORA) een verzoek in om hun grondgebied te legaliseren. De eigenaar van het grondgebied, een direct familielid van drugsbaron Pablo Escobar, bedreigde in samenwerking met paramilitaire structuren in 2006 de families in Las Pavas, die zo gedwongen werden de boerderij opnieuw te verlaten. De eigenaar verkocht datzelfde jaar Las Pavas aan een dochter van het internationale oliepalmbedrijf Daabon, dat massaal oliepalm begon aan te planten. De uiteindelijke bestemming van de palmolie was het Engelse bedrijf de Body Shop, die de olie gebruikte als basis voor haar cosmetische producten. In de regio zijn er rond de 10.000 hectares met oliepalm aangeplant.

Op 15 januari 2009 besloot de ASOCAB opnieuw terug te keren naar Las Pavas, maar dit keer werd de rechtmatige actie van de 123 families gecriminaliseerd en op 14 juli 2009 werden de 123 families (meer dan 500 personen) na een juridische aanklacht door Daabon, door de Colombiaanse oproerpolitie van hun land verdreven.

De Body Shop liet in oktober 2010 weten dat ze naar aanleiding van de situatie in Las Pavas geen palmolie van Daabon meer zou aankopen. Hoewel Daabon op 28 oktober 2010 liet weten dat ze haar oliepalmactiviteiten in Las Pavas zou staken, gingen die in de praktijk op dezelfde manier door. Daabon is het eerste bedrijf in Latijns-Amerika dat, ondanks haar verantwoordelijkheid voor het verdrijven van de 123 families en de aangerichte ecologische schade in Las Pavas, gecertificeerd is door de Ronde Tafel voor Verantwoordelijke Palmolie (RSPO).

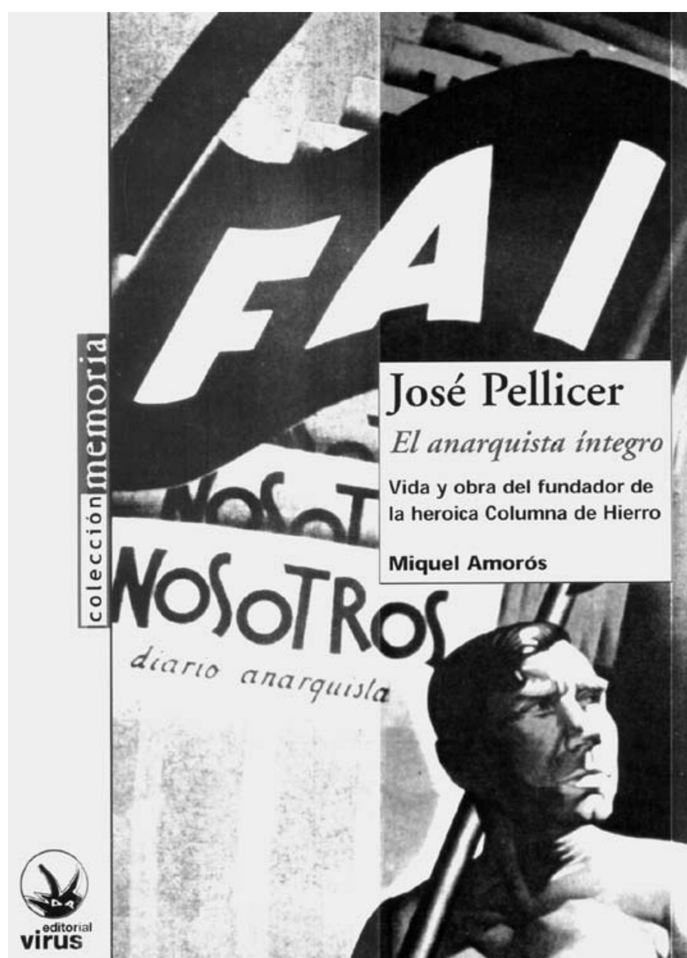
Terugkeren zonder de Colombiaanse staat

ASOCAB liet sinds juli 2010 weten dat ze Las Pavas niet zomaar zouden opgeven en dat ze hun juridische gevecht om de landtitels van het grondgebied te verkrijgen voort zouden zetten. Door de economische schade voor Daabon die de annulering van het contract met Body Shop teweegbracht en de nationale en internationale media-aandacht voor Las Pavas, werd ASOCAB niet alleen een doorn in het oog van Daabon, maar ook van de grootgrondbezitters in de regio. Op 19 februari 2011 liepen tien gewapende mannen onder leiding van een paramilitair, die in de regio berucht is, het dorp Buenos Aires binnen op zoek naar leiders van ASOCAB, zogenaamd met een arrestatiebevel.

Op 4 april 2011 keerden de 123 families terug naar hun grondgebied Las Pavas. Een aantal dagen had de openbaar aanklager laten weten dat er tegen drie van de leiders van ASOCAB een juridisch proces tegen zou worden gevoerd naar aanleiding van een aanklacht van een dochterbedrijf van Daabon, wegens illegale landbezetting. Op 13 april 2011 kwamen agenten van de openbaar aanklager naar Las Pavas, waar ze foto's namen van het grondgebied en de mensen die zich daar op dat moment bevonden. Ze lieten weten dat een ieder die zich op het grondgebied bevond zou worden aangeklaagd.

De gewelddadige aanvallen op ASOCAB en de boerenfamilies van Las Pavas bereikten in april 2011 ook Bogotá. De voorzitster van mensenrechtenorganisatie Sembrar, Zoraida Hernandez, die het organisatieproces in Las Pavas sinds 2006 juridisch begeleidt, werd op 14 april 2011 slachtoffer van een onaangekondigd bezoek in haar huis in Bogotá. Twee mannen probeerden via het balkon haar huis binnen te komen, toen Zoraida met haar familie thuis was.

De CNT-FAI draaide de revolutie mee de nek om*

Twee jaar geleden publiceerde Miguel Amorós *het boek* José Pellicer; El anarquista íntegro (*José Pellicer; De integere anarchist*)*. Het boek werd gepresenteerd als een biografie over het leven van José Pellicer, één van de oprichters van de befaamde en beruchte arbeidersmilitie de Columna de Hierro (IJzeren Colonne), uit de tijd van de Spaanse Burgeroorlog. Maar het is vooral een papieren monument voor de onverzettelijkheid van de vele leden van de IJzeren Colonne. Veel bekende en onbekende leden uit de Colonne treden voor het voetlicht in deze zeer gedetailleerde reconstructie. Tevens is het een aanklacht tegen het verraad dat de reformistische delen van het CNT- en FAI-leiderschap pleegden aan datgene wat decennia lang het gedachtegoed van de Spaanse anarchistische beweging had bepaald. Strijd voor een anarchistische samenleving, tegen de staat, tegen het militarisme en tegen het kapitalisme.*

door Jeroen ten Dam

Pellicers jonge jaren

José Pellicer werd 27 april 1912 geboren in Barcelona en groeide later op in Valencia. Hij was afkomstig uit de gegoede burgerij, zijn ouders waren zeer vermogend, maar daar was bij hem op latere leeftijd weinig van te merken. Op school blonk hij niet uit en hij schreef zich dan ook niet in voor een vervolgopleiding. Hij was een autodidact, die alles las wat hij maar in zijn handen kreeg en hierbij tekende zich al vroeg een voorkeur voor geëngageerde literatuur af. Behalve klassieken uit de literatuur maakte hij zich ook diverse werken van onder anderen Kropotkin, Bakoenin, Malatesta, Fabbri, Faure en ander grote namen uit de anarchistische theorievorming eigen. Zijn drijfveer hierbij was altijd kennis te vergaren om die met anderen te kunnen delen en niet om er zelf beter van te worden.

Op jonge leeftijd werd hij lid van de anarcho-syndicalistische vakbond CNT en viel al spoedig op door zijn grote inzet en zijn grote gevoel voor solidariteit. Hij had allerlei wisselende baantjes, maar besteedde zijn vrije tijd voor het grootste deel aan CNT gerelateerde activiteiten. Met een aantal kameraden zette hij in Valencia een ontmoetingsplek, een *ateneo* voor verbreiding van het anarchistisch gedachtegoed op, waarvan hij secretaris werd. In 1927 werd de Federación Anarquista Iberica (Iberische Anarchistische Federatie) opgericht, die als hoofd oogmerk had het bevorderen en waarborgen van het anarchistisch karakter van de CNT. Pellicer vormde met een aantal vrienden een bij de FAI aangesloten affiniteitsgroep genaamd N*osotros* (Wij) [1] en belandde binnen niet al te lange tijd in het Regionale Comité van de FAI-groepen van de Levante. Zowel binnen de CNT als de FAI onderscheidde Pellicer zich door zijn radicaliteit en hij was dan ook een fervent tegenstander van de zeer gematigde *treintistas* die in 1932 voor de duur van vier jaar uit de CNT zouden stappen.[2] Door zijn deelname aan diverse revolutionaire stakingen kwam hij meerdere malen in de gevangenis terecht en werd zelfs kort in ballingschap gedwongen. In 1933 was hij nauw betrokken bij de bouw van een spectaculaire ontsnappingstunnel naar een Valenciaanse gevangenis, waardoor een twaalftal anarchistische gevangenen wist te ontsnappen. Na zijn terugkeer naar Valencia, na de republikeinse verkiezingsoverwinning in februari 1936, was hij vooral actief in de Vakbond van de Bouwvakkers.

De vorming van de IJzeren Colonne

Toen de Spaanse militairen onder leiding van generaal Franco op 17 juli dat jaar hun staatsgreep pleegden, waren Pellicer en zijn kameraden compleet voorbereid. In de dagen daaraan voorafgaand waren ze druk bezig geweest met het verzamelen van wapens. In hun stad Valencia kwam de staatsgreep niet echt op gang. De militairen bleven in hun kazernes en de republikeinse regering en de lokale gouverneur deden niets om de

militairen te ontwapenen. De lokale vakbondsfederaties CNT en UGT gingen met de weinige wapens die ze hadden de straat op, maakten steeds meer wapens buit, haalden wapenwinkels en politiekazernes leeg en trokken langzaam een cordon rondom de kazernes. In een kazerne droegen de daar gelegerde soldaten, na gevangenname van de dienstdoende officieren, de kazerne over aan de belegeraars. Nadat de laatste kazernes waren ingenomen besloten de plaatselijke anarchisten om een Colonne van militieleden op te richten.

In de tussentijd waren ook in de hele streek diverse gevangenissen leeggehaald, waaronder de beruchte San Miguel de los Reyes gevangenis. De bevrijding van de gevangenen om zich te wijden aan de zaak van de vrijheid was altijd al een anarchistisch motto en de IJzeren Colonne ging er prat op dat motto na te streven. Tijdens het Buitengewone CNT Congres te Zaragoza, dat plaatsvond in mei 1936, had het thema een speciale behandeling genoten. De Valenciaanse anarchisten hadden niets anders gedaan dan de besluiten van het congres opvolgen. Het verslag van het Oorlogscomité, opgesteld voor een vergadering van afgevaardigden van de centuria [3], die plaatsvond op 31 januari 1937, laat ons weten: '*Zeker is het zo dat wij in onze Colonne gevangen compañeros uit de gevangenis van San Miguel de los Reyes hebben opgenomen, maar men zou ook moeten toegeven dat die in vrijheid gesteld moesten worden en iemand moest de verantwoordelijkheid op zich nemen om ze mee te nemen naar het front. Wij, die de maatschappij altijd zijn zwakheden hebben verweten, beschouwen hen als broeders en samen met ons trokken ze op en stelden ze hun levens in de waagschaal en samen met ons vochten ze voor de vrijheid. Als de gevangenissen hen gemaakt hadden tot degenen die de minachting van de samenleving verdienden, dan gaven wij hen de vrijheid en de mogelijkheid zich te rehabiliteren. Wij wilden hen hulp bieden en een kans op sociale herintreding. Voor ons blijven het compañeros. Betere, veel betere dan diegenen die hen in het achterland lopen te censureren.*' [4]

Met aanvankelijk zo'n 1500 mannen en vrouwen trokken ze slecht bewapend op in de richting van het 150 kilometer noordelijker gelegen Teruel waar de fascistisch gezinde militairen de touwtjes in handen hadden. Het eigenlijke einddoel was de bevrijding van de strategische stad Zaragoza waar veel anarchisten woonden. Echter op enkele kilometers afstand van Teruel zou de opmars, na aanvankelijk felle gevechten, staken door heftig verzet van het Franco-kamp en een ernstig gebrek aan betere bewapening en ammunitie. Vanaf dat moment ontstond er een soort patstelling aan dit front, die ruim anderhalf jaar zou voortduren.

De Colonne van militieleden uit Valencia en omgeving organiseerde zich langzaam aan en besloot zich voortaan de Columna de Hierro (IJzeren Colonne) te noemen. Iedere eenheid koos direct afzetbare afgevaardigden en aanvoerders die verder geen militaire rang hadden. Besluiten werden in de soldatenraden genomen. De IJzeren Colonne zag zich zelf niet als eenheid van soldaten, maar als een revolutionaire arbeidersmilitie. In de dorpen waar de Colonne doorheen trok organiseerden ze dorpsvergaderingen en riepen op tot het vormen van boerencollectieven, waar de plaatselijke bevolking in veel gevallen ook toe over ging. Het geld werd afgeschaft, er werden dorpsmagazijnen opgezet waar ieder lid van een collectief zijn/haar productie inleverde en nam naar behoefte. Men begon te praktiseren waar men decennialang van gedroomd had: het libertaire communisme. Er ontstond een nauwe samenwerking tussen militieleden en dorpsbewoners die elkaar wederzijds hielpen. Hier en daar kwam het tot uitwassen van volkswoede waarbij lokaal bekende sympathisanten van de rechtse coupplegers standrechtelijk werden geëxecuteerd. Pellicer en zijn kompanen deden er alles aan om dat te voorkomen, aangezien ze vonden dat er geen mensen uit impulsieve gronden geliquideerd moesten worden, enkel als echt vaststond dat ze aantoonbaar heulden met de vijand.

Front en achterland

Door het gebrek aan wapens, voorraden, munitie en voorzieningen zoals kleding, tenten, dekens en kookgerei aan het front, bleef er voor de militieleden niet veel anders over dan het goed bewaken van de veroverde posities en af en toe aanvallen plegen op de vijandelijke stellingen. De schaarste was zo ernstig dat zelfs de hulzen van afgeschoten kogels werden ingezameld om opnieuw gevuld te worden in de munitie-ateliers van de CNT. De productiecapaciteit van die ateliers was erg beperkt, wat tot gevolg had dat ieder militielid aan het Teruel-front een dagelijkse portie van vier kogels ter beschikking had. Tevens leidde dit gebrek ertoe dat de IJzeren Colonne grote hoeveelheden vrijwilligers terug naar huis moest sturen wegens gebrek aan materiaal. Op zijn hoogtepunt bestond de Colonne uit zo'n 4000 militieleden en stonden er 8000 op de wachtlijst.[5]

De Colonne zocht naar wegen om toch aan wapens te komen en stuitte daarbij telkens weer op enerzijds de onwil van de republikeinse regering om wapens te leveren, omdat die eiste dat de milities zouden opgaan in het reguliere Volksleger (en dus zouden militariseren), en anderzijds het ontbreken van eigen middelen om die aan te kunnen schaffen. Aangezien ook de CNT geen afdoende materieelproductie op gang wist te krijgen en geen haast leek te maken met het doorvoeren van de revolutie, besloot de Colonne om op 14 september twee centuria naar Valencia te sturen. De Colonne bestormde het gebouw van de republikeinse regiogouverneur waar ook het hoofdbureau van politie, de rechtbank en het ministerie van Financiën waren gevestigd. Als ware revolutionairen gooiden ze alle politiearchieven, gerechtelijke dossiers en het complete kadaster met eigendomsaktes op een grote berg en staken die in brand. De Colonne schreef daar over in een manifest: '*We vernietigden de papieren en legden beslag op de gebouwen die, zoals de rechtbank, in voorbije tijden dienden voor het levend begraven van vele revolutionairen in de gevangenissen, en die vandaag, nu*

we ons op de drempel van een anarchistische samenleving bevinden, geen enkele reden van bestaan meer hebben.' [6] Vervolgens trokken ze op naar de Modelo gevangenis en lieten iedereen, met uitzondering van de gevangen zittende fascisten, vrij. Bij het verlaten van de gevangenis werd het complete archief van de gevangenis in brand gestoken.

In de weken daarna trokken eenheden van de IJzeren Colonne meermaals naar de 'achterhoede' op zoek naar sympathisanten van de fascisten, nog meer wapens en op zoek naar geld en juwelen. Het geld en de juwelen waren bestemd om financiële middelen te genereren voor de aankoop van de hoognodige wapens. Pellicer en een Italiaanse kameraad reisden met zes miljoen peseta's naar Parijs en Luik om te proberen daar wapens aan te schaffen. Dat lukte deels, maar een deel werd ook door de communisten in beslag genomen bij aankomst in Spanje.

Op 23 september omsingelden drie centuria van de IJzeren Colonne de Guardia Civil kazerne Arrancapinos in Valencia en ontwapenden de aanwezige politieagenten. Dezelfde dag werden tevens de bewapende wacht van het Britse consulaat plus een eenheid van de door de communisten opgezette nieuwe politiemacht Antifascistische Volkswacht (GPA of GUAPA) ontwapend. Vergelijkbare acties vonden plaats in veel meer plaatsen, waaronder Gandía en Castillón. Het motto van de Colonne was dat goed bewapende eenheden nodig waren aan het front en zeker niet in de achterhoede. Bovendien hadden ze als ware revolutionairen een enorme afkeer van politie en leger. In de achterhoede was de republikeinse regering keihard aan het werk om de eigen structuren weer op te bouwen. Duizenden politieagenten en reservetroepen liepen daar met goede bewapening rond en poogden in toenemende mate de anarchistische revolutie van juli 1936 ongedaan te maken.

De CNT trapt op de rem

De kleine bourgeoisie, de republikeinse partijen (met de communistische partij voorop) en bovenal de reformistische tak binnen de CNT en FAI zagen deze ontwikkelingen met lede ogen aan. Deze laatsten waren al vanaf eind augustus 1936 hard bezig om voor volle partner van de regeringspartijen aangezien te worden. Als eerste trad de CNT-FAI eind september met verschillende ministers toe tot de regionale regering van Catalonië. Vanaf dat moment sloop de contrarevolutie langzaam maar zeker de organisatie binnen. De leiders van de CNT-FAI deden steeds meer water bij wijn. De achterban werd in veel gevallen niet meer geraadpleegd, ofwel voor voldongen feiten gesteld. Het is bijna onvoorstelbaar dat de heftige debatcultuur binnen de CNT en de FAI na het uitbreken van de burgeroorlog door een groot deel van de leden niet meer werd gepraktiseerd. Men slikte steeds meer en de organisatie legde intern in toenemende mate censuur op. De media van alle bij de CNT en de FAI aangesloten organisaties werden uiteindelijk opgetrommeld voor een bijeenkomst op 28 en 29 maart 1937 in Barcelona. Men kwam daar niet echt tot een definitief besluit, maar snoerde zich met enige vertraging wel de mond toe. In naam van de oorlog en de revolutie eiste men dat de gehele aan de CNT en FAI gelieerde pers zich zou onderwerpen aan de politieke lijn zoals die uitgezet zou worden door het Nationale Comité van de CNT-FAI. Daarmee werd het federalisme, wat inhield dat iedere afzonderlijke vakbond of groep zijn eigen positie kon bepalen, definitief de nek omgedraaid. Medio april 1937 ging de Regionale Vergadering van de CNT in de Levante-provincie nog verder en voerde de persrichtlijn met directe ingang in. Alle kranten kwamen in feite direct onder censuur te staan en het beperkte aantal kranten dat nog enigszins kritische en leesbare artikelen had geschreven, verdween en daarvoor in de plaats kwam een volstrekt gelijkgeschakelde pers die onleesbare artikelen produceerde. Zo werden ook medio april 1937 *Nosotros* en *Linea del Fuego*, de spreekbuizen van respectievelijk de FAI uit Valencia en omgeving en de IJzeren Colonne, waarbij ook de eerste voor een groot deel door de IJzeren Colonne-leden gevuld werd met berichten, gelijkgeschakeld. De redacties stapten op uit protest.

De drang om in de regering opgenomen te worden, leidde er ook toe dat de CNT-FAI leiding akkoord ging met het militariseren van de boeren- en arbeidersmilities, de colonnes, die overal in Spanje aan het front lagen. Deze militarisering riep veel weerstand op. '*We zijn niet naar het front getrokken om een burgerlijk democratische republiek te verdedigen. [...] Het tijdperk van de burgerlijke democratieën is voorbij. We bevinden ons nu in het tijdperk van het proletariaat.*' [7] Maar een reactie zou niet lang op zich laten wachten. In de republikeinse media en de reformistische CNT-kranten kwam een lastercampagne tegen de IJzeren Colonne op gang. Een stroom van valse beschuldigingen, overdrijvingen en berichten over door anderen gepleegde misstanden, die hen in de schoenen geschoven werden, kwam op gang. Op 29 oktober viel het eerste slachtoffer. Een militielid op verlof in Valencia, die weigerde zich te laten boeien en mee te komen naar het bureau, werd ter plekke doodgeschoten door de GPA. Vier centuria van de IJzeren Colonne kwamen van het front naar Valencia voor de begrafenis. De begrafenisstoet werd op het Tetuanplein in Valencia door regeringstroepen en de GPA onder vuur genomen. Er vielen een groot aantal doden en meer dan vijftig gewonden. De CNT-FAI deed er alles aan om de woedende Colonne-leden van een vergeldingsactie af te houden, waar ze uiteindelijk in slaagde door het gerucht te verspreiden dat er bij Castellón een fascistische invasie vanuit zee dreigde.

De reden van deze afleidingsmanoeuvre was duidelijk: op 4 november trad de CNT met vier ministers toe tot de landelijke republikeinse regering. Een dag later vluchtte de regering van Madrid naar Valencia. De woede en frustratie bij een deel van de CNT-FAI achterban was enorm: '*De telegraaf brengt ons het nieuws dat*

de CNT *deel gaat nemen aan de regering.* Dat *wil zeggen dat ze accepteert wat men altijd aangevallen heeft en zo het fundament onder onze ideeën vernietigt.* Vanaf *heden zal er niet meer over vrijheid gesproken worden, maar over onderwerping aan "onze regering", het enige orgaan dat toegerust is om de oorlog en het economische leven te leiden.* […] De *Geschiedenis gaat door, de staat houdt stand en dat alles in naam van een organisatie waarvan men zegt dat die anarchistisch is.* Hoe *lang nog, compañeros?'* [8]

Militarisering

Vanaf dat moment ging het allemaal in een snel tempo bergafwaarts met de revolutie. Stukje bij beetje werden alle verworvenheden sinds 17 juli teruggedraaid. De druk werd opgevoerd om tot militarisering van de Colonnes te komen en steeds meer anarchistische colonnes moesten bakzeil halen. Aanvankelijk met het dreigement dat er geen soldij meer betaald zou worden, anderzijds met beloften van toevoer met voedsel, wapens en munitie. Met name ook vanuit de CNT-FAI werd de druk opgeschroefd en werd de toon steeds openlijker vijandig. Zowel Federica Montseny als Juan Garcia Oliver, beiden CNT-ministers in de landelijke regering, maakten het wel erg bont met hun verdraaiing van de feiten. Montseny zei: *'Wij die niet over discipline wensten te praten, hebben er nu om moeten vragen, voordat die ons opgelegd wordt.* We *wilden het leger vernietigen en nu willen we het [in stand houden] en zetten we ons er voor in om het aaneen te smeden, omdat veel kameraden vergaderden in plaats van de vijand aan te vallen.* Wat *zuur!* Want *jullie zijn het die er schuldig aan zijn dat we accepteren wat we zojuist geaccepteerd hebben.'* [9]

Rond de kerstdagen van 1936 nam de IJzeren Colonne deel aan een offensief rond Teruel en wist als enige eenheid de geplande doelstelling te realiseren, ondanks heftige verliezen vanwege de slechte bewapening, de belabberde hergebruikte munitie en het totaal ontbreken aan artillerie- en luchtsteun. Uiteindelijk bleek de hele operatie voor niets want de Colonne kreeg bevel de na dagen strijd veroverde posities weer te ontruimen. In de weken die volgden kwam de ene na de andere CNT- of FAI-bons langs en probeerde de Colonne om te praten. Eind januari werden afgevaardigden van de Colonne naar Valencia gehaald en daar stevig onderhouden door onder andere Garcia Oliver die de aanval op de Colonnes opende en hen verweet dat ze het fascisme niet direct in de eerste dagen hadden vermorzeld. Volgens hem leden ze aan alle mogelijke zwakheden: gebrek aan aanpassingsvermogen, studieboeken anarchisme, lafheid en ongeschiktheid voor de oorlog. Marianet, de secretaris-generaal van de CNT, dreigde aan het eind van het gesprek met fusillades, waarop de afgevaardigden van de IJzeren Colonne hem uitmaakten voor brandweerman van de revolutie en vertrokken. Garcia Oliver vertrok met slaande deuren. Marianet diende een klacht in bij de Nationale Vergadering (de hoogste 'instantie' binnen de CNT), die daarop van de Colonne een verontschuldiging eiste, hetgeen de Colonne weigerde. Men was in een patstelling beland.

Begin februari belegde de IJzeren Colonne een vergadering van alle confederale colonnes. De resultaten daarvan waarvan nogal ontluisterend.[10] De een na de ander gingen de Colonnes overstag (voor zover ze dat al niet eerder gedaan hadden). Niemand durfde zover te gaan om openlijk schande te spreken van de bijna voltooide bureaucratisering binnen de anarchistische beweging, die 'de organisatie' tot een manipulatiemachine had gemaakt, die tegen het belang en de wil van de eigen aangesloten leden in handelde.

Pellicer opende de zitting met een bittere uiteenzetting over hoe de wapens die de regering binnenkreeg, doorgesluisd werden naar de nieuwe militaire eenheden die gevormd werden, terwijl het de anarchistische milities ontbrak aan alle noodzakelijke dingen. De staat verstevigde zijn positie en de eigen organisaties (CNT en FAI) droegen daar aan bij. 'We *moeten de verantwoordelijke organisaties en ons zelf de schuld geven, aangezien wij ons er schuldig aan gemaakt hebben dat we de beste krachten aan het front hadden, terwijl daarentegen in de comités van de organisaties de strebers vanuit een comfortabele functie aan het werk waren tegen het goed functioneren van deze organisaties in.'* Hij maakte stuk voor stuk korte metten met de argumenten die tegen de colonnes waren aangevoerd: de bandelozen, de verwerping van professionele hulp, het gebrek aan discipline. 'Wij *willen de fronten niet verlaten, we willen ons niet met het mes op de keel militariseren en we willen dat we om onze mening gevraagd worden.'*

De militieleden van de IJzeren Colonne wilden het front niet verlaten zoals de meerderheid van de centuria van de Durruti Colonne [11] en de Colonne Tierra y Libertad (Land en Vrijheid) maar ze voelden zich net zoals in 1932 in de kou gezet door de reformisten, die na de hereniging in 1936 de CNT in de Levante leidden [12]; 'De *Organisatie heeft, voor wat de* Levante *betreft, vuil spel gespeeld, het heeft comités bespeeld en die hebben de militarisering goedgekeurd, terwijl op de laatste* Regionale *Vergadering van* Vakbonden *het tegendeel was besloten.* We *spreken ons niet uit tegen de* Organisatie, *die we meer dan wat dan ook liefhebben.* We *spreken ons uit tegen de comités die haar naam door het slijk halen.'* [13]

De contrarevolutie

Uiteindelijk werd toch tot militarisering besloten. De overige milities hadden het revolutionaire hoofd definitief laten zakken en zich neergelegd bij de overwinning van de staat. De afgevaardigden van de IJzeren Colonne legden het resultaat van deze bijeenkomst voor aan een algemene vergadering van alle Colonneleden, die na veel gedoe op 21 maart 1937 kon plaatsvinden. Begin maart werd de Levante-regio nogmaals opgeschrikt door een aantal botsingen tussen politie en gecollectiviseerde boeren. Leden van de IJzeren Colonne die de zijde van de boeren kozen of wilden bemiddelen, werden opgepakt dan wel beschoten. In diverse steden en dorpen waren er manifestaties, vonden pogingen tot opstand plaats, werden barricaden opgericht en oorlogsvoorbereidingen getroffen (zoals bijvoorbeeld in Alfafar,

Utiel, Liria, Játiva en met name in Gandía). Het Nationale Comité moest zich tot het uiterste inspannen om de opstand de kop in te drukken. José Pellicer had al eerder de aanwezigheid aan de kaak gesteld van grote hoeveelheden politietroepen, die zich in de achterhoede bevonden en zich bezighielden met het provoceren en bedreigen van revolutionaire boeren. Dit was niet het eerste, noch het laatste conflict dat plaatsvond. Kort daarvoor hadden er incidenten plaatsgehad in Cullera, Hellín, Tabernes Blanques en andere dorpen.

Het was het begin van de contrarevolutie op het platteland. De agrarische productie in de streek rond Valencia was cruciaal voor de Republiek en de regering stelde alles in het werk dat de collectieven die productie niet zouden controleren. Ieder voorwendsel werd aangegrepen om in te grijpen en het privé-eigendom weer in ere te herstellen: wat dat betreft zaten alle partijen op dezelfde lijn. Hoewel het niets had gedaan om het meedogenloze optreden te voorkomen, vond het Nationale Comité van de CNT het nodig om het gepleegde verzet af te keuren en dreigde ermee dat degenen die eenzijdig zouden besluiten over te gaan tot verdediging, uit de organisatie gezet zouden worden. Dit was nooit eerder vertoond, aangezien het Comité zich nooit eerder dergelijke taken had toegeëigend. De bureaucratisering van de libertaire organisaties consolideerde zich, hetgeen aangeduid werd met de 'comitécratie'. Later schaarde het Nationale Comité zich achter het regeringsdecreet ter ontwapening van de arbeiders.[14]

Op 12, 13, 15, 16 en 17 maart 1937 verscheen in het dagblad N*osotros* een serie indrukwekkende artikelen [15], ondertekend door 'een *incontrolado*' (oncontroleerbare), waarin nog één laatste maal een vurig betoog tegen de militarisering werd geformuleerd en de zelfkritiek ook niet geschuwd werd. Uiteindelijk besloot de Algemene Vergadering van de Colonne zich wegens uitzichtloosheid neer te leggen bij de militarisering. Een deel van de milieleden trok zich daarop om principiële redenen terug of werd wegens een te lage of te hoge leeftijd afgewezen. De weerstand was gebroken. Pellicer bleef en trad met een groot deel van de Colonne toe tot de 83^{e} Brigade.

Door de militarisering was de revolutie tot mislukken gedoemd omdat hierdoor een scheiding ontstond tussen de oorlog en de revolutie. De milities waren gebaseerd op de revolutionaire ideeën van de rebellerende arbeidersklasse. Daaruit was ook de sociale revolutie voortgekomen. Het bestaan van de revolutionaire milities schiep het machtsvacuüm waarin de sociale revolutie zich kon ontplooien. De inlijving van de IJzeren Colonne in het reguliere leger had tot gevolg dat deze onverzettelijke revolutionairen tot een speelbal van de communistische legerleiding werden en de betrokkenheid van de militieleden bij de voortzetting van de revolutie onmogelijk werd. Het lijkt wel alsof de krachten die op hen uitgeoefend waren om de antimilitaristische wroegingen te overwinnen, de voormalige militieleden blind hadden gemaakt voor wat er om hen heen gebeurde. Terwijl zij, verstoken van enige betrouwbare nieuwsvoorziening van de gelijkgeschakelde media, aan het front lagen, barstte er begin mei 1937 in Barcelona een volksopstand los, die uiting gaf aan het verzet tegen de steeds overheersender rol en het steeds openlijker agressieve optreden van de Spaanse Communistische Partij. Die opstand werd door politioneel en militair geweld en hernieuwde brandbluspolitiek van Garcia Oliver en Montseny tot zwijgen gebracht. Communistische troepen trokken door de achterhoede en ontbonden het overgrote deel van de gecollectiviseerde bedrijven en dorpen. Kritische anarchisten werden opgepakt of vermoord. De reformistische leiding binnen de CNT had, gebruikmakend van de passiviteit van een aanzienlijk deel van de achterban, de revolutie in de koelkast gezet. Direct nadat de militarisering voltooid was en er een begin was gemaakt met het oprollen van de gecollectiviseerde bedrijven, werd de CNT uit de regering gegooid. De communisten hadden dat deel van hun klus geklaard en dus konden de reformistische CNT'ers gaan. In juni en juli zou het laatste recalcitrante CNT-bolwerk in de provincie Aragón door de troepen van de communistische generaal Lister opgerold worden. De door de CNT geleide regioregering Raad van Aragón werd ontbonden en de landbouwcollectieven werden ontmanteld. Het was definitief gedaan met de revolutie in Spanje.

Voorbeeld van de lastercampagne

Dat de IJzeren Colonne vanwege haar radicaliteit het voortdurende slachtoffer was van lasterlijke berichtgeving in zowel de CNT-FAI pers als in die van de republikeinse media is na lezing van dit artikel wel duidelijk geworden. Een exemplarisch staaltje van dergelijke laster verscheen in 1937 van de hand van de volledig met de Spaanse Communistische Partij samenwerkende auteur Ernest Hemingway in een Nederlandse krant: '[…] realiseerde ik, hoe moeilijk het voor een leger is, om Teruel anders dan uit het Noord-Westen te nemen. De anarchistische troepen hebben de heuvels acht maanden lang bezet, maar ze hebben zoozeer de moeilijkheden, aan de situatie verbonden, gezien, dat ze ieder contact met den vijand hebben vermeden. Op veel plaatsen waren de oude linies, naar wij zagen, een tot drie kilometer, van die van den vijand verwijderd en het eenige contact met den vijand was van zeer vriendschappelijken aard. Zoo vertelde een officier in dezen sector, dat de anarchisten de nationalisten zelfs voor voetbalmatches plachten uit te noodigen. Voordat de IJzeren colonne werd ontwapend en van het front van Teruel verwijderd, ging de kolonne soms het weekend in Valencia doorbrengen, zoodat de linies vrijwel verlaten waren. Nu de IJzeren kolonne is ontwapend en een nieuw leger is gevormd, is dit alles veranderd en worden de troepen aangevoerd door een oudartillerieofficier, die een strenge discipline heeft ingesteld en alle regeeringslinies naar voren heeft geschoven. Gedurende het laatste offensief in Aragon is een divisie van dit leger 25 kilometer opgerukt over een frontbreedte van 39 km. waarbij zij belangrijke hoogten bezet hebben boven den hoofdweg Teruel-Calatayud.'

Uit: Ernest Hemingway. 'Bezoek aan het front bij Teruel', in het Haagse dagblad Het Vaderland, 27 september 1937.

Het einde

De 83e Brigade werd direct na de inlijving ondergebracht in een divisie die geleid werd door de communist Martínez Cartón en vervolgens in juli 1937 met spoed overgeplaatst werd naar de sector van Albarracín om troepen aldaar af te lossen die slag hadden geleverd. De aflossing vond onder volstrekt chaotische omstandigheden plaats, zonder wapens (de afgeloste bataljons hoorden die eigenlijk over te dragen, maar dat gebeurde niet altijd), tijdens een zware artillerie- en mitrailleurbeschieting. De aanvoerder van de Brigade, José Pellicer, raakte zwaargewond en moest geëvacueerd worden en er vielen veel doden. Enkele officieren, die tot de oprichters van de Colonne behoorden, deserteerden. Soldaten sloegen in het wilde weg op de vlucht. De wanorde werd gestopt door Francisco Mares, het militielid met het meeste aanzien onder de soldaten. Desondanks werd er door de legerleiding geprobeerd hem juridisch te vervolgen. Tegen een groep van meer dan 500 officieren en soldaten, die om overplaatsing hadden gevraagd, werd een onderzoek wegens desertie geopend. Het was overduidelijk dat de 83e Brigade als kanonnenvlees gebruikt was. Wat er nog van de 83e Brigade over was na de slag om Albarracín werd ontwapend om vervolgens over diverse Brigades verdeeld te worden.

José Pellicer werd, terwijl hij nog aan het herstellen was van zijn zware verwondingen, als gevolg van intriges van het Regionale Comité van de FAI, dat zwaar op de hand van de staat was, vervangen als commandant van de 83e Brigade. De anarchistische bureaucratie stelde orde op zaken in eigen huis. Zijn plaatsvervanger Mares werd niet geaccepteerd door de voormalige militieleden, tot dat duidelijk werd dat hij niets te maken had met de uitsluiting van Pellicer. Die gedeserteerde officieren, die tot de oprichters hadden behoord, werden door een militair tribunaal veroordeeld tot dertig jaar dwangarbeid en naar een strafbataljon overgebracht. Pellicer werd bij het verlaten van het ziekenhuis door de Militaire Inlichtingendienst SIM [16] opgepakt op basis van fantastische beschuldigingen: het bezit van geheime schatten, het beramen van een overval op een juwelier in Barcelona, hulp aan rechtse elementen. Hij werd van gevangenis naar gevangenis overgeplaatst tot oktober 1938, toen werd hij vrijgelaten en weer in het leger werd opgenomen en hij het bevel kreeg over een andere brigade. In de opeenvolgende maanden verwerd de 83e Gemengde Brigade tot een speelbal van de militaire strategie van de Russen: ze werd achtereenvolgens toegevoegd aan diverse verschillende divisies en legercorpsen. Na de slag om Teruel en de verdediging van Castellón was ze dermate gehavend dat ze niet echt herkenbaar meer was. De meerderheid van de oorspronkelijke leden waren verdwenen of gesneuveld. Van die grootse revolutionaire smeltkroes restte slechts nog as.[17]

Bij de val van de Republiek besloot Pellicer bij zijn kameraden te blijven en niet zoals het overgrote deel van de CNT-leiders het hazenpad te kiezen. Pellicer werd uiteraard opgepakt en tenslotte ter dood veroordeeld. Uiteindelijk werd hij in juni 1942, gelijk met zijn broer Pedro, gefusilleerd.

De boeken

Amorós schreef een boeiend boek, dat heel gedetailleerd het reilen en zeilen van de IJzeren Colonne reconstrueert. Doorspekt met citaten uit publicaties uit die tijd en gebaseerd op getuigenissen van diverse leden van de IJzeren Colonne, die de hele Franco-tijd overleefd hebben, schildert hij de teloorgang van de CNT en daarmee van de revolutie. Hierbij is Amorós heel wat minder diplomatiek dan Abel Paz, die in 1984 een boek publiceerde over de IJzeren Colonne. Waar Paz de CNT en FAI met fluwelen

handschoenen aanpakte en veel van het stuitende optreden van de leiders buiten beschouwing laat, legt Amorós alle machtsspelletjes feilloos bloot en laat tevens zien dat het radicale deel van de achterban van de CNT en de FAI zich, enkele uitzonderingen daar gelaten, erg passief opstelde en daardoor de revolutionaire verworvenheden niet wist veilig te stellen. Twee dingen moeten me wel van het hart over Amorós boek. Eigenlijk is het ondanks de titel meer een biografie van de IJzeren Colonne, dan van José Pellicer. Verspreid door het boek kom je wel het een en ander te weten over hem, maar van Pellicer als man van vlees en bloed krijg je niet zo echt een beeld. Alleen zijn politieke leven wordt belicht. Het tweede minpunt is dat er zo goed als niet ingegaan wordt op de rol van vrouwen in de Colonne. Kort wordt ergens een paar keer wat summiers gemeld over Pellicers vriendin, die de leiding had over het militieziekenhuis in de plaats Segorbe, maar dat ontstijgt het niveau van 'de partner van' niet echt. Elders in zijn boek wordt verslag gedaan van een Algemene Vergadering waar een reformistische CNT'er voorstelt dat de vrouwen niet langer meer deel mogen uitmaken van de Colonne, hetgeen zo goed als unaniem van de hand werd gewezen, aangezien men zeer tevreden was over het optreden van de vrouwen die aan het front verkeerden. Maar welke rol zij daar dan speelden, wordt niet duidelijk. Hoewel Amorós' boek goed leesbaar is, is – om het geheel in een groter kader te kunnen plaatsen – enige voorkennis over de decennialang voortslepende richtingenstrijd binnen de CNT wel aanbevolen.[18] Voor degenen die dit boek gaan lezen is het nog aan te bevelen om de lijst met errata die de dochter van José Pellicer heeft gemaakt, naast het boek te leggen.[19]

De laatste jaren verscheen er meer over de IJzeren Colonne. Nestor Romero's boek *Los Incontrolados* is zeer rommelig van opzet en eigenlijk het enige wat zijn boek de moeite waard maakt, zijn de opgetekende getuigenissen uit de mond van met name het voormalige Colonne-lid 'Ana' en in mindere mate van Elias Manzanera. Kate Sharpley Library bracht een brochure uit, getiteld *The Iron Column: Testament of a revolutionary*, met een vertaling van herinneringen van deze zelfde Elías Manzanera aan zijn Colonne-tijd. Het probleem met zijn tekst, die oorspronkelijk in 1980 in Spanje als reisverslag in brochurevorm verscheen, is dat hij de geschiedenis van de IJzeren Colonne mooier probeert te maken, of beter gezegd zelfs deels van zijn revolutionaire lading ontdoet. Hij ontkent bijvoorbeeld dat er centuria van het front naar de achterhoede getrokken zouden zijn, waar dat toch echt wel gebeurd is. Er werden zelfs uitgebreide manifesten door de IJzeren Colonne aan gewijd. Manzaneras taalgebruik is erg gezwollen, wat nogal overdreven overkomt en op den duur mateloos irriteert. Als hij zich zelf beschrijft, wordt het bijna op het pijnlijke af, dermate zelfingenomen is hij. Daar komen nog macho-uitspraken bij die het geheel tamelijk onverteerbaar maken. Op bladzijde 20 produceert hij nog een fraai stukje visserslatijn: 'Veel van de Moorse gevangenen werden aangetroffen in het bezit van afgehakte hoofden, die ze in hun knapzakken bij zich droegen tot dat ze een moment rust hadden om de gouden tanden eruit te trekken. Deze gedegenereerde wilden uit Afrikaanse streken, hadden carte blanche om te moorden en te stelen zoals ze wilden'. Genoeg over deze tekst. De tentoongespreide directheid en bescheidenheid die in het *Protest tegen de kapitulaties van 1937 door een 'incontrolado' van de IJzeren Kolonne*[20] staat in schril contrast met de borstklopperij en overdrijvingen van Manzanera.

Het volgende boek waar ik aandacht aan wil besteden is *Una miliciana en la Columna de Hierro; María 'La Jabalina'* (Een militievrouw in de IJzeren Colonne; Maria 'de Jabalina'). De auteur, Manuel Girona Rubio, is in de geschiedenis van María Pérez Lacruz gedoken, een uit de stad Sagunto afkomstige vrouw die op 19-jarige leeftijd toetrad tot de IJzeren Colonne. María Perez werd na Franco's overwinning opgepakt, nadat ze was aangegeven door een inwoner van haar woonplaats, tevens ex-lid van de IJzeren Colonne, die – ongetwijfeld na zware mishandelingen – een enorme reeks beschuldigingen tegen haar uitte. Deze aangever, aangeduid als 'el Rebollo' (de Bergeik), werd nog voor María geëxecuteerd. Dit boek lijdt in hogere mate aan het zelfde euvel als Amorós boek. Over haar woonplaats Sagunto in oorlogstijd kom je wel het een en ander te weten, maar over de hoofdpersoon eigenlijk bedroevend weinig. Het is zelfs onduidelijk wat ze in de IJzeren Colonne gedaan heeft. Ze is op 23 augustus het ziekenhuis van Valencia

binnengebracht nadat ze zwaargewond was geraakt door een schot door haar dijbeen bij Puerto Escandón. Daar had de dag ervoor een offensief tegen de fascistische stellingen plaatsgevonden. Voor de hand liggend is dus dat ze tijdens die bestorming gewond is geraakt. Nadat María Pérez vier maanden later pas uit het ziekenhuis werd ontslagen, keerde ze niet meer terug naar het front. De auteur stelt, zich beroepend op het naoorlogse verhoor van María Pérez, dat ze verpleegster was. Dat is natuurlijk een beetje schamele bewijsvoering. María Pérez kan dat verklaard hebben uit lijfsbehoud. De kans op een zware straf was uiteraard nog veel groter als ze had bekend dat ze militielid was geweest. Maar goed, de auteur kiest voor de makkelijke weg en dat heeft misschien ook wel een reden. De bedoeling van hem is om haar 'onschuld' aan te tonen, om te bewijzen dat haar terdoodveroordeling niet rechtsgeldig was aangezien ze 'slechts' een verpleegster was. Overigens ontzenuwt hij wel alle overige valse beschuldigingen die uiteindelijk tot haar terdoodveroordeling leidden. Evenmin wordt uit dit boek duidelijk wat de revolutie in Sagunto en omgeving nu eigenlijk inhield. Blijkbaar interesseert dat de auteur, de sociaal-democratische ex-burgemeester van Sagunto, ook niet. Over de uitvoering die werd gegeven aan de revolutie in de provincie Valencia lees je wel het een en ander bij Amorós, maar de geïnteresseerde zal vooral te rade moeten gaan bij andere auteurs.[21] Op 23 April 1939 werd María Pérez opgeroepen voor verhoor en legde een eerste verklaring af waarin ook belastende dingen voor kameraden werden opgenomen. Later trok ze haar verklaring in en verklaarde ze dat ze die verklaring had ondertekend zonder haar gelezen te hebben. We mogen aannemen dat ze mishandeld is, zoals destijds gebruikelijk was. Tijdens het gerechtelijk vooronderzoek tegen haar passeren diverse verklaringen van burgers de revue. Bijna allen beweren dingen over haar 'van horen zeggen'. Op 8 augustus 1942, twee maanden na de gebroeders Pellicer, wordt María geëxecuteerd op dezelfde plek.

Op deze plek wil ik kort nog even wijzen op het in het Catalaans verschenen boek *De milicians a soldats*. Dat beschrijft in vogelvlucht de diverse Colonnes die er in de provincie rond Valencia geopereerd hebben. Daarbij komt ook de IJzeren Colonne ter sprake. Wat dit boek vermeldenswaard maakt, is dat het diverse fraaie citaten uit de Colonne-krant *Linea de Fuego* reproduceert, die een duidelijk beeld geven van de radicale positie van de IJzeren Colonne. Tevens wordt uitgebreid uit de doeken gedaan hoe het debat over de militarisering in de streek rond Valencia verliep. Wat echter aanvullend is, is dat er beknopt wat over de rol van vrouwen wordt geschreven. Het blijkt dat afhankelijk van de eenheid tussen de drie en zeven procent van de militieleden vrouwen waren. Een klein deel daarvan werkte als verpleegster, maar het overgrote deel als militievrouw aan het front. Blijkbaar was ook een geregeld terugkerend thema het 'immorele gedrag' van de militievrouwen. Bijna altijd gaat het in deze gevallen om mannen wier vriendin er een punt achter heeft gezet en een ander heeft gevonden. Een ex-militielid meldt daarover: '*De vrouwen doorbraken zeer zware ketenen. Zij die zin hadden om met een man naar bed te gaan, deden dat. Dat is geen hoererij, dat is zelfbevrijding*!' Ook een deel van de anarchistische mannen was klaarblijkelijk nog niet bevrijd van zijn macho-opstelling. In welke mate de vrouwen zich verder nog bevrijdden, wordt helaas ook niet uit dit relaas duidelijk. Wie meer algemene informatie zoekt over de vrouwen in de milities en in het algemeen gedurende de Spaanse Burgeroorlog, kan terecht bij Mary Nash, *Defying male civilization* (Arden Press, 1995).

Ter afsluiting dient nog vermeld te worden dat de 'eer' voor de herontdekking van de IJzeren Colonne toekomt aan de historicus Burnett Bolloten. Hij publiceerde in 1961 *The Grand Camouflage*, wat het fundament zou zijn voor twee later steeds verder uitgebreide studies. De laatste versie verscheen postuum in 1991 onder de titel *The Spanish Civil War: Revolution and Counterrevolution*. In dit doorwrochte standaardwerk over de Spaanse burgeroorlog en revolutie weidde Bolloten twee hoofdstukken aan de IJzeren Colonne en de militarisering. Uitgebreid gaat hij in op diverse aspecten van de geschiedenis van de IJzeren Colonne en drukt ook een aanzienlijk deel van de zogenaamde *incontrolado*-tekst af. Bolloten is erg kritisch met betrekking tot de opname van bevrijde gevangenen in de Colonne. Daar waar Bolloten in zijn hele boek erg zorgvuldig en afgewogen is met zijn bronnengebruik, en alles drie keer controleerde met andere bronnen alvorens het op te nemen, leunt hij voor dit deel zo goed als uitsluitend op bronnen die tot de CNT-bureaucratie behoren, dan wel uit communistische, c.q. regeringskringen stammen. Deze personen hadden er allemaal belang bij om een sterk gekleurde versie van de geschiedenis te presenteren. Het blijft gissen of Bolloten niet over ander materiaal beschikte.

* *Dit artikel verscheen eerder in* De AS 173/174 (*mei* 2011).

Noten:

1 Niet te verwarren met de gelijknamige FAI-groep waar o.a. Buenaventura Durruti, Francisco Ascaso en Juan Garcia Oliver deel van uit maakten.
2 De scheuring die in 1932 optrad tussen radicalen en gematigden binnen de CNT. Een aantal gematigden, aangeduid als *treintistas*, met hun aanhang (zo'n 70000 leden) traden uit en een deel daarvan richtte de Federación Sindicalista Libertaria (Anarchistische Vakbondsfederatie) op, een ander deel vormde de Partido Sindicalista (Syndicalistische Partij). Er kwam pas bij het CNT congres van mei 1936 in Zaragoza een einde aan de scheuring. De FSL ging toen weer op in de CNT. Daarmee waren weer alle syndicalistische reformisten vol aan boord gehaald. De Syndicalistische Partij zou niet terugkeren in de schoot van de CNT. Zie o.a. Rinze Lenstra, *Anarchisme en syndicalisme in Spanje* (Aspekt, Soesterberg, 2007) 368-378, 424-429.
3 Eenheid van honderd militieleden.
4 Verslag van het Oorlogscomité, opgesteld voor een vergadering van afgevaardigden van de centuria en afgedrukt in *Línea de Fuego* van 30 januari 1937 en de *Nosotros* van 19 februari 1937. [5] Zie Miguel Amorós, *José Pellicer; El anarquista íntegro* (Uitgeverij Virus, Barcelona, 2009) 181, 206.
5 Zie Miguel Amorós, José Pellicer; El anarquista íntegro, Uitgeverij Virus, Barcelona, 2009, pag. 181, &206.
6 Manifest van de IJzeren Colonne, 'Aan de arbeiders, aan de revolutionairen, aan de anarchisten', 1-10-1936.
7 Francisco Cueva, 'Cuidado en la retaguardia' (Opgepast in de achterhoede), *Fragua Social*, 11-10-1936.
8 'La CNT gubernamental', *Linea de Fuego*, 4-11-1936.
9 *Bandera Roja*, 22-12-1936.
10 Zie voor het complete verslag getiteld Acta del Pleno de Columnas Confederales y anarquistas: www.fondation-besnard.org/article.php3?id _ article=428, tevens in Franse vertaling opgenomen in Los Incontrolados van Nestor Romero.
11 Een aanzienlijk deel van de leden van Durruti Colonne weigerde zich te militariseren en reisde af naar Barcelona. Een deel van hen vormden daar de groepering Amigos de Durruti (Vrienden van Durruti) die begin mei 1937 een radicale rol zouden spelen tijdens de zogenaamde Meidagen, waarna de communisten het definitief voor het zeggen kregen in Barcelona. Zie o.a. Miguel Amorós, *La revolución traicionada: La verdadera historia de Balius y Los Amigos de Durruti* (Virus, Barcelona, 2003); The Friends of Durruti Group, *Towards a fresh revolution* (Drowned Art publications, z.p., 1985); Frank Mintz en Miguel Peciña, *Los Amigos de Durruti, los trotsquistas y los sucesos de mayo* (Camp Abierto Ediciones, Madrid, 1978)
12 Zie noot 2.
13 De bovenstaande drie citaten komen uit *Acta del Pleno de Columnas Confederales y anarquistas*, zie noot 8.
14 De twee voorafgaande alinea's zijn ontleend aan Miguel Amorós, *¿Atemperarse o morir?*, geschreven als voorwoord bij de Italiaanse 2e druk van *Un 'incontrolado' della Colonna di Ferro: Davanti ai libertari del presente e del futuro sulle capitolazioni del 1937* (Nautilus, Torino, 2006).
15 *Protest tegen de kapitulaties van 1937 door een 'incontrolado' van de IJzeren Kolonne*, voor het eerst in het Nederlands verschenen als bijlage bij het Haagse tijdschrift *De Zwarte*, nummer 80 (12 juni 1987). In 1999 integraal herdrukt onder dezelfde titel door Uitgeverij De Dolle Hond en in 1993 door Uitgeverij Iris uitgebracht, met een inleiding van Rudolf de Jong, onder de titel *Een keerpunt in de Spaanse Burgeroorlog; anoniem protest*.
16 Servicio de Información Militar (Militaire Inlichtingendienst) op 15 augustus 1937 opgericht door de sociaal-democratische minister van Defensie Indalecio Prieto. Belast met spionage en contraspionage. Werkte nauw samen met de steeds openlijker in Spanje opererende Russische geheime dienst GPOE. Beschikte al vrij snel over ruim 6000 agenten, eigen gevangenissen en concentratiekampen. Ook anarchisten werden in grote getale het slachtoffer van deze dienst. Zie onder andere De AS nr. 150, Stalin in Spanje, (zomer 2005).
17 Het stuk over het lot van de Colonne na de militarisering is overgenomen van Miguel Amorós, *¿Atemperarse o morir?* (zie noot 12).
18 Voor deze achtergrondkennis verwijs ik naar: Gerald Brenan, *The Spanish labyrinth* (Cambridge University Press, 1990); Rinze Lenstra, *Anarchisme en syndicalisme in Spanje* 1868-1939 (Uitgeverij Aspekt, 2007).
19 Die errata zijn te vinden op: http://memoria-anarcosindicalista.blogspot.com/2010/02/matizaciones-sobre-libro-nosotros-de.html.
20 Zie noot 15.
21 Frank Mintz, *Autogestión y anarcosindicalismo en la España revolucionaria* (Traficantes de Sueños, 2006); Pelai Pagès i Blanch, *La guerra civil als països Catalans* (1936-1939) (PUV, 2007); Gaston Leval, *Collectives in the Spanish revolution* (Freedom Press, 1975); Sam Dolgoff, *The anarchist collectives, Workers' self-management in the Spanish Revolution* 1936-1939 (Free Life editions, 1974).

Gebruikte literatuur:

- Miguel Amorós, *José Pellicer; El anarquista íntegro* (Uitgeverij Virus, Barcelona, 2009).
- Burnett Bolloten, *The Spanish Civil War: Revolution and Counterrevolution* (University of North Carolina Press, Chapel Hill, 1991).
- Abel Paz, *Crónica de la Columna de Hierro* (Uitgeverij Virus, Barcelona, 2001).
- *Protest tegen de kapitulaties van 1937 door een 'incontrolado' van de IJzeren Kolonne* (Uitgeverij De Dolle Hond, 1999). Dit werk werd in 1993 door Uitgeverij Iris uitgebracht, met een inleiding van Rudolf de Jong, onder de titel *Een keerpunt in de Spaanse Burgeroorlog; anoniem protest*.
- Elías Manzanera, *The Iron Column: Testament of a revolutionary* (Kate Sharpley Library, Londen, 2006).
- Nestor Romero, *Los Incontrolados; Chronique de la Colonne de Fer, Espagne 1936-1937* (Acratie, La Bussière, 1997).
- Manuel Girona Rubio, *Una miliciana en la Columna de Hierro; María 'La Jabalina'* (Publicacions de la Universitat de València, Valencia, 2007).

Voor degenen die nog meer willen weten over de milities en de militarisering, lees:

- Juan J. Alcalde, *Milicias y unidades armadas anarquistas y anarcosindicalistas en la Guerra Civil española* 1936-1939. Dit is een lijvige knipselkrant met deels door de auteur verzamelde gegevens en anderzijds diverse van het internet afgeplukte artikelen van andere auteurs over het onderwerp. Nadruk ligt hierbij wel op de oorlogsgeschiedenis. Gratis te downloaden via: http://www.ateneuenciclopedicpopular.org/spip.php?article147.
- Eladi Mainar Cabanes, *De milicians a soldats: Les columnes valencianes en la Guerra Civil espanyola* (1936-1937) (Universitat de València, Valencia, 1998). Dit boek is in het Catalaans.

Arriaga Bilbao, 21 maart 2011

Op weg naar de revolutie
stopten we even bij IKEA
om spatels, orchideeën en wilde zalm te kopen

Kinderen zaten tot hun knieën in reusachtige
bosbessen te spelen
terwijl wij heel zachtjes over vrije liefde
begonnen te praten en koffie dronken

Op weg naar de revolutie
hoefden we alleen nog naar huis te gaan
om mijn baard en jouw bikinilijn te knippen
voor wanneer we in de gevangenis of het
ziekenhuis zouden belanden

We moesten de banden van onze fietsen oppompen
en de buurt vragen kangoeroe te spelen

Op weg naar de revolutie
waren de mensen op de straten in gedachten
zij wachten in trouwkostuum
op het groene mannetje

En ik zag Hartenvrouw
en een meisje met een hartvormige lolly
zo groot als haar eigen hart

Toen we bij de revolutie aankwamen
waren er zoveel mensen dat we die niet konden vinden
die waren de straat opgegaan omdat ze niet wisten
hoe ze die revolutie moesten maken

Ik kwam een oude revolutionair tegen
hij zei me nog één glaasje bier
en dan zou volgens hem de revolutie beginnen
en dan had hij daar minder werk aan

Ik kwam in een woud van papieren ideeën terecht
vaandels van leuzen die in openstaande geesten wapperden

Een vriend die zijn eerste kind verwacht
dacht dat ze daarvan een nieuwe
politieke partij moesten maken

Maar ik wist niet hoe je een woud
in een kast vol archieven kon krijgen

Iedereen leek gretig naar de revolutie te zoeken
tussen de jongleur met vuur en de wankele koorddanser
boven de wolken of onder de straatstenen

Als je de revolutie tegenkomt
zeg het me dan

Revoltes in Noord-Afrika en het Midden-Oosten: een overzicht

In een reeks landen, van Mauritanië in het westen tot Iran in het oosten, vonden de afgelopen maanden demonstraties tegen de regeringen plaats. In vrijwel heel Noord-Afrika en het Midden-Oosten, en ook daarbuiten, weerklonk op straten en pleinen een roep om vrijheid, een protest tegen armoede, werkloosheid, corruptie en onderdrukking. In een paar landen leidden de protesten tot de val van dictators, in enkele andere landen zou de val van machthebbers wel eens aanstaande kunnen zijn. In andere landen handhaaft het bewind zich met harde repressie, soms gecombineerd met beperkte concessies. En in één land, Libië, is de opstand ontaard in een burgeroorlog met een Westerse interventie die de revolutionaire dynamiek helpt te ontregelen en afhankelijk te maken van Westerse belangen. Hierbij een overzicht van wat langzamerhand een revolutionaire golf genoemd kan worden.

DOOR PETER STORM

Tunesië: het begin

Het eerste land waar de opstandigheid nadrukkelijk toesloeg, was Tunesië. Daar zat een pro-Westerse dictator, Ben Ali, die al sinds 1987 de macht had. Zijn veiligheidsdienst smoorde de oppositie, zijn familieleden verrijkten zich ondertussen op grote schaal. De economie, onder zijn voorganger Bourguiba voornamelijk staatsgeleid, was in latere jaren steeds meer in neoliberale richting omgebogen. Investeringen, in textiel en toerisme, gingen voornamelijk naar de hoofdstad Tunis en naar de noordelijke kuststreken; het binnenland en het zuiden werden verwaarloosd. Intussen leidden universiteiten en hogescholen wel grote aantallen mensen op, die vervolgens heel vaak geen banen vonden die enigszins bij de opleidingen pasten, hetgeen tot teleurgestelde ambities en hoop leidde. Er was af en toe verzet, dat hardhandig werd neergeslagen.

De Tunesische opstand begon als werklozenprotest. Een werkloze hoogopgeleide man van 26 jaar, Mohamed Bouazizi, probeerde op 17 december in Sidi Bouzid met zijn kraam met fruit en groente de kost te verdienen. Autoriteiten werkten hem tegen, een functionaris sloeg hem. Uit protest, uit wanhoop en vernedering stak hij zichzelf in brand. Begin januari overleed hij. Direct na zijn aangrijpende protest gingen jonge mensen de straat op. Politie probeerde de protesten neer te slaan, maar die verspreidden zich in de laatste dagen van 2010 van stad naar stad. Eerst was de opstand nog regionaal van karakter, en concentreerden de demonstraties en rellen zich in plaatsen in het binnenland. In januari echter breidde de opstandigheid zich naar steeds meer plaatsen uit, ook naar de hoofdstad Tunis. De woede over jeugdwerkloosheid had zich intussen verbonden met woede vanwege de algemene onvrijheid en de armoede. Tunesië kwam in de greep van een volksopstand die de val van het regime eiste.

De uitbreiding van de protesten ontmoette bittere en bloedige weerstand van het bewind. Het dodental liep snel op. Activisten

wisten via internet het nieuws van protest en repressie naar buiten te brengen; pogingen om de opstand te isoleren mislukten daardoor. Advocaten protesteerden en staakten, kunstenaars kwamen in actie. Heel belangrijk: plaatselijke vakbonden raakten bij het protest betrokken en begonnen als doorgeefluik ervan te functioneren. Dat was opmerkelijk, want de landelijke vakbondsfederatie UGTT was nauw verbonden aan het bewind en kwam veelal niet voor arbeidersrechten op. Maar plaatselijke afdelingen ervan stonden dichter bij de arbeiders; die oefenden grote druk uit, en brachten vakbondsafdelingen ertoe zich meer als strijdorganisatie op te stellen. In januari vonden op diverse plaatsen al stakingsacties plaats, in de plaats Sfax op 9 januari zelfs een algemene staking.

Ben Ali schold de demonstranten enerzijds uit voor extremisten en dergelijke; anderzijds begon hij concessies te doen, banen te beloven, aan te kondigen dat hij bij volgende verkiezingen geen kandidaat meer zou staan. In de tweede week stuurde hij het leger de straat op. Maar toen was het voor hem al vrijwel voorbij. Op 14 januari hield de vakbondsfederatie een algemene staking van twee uur, terwijl een mensenmenigte zich verzamelde in de binnenstad van Tunis. Diezelfde avond verdween Ben Ali uit het presidentiële paleis en ging in ballingschap in Saoedi-Arabië. De volksopstand had de dictator verdreven.

Maar daarmee was het bewind nog niet weg. De militaire top had kennelijk de dictator laten vallen omdat diens positie onhoudbaar werd. Maar de nieuwe regering zat vol met bondgenoten van Ben Ali, figuren van het oude bewind, leden van de staatspartij RCD. De weken erop waren er dan ook nieuwe straatprotesten, waardoor steeds meer met de RCD verbonden ministers het veld ruimden. De vakfederatie UGTT hield druk op de ketel. In Tunis en andere steden bleef de druk van de straat hoog. En die druk had resultaten. Inmiddels is de staatspartij bezig ontbonden te worden, is de veiligheidsdienst gesloten, en zijn er verkiezingen in aantocht. De revolutie is daarmee bepaald niet af. Maar de aanhoudende beweging op straat, en in bedrijven en instellingen, heeft er tot nu toe voor gezorgd dat een terugkeer van het oude bewind geblokkeerd is, en nieuwe regeerders maar beperkte speelruimte hebben om iets dat teveel lijkt op de oude autoritaire orde onverkort te herstellen. De revolutie is daarmee veel méér dan een machtswisseling aan de top.

De opstand in Tunesië werd elders in de regio met grote aandacht gevolgd. Machthebbers werden nerveus: was hun orde wel veilig? Onder de bevolking groeide hoop, vermengd met ongeloof: het kon toch niet waar zijn, zou het dat toch mogelijk zijn van de dictator af te komen? In de weken na Ben Ali's val vonden in meerdere landen zelfverbrandingen plaats. In Jordanië demonstreerden mensen voor hervormingen, op de dag dat Ben Ali viel.

En dan Egypte...

De grote volgende klap viel echter in Egypte. Daar begon op 25 januari, voorbereid met een Facebook-oproep en het uitdelen van grote aantallen pamfletten, een reeks demonstraties die via volksopstand en stakingen uitgroeiden tot de Egyptische revolutie. Die revolutie had een lange aanloop. Sinds 1952 regeerde in Egypte een militair bewind, eerst onder Nasser, vanaf 1970 onder Sadat, en vanaf 1981 onder Moebarak. Tot aan 1972 voerde dit bewind een relatief onafhankelijke, veelal wel door de Sovjetunie gesteunde, koers en kwam het herhaaldelijk in botsing met Westerse belangen, met name rond het Suezkanaal en steun aan Israël. Sadat gooide de koers om, verving de Russische steun door Amerikaanse, viel Israël in 1973 aan om duidelijk te maken dat het in Israëls veiligheidsbelang was om een akkoord met Egypte te sluiten. Dat kwam er in 1979, waarmee Egypte deel werd van de Amerikaanse veiligheidsarchitectuur in de regio.

Parallel met de pro-Westerse koerswijziging volgde een economische draai, de Intifah (opening) genoemd. Onder Nasser werd de economie vooral via staatsinvesteringen en staatsbedrijven

ontwikkeld, analoog aan de bureaucratische economieën van bijvoorbeeld de Sovjetunie en China. Er kwamen beperkte verbeteringen voor arbeiders en boeren, maar eigen initiatief vanuit die bevolkingsgroepen werd niet op prijs gesteld en hard onderdrukt. Een dictatoriaal staatskapitalisme met een beperkte en autoritaire verzorgingsstaat, dat was Egypte onder Nasser. Onder Sadat en Moebarak werden particuliere investeringen echter weer aangemoedigd, onder Moebarak kwam een grote golf privatiseringen op gang. De armoede en de sociale ongelijkheid groeide, corruptie was wijdverbreid, protest werd bemoeilijkt door immense repressie met een gigantisch politieapparaat. De militaire top werd te vriend gehouden door het de ruimte te bieden grootschalig in zaken te gaan. Rond Moebarak en vooral zijn zoon Gamal groeide een groep steenrijke zakenlieden, die hun belangen behartigden via de staatspartij NDP. Verkiezingen verliepen standaard frauduleus, met intimidatie en geweld en uitsluiting van oppositiekandidaten. Er was een beperkte speelruimte voor half-legale oppositie, met name van de Moslim Broederschap en enkele liberale en nationalistische partijtjes. De geschetste autoritaire trukendoos zorgde ervoor dat die geen werkelijke macht konden verwerven. Bij de laatste schijnverkiezingen, eind 2010, verdwenen zelfs de flinke handvol aan de Broederschap verbonden parlementsleden uit het parlement.

De massa's in beweging

Intussen ontwikkelden zich in de schaduw van de onderdrukking allerlei oppositiegroepen en netwerken. De aanleidingen waren heel divers. Rond 2000, met het uitbreken van een opstand van Palestijnen tegen Israëlische bezetting, kwam er in Egypte een solidariteitsbeweging op. Die organiseerde demonstraties. Dat protest richtte zich impliciet ook tegen Moebarak, vanwege het vredesverdrag dat zijn bewind met Israël overeind hield. Zonder meer neerslaan van pro-Palestijnse revoltes in Noord-Afrika en het Midden-Oosten was echter onvoordelig voor het bewind, want zoals elk Arabisch regime profileerde ook Moebarak zich tegelijkertijd graag als vriend van het Palestijns-Arabische broedervolk. Dat gaf solidariteitsactivisten met de Palestijnen even speelruimte. Toen de demonstraties groter werden, en zich nadrukkelijker tegen het bewind richtten, volgde alsnog onderdrukking. Maar er was een traditie van straatprotest, een begin van oppositionele netwerken, gevestigd. In 2003 waren er soortgelijke protesten tegen de Brits-Amerikaanse aanvalsoorlog op Irak. Weer grote demonstraties, en wederom politiegeweld tegen demonstranten. Toen al was het Tahrir-plein 'the place to be'. De jaren erop kwam een beweging van jonge activisten van zeer diverse politieke achtergrond – nationalisten, liberalen, socialisten – op: Kifaya (Genoeg!) Die hield acties voor meer democratie en meer vrijheid. Keer op keer waren er kleine demonstraties van tientallen, soms honderden mensen, keer op keer omgeven door grote aantallen agenten die optochten voorkwamen, mensen intimideerden en arresteerden. Het was op zich niet genoeg om het bewind te doen wankelen. Maar de totale greep van het bewind werd wel ondermijnd doordat dit soort acties maar bléven plaatsvinden. Kifaya zakte na verloop van tijd weliswaar in, maar andere netwerken namen de plek ervan in, en het protest bleef steeds weer opduiken.

Veel zwaardere druk op het bewind, en op de verhoudingen waar het bewind op leunde en uitdrukking aan gaf, kwam echter uit een andere hoek. Vanaf 2006 kwamen arbeiders in grote aantallen in actie, voor loonsverhoging en betere arbeidsvoorwaarden. Ze vonden daarbij de officiële vakbonden – gebonden aan het bewind – tegenover zich, net als de oproerpolitie, de veiligheidsdienst en dergelijke. Ze moesten dus bouwen op eigen kracht, en dat deden ze. Mahalla, waar een grote textielfabriek stond, werd bij herhaling de plaats waar arbeiders staakten en sit-ins hielden. In april 2008 vond daar een echte arbeidersopstand plaats, die met dodelijk geweld werd neergeslagen. Jonge radicale democratische actievoerders probeerden via het toen nog erg nieuwe Facebook een algemene staking uit solidariteit te organiseren. Dat flopte vrijwel volledig, omdat er buiten internet om nog veel te weinig connecties met arbeiders waren gelegd. Maar een begin van verbinding tussen democratische oppositie en arbeidersprotest was gelegd. De groep achter deze Facebook-oproep noemde zich de 6 April Beweging, naar de datum van die arbeidersopstand in Mahalla. De jaren tussen die opstand en het uitbreken van de revolutie zagen meer stakingen, en er werden ook enkele onafhankelijke vakbonden gevormd – onder meer van belastinginspecteurs!

In 2010 vonden drie achteraf zeer belangrijke ontwikkelingen plaats. Er was de politiemoord op Khaled Said in juni 2010. Via een veelbezochte, naar hem genoemde Facebook-pagina ontstond er veel aandacht voor marteling en politiegeweld in Egypte. Tegen het eind van dat jaar hield het bewind ook weer verkiezingen, die nog wat botter en lomper verliepen dan gebruikelijk. Het bewind deed amper nog een poging om de democratische schijn hoog te houden; elk idee dat via beperkte electorale stappen Egypte een betere kant zou kunnen opgaan, kreeg een nieuwe knauw. De derde gebeurtenis was een uitbraak van geweld van de staat tegen koptische christenen. Die vormen een gediscrimineerde minderheid van aanzienlijke omvang. Zo betoogden kopten in november 2010 tegen de weigering van toestemming om een nieuwe kerk te bouwen. Dat leidde tot straatgevechten met politie, en tot een dode. Op 1 januari vond een aanslag op een koptische kathedraal in Alexandrië plaats, met 21 doden als gevolg. De reactie onder moslims was opmerkelijk: in grote getale hielpen zij de koptische kerstviering op 7 januari te beschermen door zich als menselijke schilden op te werpen tegen mogelijke nieuwe aanslagen. Zo werd in de praktijk eenheid gesmeed tussen mensen van verschillende bevolkingsgroepen tegen het bewind. Dat was niet blij, en arresteerde activisten die zich voor dit soort solidariteit inzetten.

De opstand

Over het vervolg ben ik vrij kort, het staat velen op de netvliezen gegrift. Op 25 januari, tot actiedag uitgeroepen via een Facebook-oproep, begonnen grootschalige straatprotesten. De eerste uren wachtte de oproerpolitie nog af. Toen echter steeds meer mensen aan het demonstreren gingen, viel de politie aan. Maar toen was het eigenlijk al te laat, het kritieke punt was gepasseerd. De dagen erop groeiden de protesten aan, de Moslim Broederschap – aanvankelijk afzijdig – riep haar aanhang op om mee te doen. Op vrijdag was de politie feitelijk uit de binnenstad verdreven, en keerde in andere wijken terug, vermomd als plunderaars. Het leger werd de straat op gestuurd maar deed niet veel meer dan zich demonstratief vertonen, hoopvol toegejuicht door demonstranten die er een bescherming tegen de politie in zagen. De dagen daarop groeide het protest uit tot een miljoenenbijeenkomst op en rond het Tahrir-plein op 1 februari. Dat plein groeide uit tot bolwerk van de opstand en was de plaats waar mensen een soort vrije, zelfgeorganiseerde zone hadden ingericht. Mensen regelden de voedselvoorziening, bewaking, het schoonhouden van het plein om de hygiëne te bewaren. Mensen begonnen hun eigen levens gezamenlijk vorm te geven. Dat ging impliciet veel verder dan de geëiste democratische veranderingen, gekozen regering, opheffing van censuur en noodtoestand, einde van de politiewillekeur en dergelijke. Dat ging in de richting van zelfbestuur, ene veel verdergaande verandering dan enkel een meer democratisch staatsbestuur.

De twee dagen erop waren de dagen van de 'Moebarak-aanhangers', veelal veiligheidstroepen, die met stenen, stokken en zwaarden, met paarden en kamelen en uiteindelijk met scherpschutters het plein probeerden te heroveren. De verdedigers hielden echter stand. Na de charges van oproerpolitie had nu ook het knokploeggeweld van het bewind gefaald. Het leger probeerde de dagen daarop de demonstraties in te dammen, maar na een korte dip groeiden de aantallen weer. En vanaf 7 februari kwamen op steeds meer plaatsen stakingen op gang, die de druk verder opvoerden. Moebarak poogde op 10 februari nog met een toespraak tijd te rekken. Daarover werden zoveel mensen echter zo boos dat de 24 uur erop de demonstraties opnieuw aanzwollen tot gigantische mensenzeeën. Betogers trokken op naar de TV-studio en het presidentieel paleis. Soldaten stonden erbij en keken erna. Diezelfde dag verscheen een asgrauwe vicepresident Suleiman op het toneel voor een aankondiging: De militaire top had Moebarak laten vallen, kennelijk om nóg heviger volksverzet vóór te zijn. Moebarak was afgetreden, het volksopstand had een hoofddoel bereikt.

Maar net als in Tunesië was dit slechts een begin. Na Moebarak waren nu de kleine Moebarakjes – zijn aanhangers op allerlei leidende posities in instituties en bedrijven, in de opera, in gouverneurspositities, in bedrijfsdirecties – aan de beurt. Staking na staking, sit-in na sit-in, demonstratie na demonstratie, vond plaats in allerlei plaatsen. Er kwam een golf van studentenacties op. Er was zelfs protest binnen de Moslim Broederschap, van mensen die daarbinnen een meer moderne aanpak bepleitten. Vrouwen eisten aandacht op middels een demonstratie tegen ongewenste intimiteiten en erger – een demonstratie die niet erg groot was, en door tegenbetogers grof werd aangevallen. Intussen riepen de nieuwe machthebbers – een militaire raad, met de minister van Defensie aan het hoofd – op tot herstel van hun orde. Ze probeerden stakingen en dergelijke te verbieden. Het hielp allemaal niets, de revolutie ging door.

Demonstranten vielen in maart bijvoorbeeld kantoren van de veiligheidsdienst aan. Die is inmiddels op non-actief gezet, net als trouwens in Tunesië. Natuurlijk zal de realiteit achter de schermen anders zijn; veiligheidsdiensten verdwijnen niet spoorloos. En het zijn nu ook militairen die zich schuldig maken aan arrestaties en mishandeling van demonstranten. Maar de druk van de opstand heeft dit soort instanties wel degelijk ontregeld en verzwakt, en dat proces gaat nog steeds door. Het nieuwe bewind zag zich intussen niet voor niets genoodzaakt om onderzoek naar corruptie en machtsmisbruik in te stellen tegen Moebarak en een groeiende reeks handlangers van hem. Ook de staatspartij NDP wordt intussen aangepakt. De combinatie van steeds opnieuw oplaaiend straatprotest enerzijds, en stakingen in bedrijven en instellingen anderzijds, laat zien dat de Egyptische revolutie niet enkel politieke, maar wel degelijk ook dieper gaande sociale, stootkracht heeft. De eisen zijn niet rechtstreeks antikapitalistisch. Maar de combinatie van directe actie in allerlei vormen en zelforganisatie van betrokken groepen in allerlei sociale lagen, wijzen wel degelijk in antikapitalistische en vooral antiautoritaire richting. De revolutie gaat in de praktijk verder en dieper dan het formeel-democratische eisenpakket waar heel veel demonstranten in eerste instantie in beweging zijn gekomen. Het gaat als het ware om democratie-plús, democratie die kracht is bijgezet door revolutionaire directe actie, democratie met een sociale component, niet alleen tegen onderdrukking maar ook tegen armoede en corruptie gericht, en een democratie die herhaaldelijk elementen van direct zelfbestuur laat zien.

Verklaring van voorlopig succes

In Tunesië en Egypte had en heeft de revolutie een relatief linkse, en in Egypte soms ook antiautoritaire, dynamiek en inkleuring. Dat hangt samen met de sociale structuur van die landen, en met politieke tradities ter plekke. De sociale structuur is betrekkelijk overzichtelijk. De machthebbers aan de top, omgeven door een nauw met hen verbonden kapitalistenklasse. Een daarmee

verbonden staat, met veiligheidsdienst en leger. Een bredere middenklasse, deels ingekapseld in het regime, maar deels ook ontvankelijk voor ongenoegen en onvrede tegen onvrijheid en corruptie. Een onderworpen en uitgebuite arbeidersklasse, in fabrieken en kantoren. Een grote groep stedelijke armen, deels werkloos, deels werkzaam in de informele sector. Een arme plattelandsbevolking van boeren. De revolutie had een sterk en af en toe expliciet klassenstrijdkarakter. Het feit dat arbeiders en stedelijke armen het zwaar hadden, maakte hen ontvankelijk voor opstandigheid. Het feit dat deze mensen, hoe arm ook, wel dezelfde politieke status hadden als de rest van de bevolking – ze hadden burgerrechten, al stelde dat in een dictatuur natuurlijk wel heel weinig voor – bood een opening om in actie te komen. Ze konden worden gearresteerd en erger, maar ze konden niet ook nog eens als rechteloze migrant worden gedeporteerd. In beide landen waren ook linkse stromingen en tradities van arbeidersverzet. In Tunesië bleek bijvoorbeeld de vakbond niet helemáál doof voor de stemmen van protesterende arbeiders. In Egypte hadden arbeiders de voorafgaande jaren met stakingen iets van verzetsnetwerken, beginnetjes van onafhankelijke bonden, op gang gekregen. In beide landen waren linkse groepen: de Communistische Arbeiderspartij (van stalinistisch-maoïstische signatuur) in Tunesië en de Revolutionaire Socialisten (een trotskistische stroming, met de inmiddels vrij bekende Hossam El Amalawy als één van de gangmakers) in Egypte. In dat land is ook een anarchistische groep actief.

De stilte aan de Arabische Golf

Heel anders is de dynamiek in bijvoorbeeld de staten aan de Perzische Golf. In die landen draait heel veel om olie, en om belegging van oliewinsten. Monarchen – in het ene land een emir, in het andere een sultan, een sjeik of een koning – maken met hun steenrijke families de dienst uit. Er is een iets bredere kapitalistenklasse, en ook wel een middenklasse waar verlangen naar vrijheid en meer democratie broeit. Er is ook wel een arbeidersklasse – maar die is veelal opgesplitst. Er zijn hooggeschoolde arbeiders mét burgerrechten. Er is echter ook een grote groep arbeiders, in de bouw, industrie en dienstverlening, zónder die burgerrechten. Het gaat hier om migranten, uit landen als India en Pakistan, straatarm, kwetsbaar voor de dreiging van deportatie als ze ongehoorzaam zijn, en zonder veel verbondenheid met het land waarin ze werkzaam zijn om de elites te verrijken. In bijvoorbeeld Bahrein maken arbeidsmigranten ruim de helft van de bevolking uit. Zij staan in de ook daar uitgebroken opstand vrijwel buiten spel.

In Bahrein speelt nog iets anders mee. De koninklijke familie, en de top van het bewind, bestaat uit soennieten. Die importeert ook nog eens soennieten uit Jordanië en Pakistan, geeft ze snel burgerrechten, en neemt ze aan in de veiligheidsdienst. De meerderheid van de burgers – de middenklasse, intellectuelen, en ook die arbeiders die wel burgerrechten hebben – zijn echter sjiitisch. Op 14 maart begonnen straatprotesten vanuit die meerderheid, voor meer democratie, voor meer vrijheid. 'Noch soenniet, noch sjiiet, maar Bahreini' was één van de leuzen, om aan te geven dat het de opstandigen niet om een godsdienstig conflict ging. Maar het bewind benadrukt juist graag wél deze scheidslijn, geeft bijvoorbeeld Iran graag de schuld als kwade macht achter de opstand, en krijgt in dit hele smerige spel ook Saoedische gewapende steun. Ook Saoedi-Arabië wordt bestuurd door een soennitische monarchie en bijbehorende elite. In dat land, uitgerekend in het olierijke oosten, uitgerekend vlakbij Bahrein, woont echter ook een arme en onderdrukte sjiitische minderheid, die met demonstraties van zich laat horen. Er is de Saoedische heersers veel aan gelegen om het revolutionaire vuur in Bahrein te smoren. Dat vuur kan immers ook in Saoedi-Arabië zelf ontbranden, en opstand bij de buren kan dat in de hand werken. Het vuur laaide aanvankelijk hoog op. Demonstranten bezetten de Pearl Rotonde, een plek die een soortgelijke symboolwaarde kreeg als het Tahrir-plein in Egypte. Oproerpolitie en soldaten verdreven demonstranten meerder malen van die plek, met dodelijke repressie. Herhaaldelijk kwamen demonstranten terug. Een vakbondsfederatie riep een proteststaking uit, docenten die staakten betuigden ook steun aan demonstranten. De opstand kreeg iets van de radicale dynamiek die in Egypte zo sterk was, en ook de kenmerkende vormen van zelforganisatie van demonstranten op de rotonde wezen in die richting. Op 14 maart trokken echter Saoedische troepen Bahrein binnen om de Khalifa's, de heersende familie, te helpen om de opstand te verpletteren. Sindsdien zijn er verdwijningen, gaan er mensen dood in de cel, worden grote aantallen mensen die van deelname aan stakingsactie beschuldigd worden ontslagen, krijgen studenten in het buitenland te maken met intrekking van hun studiebeurs omdat ze de protesten zouden steunen. Zelfs artsen en verplegenden in ziekenhuizen waar eerder gewonde demonstranten werden behandeld, worden als verdachten behandeld door het bewind, dat zich steeds nadrukkelijker als schrikbewind ontpopt. Vooral het feit dat een groot deel van de arbeiders via een soort apartheidsstatus als arbeidsmigrant zo afgesneden is van de rest van de maatschappij, maakt de verbreding en verdieping van het revolutionaire proces met een arbeidersrevolte erg moeilijk. Westerse steun voor het bewind – in Bahrein bevindt zich een basis van de Vijfde Vloot van de VS – helpt daar ook de contrarevolutie in niet geringe mate.

Voor andere Golfstaten geldt een vergelijkbaar probleem. In Qatar en de Verenigde Arabische Emiraten (VAE) geldt een soortgelijke scheiding tussen relatief welvarende staatsburgers enerzijds, en vrijwel rechteloze en daardoor extra kwetsbare migranten anderzijds. In de VAE is wel oppositie van intellectuelen. Maar de verbreding van protest in de richting van arbeiders is er door deze apartheidsscheiding moeilijk. In Qatar is van een arbeidersklasse met burgerrechten amper sprake. Zelfs de journalisten worden er in grote meerderheid geïmporteerd. Het is symptomatisch voor de verwrongen klassenstructuur van deze landen, met een elite en een middenklasse van staatsburgers, en verder een voor het overgrote deel geïmporteerde arbeidersklasse en deels zelfs intelligentsia. Een doorbraak van het revolutionaire proces vergt in die landen het doorbreken van deze apartheidsdynamiek, het opkomen van protest juist onder deze migranten, en steun aan zulk protest door oppositionele activisten onder de staatsburgers uit die landen. Juist ook dít soort grenzen, tussen staatsburgers en migranten, staan in de weg en dienen te bezwijken.

En toen volgde Libië...

Veel van het bovenstaande geldt opmerkelijk genoeg ook voor Libië. Daar zit weliswaar geen monarchie, maar een via een staatsgreep aan de macht gekomen kolonel Kadhafi. Maar ook die bestuurt het land in hoge mate via familieleden, met zoons die eliteregimenten leiden en dergelijke. Ook dit land drijft op oliewinsten. En zoals de Saoedische koning wel eens ene loons- en pensioenverhoging uitdeelt om dankbaarheid van zijn onderdanen op te wekken, zo stopte Kadhafi een deel van die oliewinsten in huisvesting en een betere infrastructuur voor de bevolking. Maar net als in Saoedi-Arabië moest de bevolking het niet wagen om zelf voor haar belangen en vrijheid op te komen. Gebeurde dat toch, dan volgde onmiddellijke en hevige onderdrukking, executies met galgen op schoolpleinen, het vermoorden van 1200 politieke gevangenen in enkele uren tijd na een gevangenisopstand in Benghazi in 1996, en meer van dat soort dingen.

De klassenstructuur lijkt eveneens op die van bijvoorbeeld Bahrein en Saoedi-Arabië. Er is een Libische arbeidersklasse. Maar een heel aanzienlijk deel van de arbeid werd niet door die arbeiders verricht, maar door migranten, uit Afrikaanse landen maar ook uit China en de Filippijnen. Er was tegen deze mensen een sterk, en door het bewind wel degelijk aangejaagd, racisme. Het bewind opereerde bovendien, in samenspraak met vooral Italië, als grensbewaker van Europa. Het hield migranten uit Afrikaanse landen tegen, sloot ze op in interneringskampen, en hielp daarmee Europa in haar kwaadaardige politiek om migranten zoveel mogelijk buiten de deur te houden. Een Berlusconi en een Leers hebben kennelijk liever dat arme Afrikanen verdrinken in de Middellandse Zee dan dat ze zich vrij in Italië of Nederland kunnen vestigen. En ze hadden tot voor kort ook liever dat zulke migranten door Kadhafi's regime werden opgesloten. Deze rol van diens bewind versterkte nog het racisme in de Libische maatschappij, een racisme dat af en toe in geweldsuitbarstingen tot ontlading kwam.

Dit leidde ertoe dat een zeer fors deel van de arbeidersklasse zich helemaal geen deel voelde van de Libische maatschappij. Toen in februari in het oosten van het land dan ook opstanden uitbraken, hadden migrant-arbeiders daar geen deel aan. Opstandelingen richtten zich nogal eens tegen migranten uit bijvoorbeeld Tsjaad, omdat ze die aanzagen voor huurlingen van Kadhafi.

Racistische houdingen die al wijd verbreid waren, speelden dit extra in de kaart. Migrant-arbeiders reageerden dan ook heel anders op de opstand dan arbeiders in Tunesië en Egypte. In die landen deden arbeiders actief mee, en schoven zij ook hun eigen eisen en organisatievormen naar voren. In Libië was de reactie van migrant-arbeiders echter: zo snel mogelijk zich uit de voeten maken, de wijk nemen. Van een merkbare rol van arbeiders in de Libische revolte was mede hierdoor nauwelijks sprake. Mede hierdoor was ook de speelruimte voor burgerlijke, vaak doodgewoon rechtse krachten om de leiding van de opstand te nemen veel en veel groter dan in Tunesië en Egypte. Juist vanuit deze rechtse krachten – deels haastig overgelopen Khadhafi-functionarissen – klonk al snel de oproep voor Westerse militaire steun waarvan we momenteel de tragische gevolgen zien. Een opstand, die op soortgelijke wijze begon als die in Egypte, is inmiddels grotendeels gedegenereerd tot aanhangsel van Westerse belangen, van mogendheden die de opstand als middel gebruiken om Kadhafi te vervangen door een wat inschikkelijker pro-Westers bewind.

En verder...

Andere landen vertonen grotendeels variaties van de genoemde situaties. In Algerije broedt iets soortgelijks als in Tunesië. De oppositie is echter gefragmenteerd. Sociale kwesties – armoede en marginalisering – die keer op keer tot rellen van jongeren leiden, staan nog relatief los van de politieke kwesties die oppositiegroepen tot demonstraties bewegen. Die demonstraties worden dan ook met een grote overmacht van politie, met veel arrestaties maar relatief weinig dodelijk geweld, bedwongen. Syrië lijkt sterk op Tunesië en Egypte. Ook daar heerst een president, met zijn familie, via een staatspartij, en door middel van een omvangrijk en vrijwel alomtegenwoordig veiligheidsapparaat. Maar ook daar blijkt dat, voorbij een bepaald punt, demonstraties door het bewind niet meer volledig kunnen worden neergeslagen, ook niet door dagelijks een handvol mensen dood te schieten. In Jemen zien we al maandenlang iets dergelijks, al spelen daar tribale en regionale aspecten een bijzondere rol.

Nog weer anders werkt het in Jordanië en Marokko. Daar heersen monarchieën in iets dat je met goed fatsoen geen democratie kunt noemen, maar ook geen totale politiestaat als Syrië. Er zijn in die landen verkiezingen met meerdere partijen voor een parlement, waarbij de uitslag niet van te voren vast staat. Demonstraties krijgen vaak te maken met knuppels en traangas, maar worden niet bij voorbaat uit elkaar geschoten met geweervuur. Persvrijheid is er beperkt, zoals politieke vrijheid sowieso, maar een zekere speelruimte voor dissidente geluiden is er wel. Tegelijk heerst het koninklijke bewind overduidelijk, het politieke proces wordt geregisseerd vanuit het koninklijke paleis, premiers worden door het hof benoemd en dergelijke. Corruptie spring vooral in Marokko erg in het oog. In dat land heerst het bewind door een wijdvertakt proces van inkapseling op allerlei niveaus.

In beide landen is sprake van protest, van demonstraties voor hervormingen. Inzet is daar echter niet de val van het bewind, maar een meer democratische grondwet met behoud van de monarchie. De koning mag blijven maar moet het bestuur steeds meer aan gekozen politici overlaten, dat is zo'n beetje de stootrichting van hoofdstromen in de protestbewegingen. Maar het is bepaald niet gezegd dat dit zo blijft. Ook in Bahrein begonnen de protesten met een soortgelijke inzet. Als de koninklijke regimes snel en stevige hervormingen doorvoeren – en daarmee zichzelf buitenspel zetten – is er kans dat de beweging niet verregaand radicaliseert en niet zozeer de val van het bewind na gaat streven. Groepen die dat – terecht! – wel doen, zullen dan een tijdlang in de marge gehouden worden. Als de regimes teveel tegenstribbelen – en dat is wat regimes plegen te doen – is er alle kans dat ook in die landen het protest snel radicaler wordt, revolutionaire vormen gaat aannemen en de val van de regimes daadwerkelijk op de agenda gaan zetten.

Dit overzicht kan allerminst uitputtend zijn. De ontwikkelingen gaan snel, en bereiken steeds meer landen. Met dreiging en geweld heeft het bewind in Saoedi-Arabië het uitbreken van een grote opstand weten tegen te gaan – maar hoe lang slaagt het daar nog in? Met het keer op keer beschieten van betogers behoudt president Assad de macht in Syrië nog – maar hoe lang slaagt zijn bewind daar nog in? Hoe diep zetten de revoluties in Tunesië verder door? Zal er, bij de komende val van Kadhafi, nog iets over zijn van de glorie en de autonomie van de opstand in Libië, of nemen rechtse krachten in samenspraak met Westerse staten de tent over? Zetten de revoltes in Jordanië, Algerije en Marokko door? Hoe snel valt president Saleh van Jemen, en hoeveel revolutionaire dynamiek zet zich daar door? Hoe het ook verder gaat, één ding mag duidelijk zijn, het zijn de mensen onderaan, veelal arme mensen, vertrapte mensen, die met hun eigen moedige acties en initiatieven een ondraaglijke wereld in beweging hebben helpen brengen – de goede kant op, de richting op van de vrijheid en sociale rechtvaardigheid.

Lees meer van Peter Storm *op zijn weblog*
Rooieravotr: http://peterstormschrijft.wordpress.com

Werking Solidariteitskas

A Elk lid van de Vrije Bond heeft bij stakingen, gedragen door de meerderheid van de werknemers, recht op een stakingsuitkering. In bijzondere situaties ook bij stakingen gedragen door een minderheid van de werknemers. Bij dit laatste gaat het om stakingen met een doelstelling die zeer verwant is aan de doelstelling van de Vrije Bond (VB). De uitkering bedraagt 75% van de vermindering aan inkomen, met een maximum van € 50,-* per werkdag.

B Financiële ondersteuning van acties van leden van de VB die werkloos zijn, met name wanneer de leden getroffen worden door sancties op hun uitkeringen. Bij dit laatste is het een voorwaarde dat het gaat om duidelijk aangekondigde collectieve of individuele actie. De doelstelling van de actie moet in de lijn van de doelstelling van de VB liggen. Het weigeren van werk valt hier ook onder, mits voldaan wordt aan eerder genoemde voorwaarde. De VB is namelijk tegen arbeidsplicht. De uitkering bedraagt 75% van de korting met een maximum van € 50,-* per werkdag.

C Het verstrekken van renteloze leningen voor het opstarten van bedrijven in zelfbeheer. Een bedrijf moet meer dan één werkende omvatten. Het uit te lenen bedrag is maximaal € 1.000,-* en moet binnen drie jaar worden terugbetaald.

D Het financieren van initiatieven/acties van (leden van) de VB die vallen binnen de doelstellingen van de VB; per activiteit maximaal € 500,-*.

E Het financieren van initiatieven/acties waaraan, naast andere organisaties, (leden van) de VB deelneemt (nemen) en die vallen binnen de doelstellingen van de VB; per activiteit maximaal € 500,-*.

F Het financieren van initiatieven/acties van organisaties waarvan leden van de VB lid zijn en die vallen binnen de doelstellingen van de VB; per activiteit maximaal € 500,-*.

G Het ondersteunen van landelijke of regionale activiteiten welke georganiseerd worden door leden van de VB en een bijdrage kunnen leveren aan de groei en uitbouw van de organisatie; per activiteit maximaal € 500,-*.

H Minimaal 5% van de gelden die jaarlijks binnenkomen worden gereserveerd voor bijdragen aan (activiteiten van) buitenlandse organisaties waarmee de VB zich inhoudelijk verbonden voelt.

* Deze bedragen worden eens per drie jaar op de Algemene Landelijke Vergadering bijgesteld. Aanvragen worden schriftelijk ingediend bij de solidariteitskascommissie (bij voorkeur via solidariteitskas@buitendeorde.nl of anders Postbus 1338, 3500 BH Utrecht. Gestreefd wordt naar een afhandelingstermijn van een week .

Uitgangspunten Vrije Bond

1 De Vrije Bond streeft naar een anarchistische samenleving waarin een mens zelf kan bepalen hoe het leven in te richten.

2 De Vrije Bond is een organisatie van anarchistische individuen en groepen gebaseerd op:
- de gelijkwaardigheid van alle mensen
- de autonomie van het individu
- zelfbestuur en zelfbeheer, vrije vereniging en federalisme
- een goed milieu en een vitale natuur
- de afschaffing van alle vormen van gezag: bijvoorbeeld economisch, politiek, sociaal, religieus, cultureel of seksueel.
- de opbouw van een vrije samenleving, zonder klassen, lidstaten, of grenzen, gebaseerd op anarchistische werkwijzen en wederzijdse hulp.

3 De totstandkoming van een vrije samenleving zal onmogelijk het werk van de Vrije Bond alleen zijn. Wij willen de anarchistische beweging uitbreiden, bekendheid geven aan onze ideeën en deze verwezenlijken. Directe actie in woord en daad is het belangrijkste middel van de Vrije Bond.

4 Aangezien onderdrukking, kapitalisme en uitbuiting wereldwijde fenomenen zijn, is onze strijd een internationale strijd. De Vrije Bond verwerpt elke vorm van nationalisme en stelt hier tegenover een federalistische organisatie van de maatschappij. Naast het verenigen van anarchistische groepen en individuen in onze directe omgeving, onderhoudt de Vrije Bond ook contacten met anarchisten en anarchistische federaties wereldwijd..

5 De samenleving waar de Vrije Bond naar streeft zal een pluriforme samenleving zijn. Verscheidenheid in anarchiserende ideeën en strategieën door aangesloten groepen en individuen zijn inherent daaraan.

6 De Vrije Bond biedt geen blauwdruk over hoe de toekomstige samenleving er precies uit moet zien. Alleen de praktijk kan dit uitwijzen. Wat de Vrije Bond wel biedt, is een organisatiestructuur waar op anarchistische wijze, mensen van allerlei schakeringen strijdbaar en solidair het debat kunnen aangaan, van elkaar leren en samenwerken.

7 De Vrije Bond initieert en ondersteunt activiteiten die de verwezenlijking van de uitgangspunten bevorderen..

Ja, die bond zie ik wel zitten!

Naam ____________________
Straat ____________________
Postcode __________ Plaats ____________________
Telefoon ____________________
E-mail ____________________

❑ ik geef me hierbij op als lid van de Vrije Bond
❑ ik neem een abonnement op Buiten de Orde

Bon opsturen naar
Vrije Bond, Postbus 9220, 5000 HE Tilburg
of mail naar vrijebond@buitendeorde.nl óf geef je op via www.buitendeorde.nl

Contributierichtlijnen per maand:

Inkomen van 0 t/m 500 euro	€ 2,00	
Inkomen vanaf 500 euro t/m bijstand	€ 4,00	
Inkomen vanaf bijstand t/m minimum	€ 6,00	
Inkomen hoger dan minimumloon	€ 8,00	meer is ook welkom

Abonnement BdO per jaar (gratis voor leden)

Minimumabonnement	€ 7,50	
Kostendekkend abonnement	€ 15,00	meer is ook welkom

Mijn bijdrage maak ik over op giro 5495473 van de Vrije Bond te Amsterdam

Achterop

Radertjes

'"Hitler was de eerste Adolf, ik ben de tweede." Zo placht Jelisic zich aan zijn gevangenen voor te stellen. In het kamp in Luka, in de buurt van Brcko, beefden ze als ze zijn stem hoorden, want die betekende letterlijk hun dood. Hij kwam de hangar binnen waar de gevangenen waren opgesloten en pikte er willekeurige slachtoffers uit: "Jij, jij en jij", zei hij dan. Er werden geen namen genoemd, geen beschuldigingen geuit of vonnissen voorgelezen, niets. Maar van tevoren verzamelde hij het geld, de horloges en de sieraden van de gevangenen. Vaak sloeg hij ze ook. Dat deed hij voor de ogen van zijn vriendin Monika, die het kamp soms bezocht omdat haar broer er commandant van was. Dan werden de gevangenen gedwongen een voor een naar buiten te komen. Jelisic vroeg een man te knielen en zijn hoofd op een metalen putrooster te leggen. Vervolgens executeerde hij hem met twee kogels in het achterhoofd uit zijn pistool met geluiddemper. Voor de executie smeekte de man die hij had uitgekozen een paar minuten lang hem in leven te laten: "Doe me dit niet aan. Waarom ik? Ik heb niets misdaan." Maar het hielp hem niets. Voordat hij hem doodde, vervloekte Jelisic zijn moslimmoeder. Hoe angstiger het slachtoffer was, hoe meer plezier het Jelisic deed om hem te doden. Na afloop brachten twee gevangenen het lichaam naar een koelwagen waarmee de lijken naar een massagraf werden gebracht; daarna gaf Jelisic opdracht het bloed van het putrooster te schrobben. Hij haatte smerigheid.'

Citaat uit het boek 'Ze zouden nog geen vlieg kwaad doen' van Slavenka Drakulic, dat in 2003 in vertaling bij uitgeverij De Geus verscheen. Lang heb ik de burgeroorlog in voormalig Joegoslavië uit mijn geest gebannen. Ik wilde er niet aan denken, er liefst ver van blijven. Ik las de gebruikelijke artikels in kranten, maar aan meer diepgaande literatuur waagde ik me niet. Dat had vooral te maken met mijn contacten met Bosnische vluchtelingen in de jaren negentig van de vorige eeuw. Hun verhalen gaven die oorlog een bijzonder levensecht maar ook treurigstemmend gezicht dat me naar de keel greep. Vooral één telefoongesprek van een vluchteling blijft dicht bij me. Hij belde met zijn moeder in Tuzla en terwijl ze vertelde dat het naar omstandigheden goed met hen ging hoorden we een reeks granaatinslagen op de achtergrond. Die stem en die inslagen; alsof het vlak naast me gebeurde.

De oorlog in Joegoslavië kwam voor mij als verrassing. Mede omdat een paar jaar eerder een laatste, beschamende erfenis van de Tweede Wereldoorlog, het IJzeren Gordijn, werd opgeruimd. Ik wil niet ontkennen dat ook ik in die euforische dagen hoopte dat kernwapens definitief zouden worden ontmanteld, dat er wereldwijd zou worden ontwapend en dat er, althans in dit deel van de wereld, nooit meer oorlog zou zijn. Hoe naïef.

De instelling van het Joegoslavië-tribunaal in 1993 en vervolgens de oprichting van het Internationaal Strafhof aan het begin van deze eeuw heb ik luid toegejuicht. Eindelijk een plek voor gerechtigheid. Hoewel ik besef dat achter de rechtszaken vaak vuile politieke spelletjes worden gespeeld, heb ik die ontwikkeling altijd van harte gesteund.

Voor het schrijven van haar boek verbleef Slavenka Drakulic een half jaar in Nederland om het Joegoslavië-tribunaal bij te wonen. Vorige week is eindelijk Ratko Mladic opgepakt. Deze keer dwing ik me er ook een aantal keren bij te zijn.

Uw vriend, Peter Lenssen

